

Vlaams
Parlement

stuk **42** (2011-2012) – Nr. 1
ingediend op 16 november 2011 (2011-2012)

Kinderrechtencommissariaat

Jaarverslag 2010-2011

jaar 2010 11 verslag

Kinderrechtencommissariaat

Kinderrechten vragen
een verscherpte focus

Hoe komt het Kinderrechtencommissariaat op voor rechten van kinderen? Hoe detecteert, signaleert en adviseert het?
Waar knelt het voor kinderen en hun rechten?

jaarverslag 2010/11

“In de jaren dertig van de vorige eeuw ontdekte men in Nieuw-Guinea een volksstam die nooit eerder met de buitenwereld in aanraking was geweest. Ogenblikkelijk waren de leden van deze stam studieobjecten van onschatbare waarde, hoog aangeschreven om hun ongereptheid en gewaardeerd om hun moed. Op een dag verstopte een inboorling zich bij de landingsbaan van de vliegtuigjes waarmee de onderzoekers af en aan vlogen. Hij had een liaan bij zich waarmee hij zich vastbond aan een toestel dat op het punt stond op te stijgen. Even voordien had hij aan zijn geliefden uitgelegd dat hij absoluut wilde zien waar het vliegend voorwerp vandaan kwam, wat er verder ook met hem gebeuren zou. De ontdekkingsreizigers begrepen niet dat zoiets had kunnen voorvallen. Ze hadden de volksstam grondig bestudeerd, maar geen van hen had zich afgevraagd waar de blik van de inboorling naartoe ging.”

(Anne Provoost, En dan nu het slechte nieuws – Het kind als antagonist, 2004)

Van de blik van de ‘inboorling’ naar de blik van het kind, het is maar een kleine stap. Hoe kijken we? Wat zien we? Wat willen we zien en wat niet? Daar gaat het om. En om wie terugkijkt. Hoe gaan we om met de blik van wie we al te vaak beschouwen als een ‘nog niet’?

Onzichtbaar

Het voorbije werkjaar troffen me keer op keer de ombudsverhalen waarin kinderen zelf zowat onzichtbaar bleven. Soms in echte noodsituaties. Zoals die 13-jarige jongen die zonder dat hij het zelf wist, van de ene op de andere dag honderd kilometer verder moest gaan wonen, bij zijn moeder die hij al drie jaar niet meer gezien had. Of die drie kinderen die na jaren in hun pleeggezin ineens moesten verhuizen. Zonder commentaar, zonder dat ze zelfs maar afscheid konden nemen van hun pleegouders. Of Melissa van 17 jaar, die na een zwaar verkeersongeval niet meer leek te bestaan voor haar school. Stuitende situaties die lang blijven nazinderen.

Er zijn ook minder schrijnende voorbeelden. Die daarom niet minder belangrijk zijn. Simon die heel kwaad was op ‘zijn stad’. Maanden hadden ze op vraag van de jeugdraad met enkele kinderen en jongeren enthousiast de bouw voorbereid van het geplande wijkspeelplein. Op het overleg met de schepen bleek dat hun plannen weggewuifd werden omdat ze te duur waren. “Waarom hebben ze ons nooit verteld wat het budget was? Waarom worden wij over die belangrijke zaken gewoon dom gehouden?”

En er zijn tegenvoorbeelden. Zoals het Penitentiair Schoolcentrum Hoogstraten met zijn initiatief voor kind- en oudevriendelijk bezoek van de kinderen aan hun opgesloten vaders. Er zijn de bruggen tussen onderwijs en welzijn, die voor jongeren in detentie op zoek gaan naar onderwijs op maat. En er is de jeugdgeving van Tongeren die, ondanks de sterk ontoreikende infrastructuur, belangrijke stappen zette om voor de jongeren de aansluiting met zichzelf en de samenleving mogelijk te maken.

Scherpere focus

De aandacht voor het perspectief van kinderen en jongeren heeft belangrijke implicaties voor de werking van het Kinderrechtencommissariaat zelf. Het voorbije werkjaar werkten we in moeilijke omstandigheden. Het is lastig werken als je je voortdurend moet legitimeren. De voorbije maanden dachten we na over hoe we onze opdrachten nog sterker en duidelijker vorm kunnen geven. Niet uit schrik, maar uit overtuiging. Niet solo, maar in samenspraak met partners uit het jeugd- en kinderrechtenveld en met het Vlaams Parlement.

Het Kinderrechtencommissariaat verscherpt de focus. Het zet voortaan maximaal in op detecteren, signaleren en adviseren om de maatschappelijke en juridische positie van kinderen en jongeren in Vlaanderen te versterken. Dat betekent dat we met onze ombudsdienst mikken op kinderen en jongeren zelf en dat we onze contacten met middenveldorganisaties sterker uitbouwen. Het betekent ook dat we streven naar een duidelijke inbedding van het Kinderrechtencommissariaat in het Vlaams Parlement. Daarvoor gaan we signalen frequenter laten doorstromen naar de verschillende commissies in het parlement. Tegelijk streven we ernaar om in de commissies kinderen en jongeren zelf een meer zichtbare plek te geven. Vanzelf betekent dat ook dat we minder gaan inzetten op advies op basis van grootschalig onderzoek of op de organisatie van grote publieksevenementen.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft hoge verwachtingen voor de toekomst. We kijken dan naar onszelf als publieke spreekbuis voor de kinderrechten in Vlaanderen. Met het brede middenveld als kritische partner op afstand. En de politieke wereld die de optimale voorwaarden moet creëren om een doorgedreven Vlaams kinderrechtenbeleid mogelijk te maken. Niet links, niet rechts, maar vooruit. Dat is waar de realiteit van elke dag ons toe dwingt.

Bruno Vanobbergen

Kinderrechtencommissaris

November 2011

Hoofdstuk 1 Kinderrechtencommissariaat komt op voor rechten van kinderen en jongeren 9

1.	Wat doet het Kinderrechtencommissariaat?	10
2.	Wie is wie op het Kinderrechtencommissariaat?	11
3.	Ingebed in Vlaams Parlement	12
3.1.	Overleg- en adviesorgaan bij het Kinderrechtencommissariaat	12
3.2.	Partner van parlementaire en paraparlementaire diensten	13

Hoofdstuk 2 Van signaal tot advies 15

1.	De ombudsdienst onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door, beantwoordt vragen en adviseert bij problemen	16
2.	Van signaal naar beleidsadvies	21
3.	Informereren over kinderrechten en ombudsdienst	25
3.1.	Kinderrechtennieuws	25
3.2.	Ombudsdienst, activiteiten en publicaties bekendmaken	26
3.3.	www.kinderrechten.be	28
3.4.	Gevaarlijk Jong in opstart	29
4.	Externe samenwerking en netwerking	30
4.1.	Europees netwerk van kinderonbudsdiensden	30
4.2.	Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind	32
4.3.	Kinderrechtenactoren	32
4.4.	Netwerking rond het werkveld jeugdrecht	32
4.5.	Samenwerking DGDE	33
4.6.	Samenwerking met universiteiten en hoge scholen	33
4.7.	Actief in stuurgroepen en projecten	34
4.8.	Debatten, lezingen en studiedagen	35
4.9.	Redacties	36
4.10.	Kinder- en jongerenmedia	36

Hoofdstuk 3 Kinderrechten: waar knelt het? 39

1.	Recht op zorg en hulpverlening	40
1.1.	Intersectorale toegangspoort?	40
1.2.	Zorgtekort	41
1.3.	Basiszorg voor kinderen en jongeren	45
1.3.1.	De zoektocht in het aanbod	45
1.3.2.	Kinderen in de mantelzorg	45
1.4.	Kinderen en jongeren in de bijzondere jeugdzorg	46
1.4.1.	De grenzen van vrijwilligheid	46
1.4.2.	Terugkeer naar huis als ultiem streefdoel	47

1.4.3.	Rechten in de bijzondere jeugdzorg	49
1.4.4.	Gebrekkige dienstverlening	50
1.5.	Jongeren en zelfstandig wonen	52
1.6.	Kinderen en jongeren met een handicap	53
1.6.1.	De rechten van kinderen met een handicap in de praktijk	53
1.6.2.	Het beleid voor kinderen met een handicap	55
1.7.	Kinderen, jongeren en (geestelijke) gezondheidszorg	56
1.7.1	Patiëntenrechten	56
1.7.2.	Geestelijke gezondheidszorg	57
1.8.	Kinderen op de vlucht	58
2.	Recht op en in het gezin	64
2.1.	Opvoeding	64
2.2.	Kinderopvang	66
2.3.	Afstamming en adoptie	68
2.4.	Scheiding	70
2.4.1.	Kind van de financiële rekening?	73
2.4.2.	Mijn of ons kind? Opvoeden na scheiding	73
2.4.2.1.	Schoolkeuze en co-schoolschap	74
2.4.2.2.	Vrijtijdsactiviteiten	75
2.4.2.3.	Alles kits met de kids-ID?	76
2.4.2.4.	Psychosociale hulpverlening en zorg voor kinderen	77
2.4.3.	Rechtsbescherming van kinderen in nood na een scheiding	78
2.4.4.	Knelpunten in de verblijfs- en omgangsregeling: opnieuw koploper?	79
2.4.4.1.	Niet-naleving van de verblijfs- en omgangsregeling	79
2.4.4.2.	Onvrede over de verblijfs- en omgangsregeling	80
2.5.	Geweld in het gezin	81
2.6.	Familierechtbank	81
2.6.1.	Een gespecialiseerde rechtbank voor familie- en jeugdzaken	81
2.6.2.	Jeugdbeschermingszaken ook achter gesloten deuren	83
2.7.	Spreekrecht	83
3.	Rechten op en in het onderwijs	86
3.1.	Geweld op school	87
3.2.	Op internaat	88
3.3.	Leerlingenvervoer	89
3.4.	Onderwijs niet alleen op de schoolbanken	89
3.5.	Onderwijs voor leerlingen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben	91
3.6.	Formele regels en informele afspraken	92
3.7.	Straf? Dat is pas straf!	93
3.7.1.	Inbeslagname van persoonlijke bezittingen	93
3.7.2.	Ordemaatregelen, schorsen en uitsluiten	93
3.7.3.	Gedrags- en begeleidingscontracten	95
3.8.	Wat als de beschermingsmuur rond de school valt?	96

4.	Rechten op en in vrije tijd	98
4.1.	Sport	98
4.2.	Spelen	99
4.3.	Over last en overlast	100
4.4.	Geweld in de vrije tijd	102
4.5.	Relaties en seksualiteit	103
4.5.1.	Relaties: autonomie versus ouderlijk gezag en de wet	103
4.5.2.	Seksuele gezondheid en ontwikkeling	104
4.6.	Arbeid	106
4.7.	Media	106
4.8.	Jongeren en geldzaken	109
4.9.	Mobiliteit en omgeving	110
5.	Rechten bij politieoptreden	112
6.	Rechten van jongeren in detentie	115
7.	Integraal kinderrechtenbeleid	117
7.1.	Vlaams Jeugdbeleidsplan en Vlaams Actieplan Kinderrechten	117
7.2.	Integrale aanpak geweld tegen kinderen	118
7.3.	Kinderarmoede op de agenda houden	119
8.	Kinderrechten internationaal	122
8.1.	Internationaal klachtenmechanisme komt eraan	122
8.2.	Kinderarbeid en cacao	123
8.3.	Vrij verkeer van kinderen in Europa	124
8.3.1.	Vakantie-initiatieven met humanitair doel	124
8.3.2.	Rechtsbescherming van Europese kinderen	125
Bijlagen		127
Naar wie wordt doorverwezen?		128
Kinderrechten in de media		131
Verdrag inzake de Rechten van het Kind aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989		135

Hoofdstuk

Kinderrechtencommissariaat komt op voor rechten van kinderen en jongeren

Met het decreet van 15 juli 1997¹ richtte het Vlaams Parlement het Kinderrechtencommissariaat op. Het internationaal kinderrechtenverdrag onderstreept het belang van onafhankelijke instanties voor kinderrechten. Het Kinderrechtencommissariaat is de officieel erkende vertolker van de rechten, noden en belangen van minderjarigen bij het Vlaams Parlement. Het ziet toe op de naleving en verdere toepassing van het kinderrechtenverdrag.

1 Wat doet het Kinderrechtencommissariaat?

- Via zijn ombudsdienst onderzoekt en behandelt het Kinderrechtencommissariaat klachten over schendingen van kinderrechten. Zowel kinderen, jongeren als volwassenen kunnen er terecht.
- Het Kinderrechtencommissariaat informeert en sensibiliseert het grote publiek over kinderrechten.
- Het adviseert de Vlaamse overheid en in het bijzonder het Vlaams Parlement. Het formuleert waar nodig voorstellen en aanbevelingen over nieuwe wetgevingsinitiatieven die van belang zijn voor minderjarigen of over bestaande regelgeving of praktijken die indruisen tegen kinderrechten.

Het Kinderrechtencommissariaat brengt maatschappelijk onrecht tegenover kinderen en jongeren onder de aandacht en waakt erover dat de nodige instrumenten, kanalen en voorzieningen uitgebouwd worden en kwaliteit blijven leveren.

Om zijn opdracht uit te voeren, richt het Kinderrechtencommissariaat zich tot verschillende doelgroepen. Signalerend en adviserend werk richt zich tot de Vlaamse parlementsleden, de Vlaamse Regering, administraties en agent-schappen, internationale of buitenlandse overheden. Kinderen en jongeren informeren we over kinderrechten maar vooral over de dienstverlening van de ombuds-dienst. Met professionals bouwt het Kinderrechtencommissariaat contacten uit en waar mogelijk en zinvol werken we samen met verschillende organisaties en instanties. Het debat over kinderrechten voeren we ook via lezingen, debatten en andere kanalen en media, om zo het maatschappelijk draagvlak voor kinder-rechten te versterken en de maatschappelijke positie van kinderen te verbeteren.

¹ Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinder-rechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997. Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse

Ombudsdienst, B.S. 13 februari 2003. Decreet van 6 juli 2005 houdende wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft, B.S. 9 september 2005. Zie voor de tekst van de drie decreten de bijlagen bij dit jaarverslag of www.kinderrechten.be.

2 Wie is wie op het Kinderrechtencommissariaat?

Aan het hoofd van het Kinderrechtencommissariaat staat de kinderrechtencommissaris. Zijn mandaat loopt zes jaar, en is één keer verlengbaar. Bruno Vanobbergen werd op 2 juni 2009 benoemd door het Vlaams Parlement. Een multidisciplinair team van elf mensen – samen goed voor 10,8² fulltime banen – ondersteunt hem.

1 Bruno Vanobbergen

Kinderrechtencommissaris

2 Leen Ackaert

Advies en onderzoek

3 Hilde Cnudde

Communicatie, media en campagnes

4 Lieven De Rycke

Advies en onderzoek

5 Silke Heiden

Ombudswerk

6 Mie Jacobs

Advies en onderzoek

7 Isabel Moerman

Secretariaat

8 Inge Schoevaerts

Ombudswerk

9 Maureen Van Canneyt

Secretariaat ombudswerk

10 Dominique van den Akker

Ombudswerk

11 Els Van Hemelrijck

Educatie, personeel en financiën

12 Marjan Rom

Advies en onderzoek

De twaalf medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat

² Peter Minten verliet het Kinderrechtencommissariaat.

3 Ingebed in Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat is niet alleen opgericht door een decreet van het Vlaams Parlement. Het is er onlosmakelijk mee verbonden. Als mensenrechten- en kinderrechteninstellingen impact willen hebben op het beleid, moeten ze een nauwe, maar geen afhankelijke relatie opbouwen met de verschillende beleidsverantwoordelijkheden.

Dankzij zijn onafhankelijkheid kan het Kinderrechtencommissariaat het belang van kinderen en jongeren voorop stellen en voorstellen formuleren om de maatschappelijke positie en de rechtspositie van kinderen en jongeren te versterken. Dankzij zijn binding met het parlement worden die voorstellen en signalen beter gehoord.

3.1 Overleg- en adviesorgaan bij het Kinderrechtencommissariaat

In 2010 installeerde de kinderrechtencommissaris een overleg- en adviesorgaan met een dubbele opdracht:

- Het is een klankbord als de kinderrechtencommissaris en de medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat de bij decreet bepaalde opdrachten vorm geven en de strategische doelstellingen uit de beleidsnota 2009-2014 realiseren.
- Het moet het Kinderrechtencommissariaat een breder maatschappelijk en politiek draagvlak geven.

In het overleg- en adviesorgaan overleggen vertegenwoordigers van de politieke fracties van het Vlaams Parlement met een groep actieve personen uit het maatschappelijk veld en de wetenschappelijke wereld. De leden van het advies- en overlegorgaan blijven een hele legislatuur zetelen. Na elke nieuwe legislatuur verandert de samenstelling. Een mandaat is hernieuwbaar. De huidige voorzitter is prof. dr. Peter Adriaenssens.

Het advies- en overlegorgaan komt twee keer per jaar samen, één keer met het volledige team van het Kinderrechtencommissariaat en één keer met de kinderrechtencommissaris alleen. Het voorbije werkjaar kwam het overleg- en adviesorgaan samen op 9 november 2010 en 9 mei 2011.

Samenstelling overleg- en adviesorgaan	
Politieke partijen	
Vast lid	Plaatsvervangend lid
Boudewijn Bouckaert (LDD)	Bart Caron (Groen!)
Ann Brussel (Open VLD)	Jean-Jacques De Gucht (Open VLD)
Tom Dehaene (CD&V)	Cindy Franssen (CD&V)
Danielle Godderis-T'Jonck (N-VA)	Lies Jans (N-VA)
Chokri Mahasine (sp.a)	Chris Janssens (Vlaams Belang)
Elisabeth Meuleman (Groen!)	Tinne Rombouts (CD&V)
Katrien Schryvers (CD&V)	Güler Turan (sp.a)
Gerda Van Steenberge (Vlaams Belang)	Ulla Werbrouck (LDD)
Vanuit de VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad)	
Peter Adriaenssens (KUL)	
Joke Bauwens (VUB, Vakgroep Communicatiewetenschappen)	
Bea Cantillon (UA, Departement Sociologie)	
Didier Reynaert (UG, Vakgroep Sociale Agogiek)	
Vanuit de Verenigde Verenigingen	
Naima Charkaoui (Minderhedenforum)	
Rob De Donder (Vlaamse Jeugdraad)	
Luk De Smet (Gezinsbond)	
Frederic Vanhauwaert (Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen)	

3.2 Partner van parlementaire en paraparlementaire diensten

• De Kracht van je Stem, Vlaams Parlement

De kinderrechtencommissaris is lid van de stuurgroep van De Kracht van je Stem, de educatieve dienst van het Vlaams Parlement.

Het Kinderrechtencommissariaat en de Kracht van je Stem werken regelmatig samen. Het gaat vooral om acties voor leerlingen en leerkrachten: het project Gevaarlijk Jong, 40 jaar Vlaams Parlement, stands op beurzen.

• Gidsen in het Vlaams Parlement

Het Vlaams Parlement is een open huis. Bezoekers kunnen een rondleiding aanvragen en krijgen dan de werking en de rol van het Vlaams Parlement en zijn paraparlementaire instellingen toegelicht. Ook de architectuur van het gebouw en de geïntegreerde Vlaamse hedendaagse kunst komen aan bod.

Voor scholen is er een educatief dagprogramma met een rondleiding in de voormiddag en een simulatiespel over democratie en democratische besluitvorming in de namiddag.

Op vraag van het Vlaams Parlement gidsen ook vier medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat vanaf eind oktober 2011 groepen door het Vlaams Parlement.

- **Permanente werkgroep Communicatie**

In de permanente werkgroep Communicatie zitten medewerkers van de vier paraparlementaire instellingen en van het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement. De werkgroep is belangrijk om de kennisoverdracht en informatie-uitwisseling te bevorderen, om bestaande synergieën verder uit te diepen, nieuwe mogelijkheden te verkennen en ad-hocsamenwerking mogelijk te maken tussen verschillende instellingen en diensten bij het Vlaams Parlement.

- **Vlaamse Ombudsdienst**

Het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Ombudsdienst overleggen geregeld over klachten die ze binnenkrijgen. Sommige individuele dossiers worden samen besproken. Rond sommige knelpunten zetten we samen stappen, elk vanuit zijn bevoegdheid. Zo overleggen de Vlaamse ombudsman en de kinderrechtencommissaris in 2011 met de Vlaamse vervoersmaatschappij De Lijn over de geplande aanpassing van de boetetarieven.

- **Vlaams Vredesinstituut**

Op 26 mei 2011 stelde het Vlaams Vredesinstituut het boek 'Jongeren en geweld' voor in het Vlaams Parlement. Het boek geeft een actueel beeld van geweld in de leefwereld van jongeren. Daarvoor inventariseerden en analyseerden de auteurs beschikbare cijfers en de resultaten van een kwalitatief onderzoek naar de attitudes en perceptie van jongeren zelf.

Bij de voorstelling reageerde de kinderrechtencommissaris op de resultaten. Toen het onderzoek nog liep, zetelde het Kinderrechtencommissariaat in de stuurgroep.

Het Vlaams Vredesinstituut werkt op zijn beurt mee in de stuurgroep van het onderzoek van het Kinderrechtencommissariaat 'Geweld gemeld en geteld'. Bij de voorstelling van dat onderzoek op 23 september 2011 in het Vlaams Parlement reflecteerde directeur Tomas Baum van het Vlaams Vredesinstituut, op de resultaten.

- **Instituut Samenleving en Technologie**

Met het Instituut Samenleving en Technologie werkte het Kinderrechtencommissariaat nauw samen in het kader van de Ad-hoccommissie Jeugdzorg van het Vlaams Parlement.

- **Samenwerking met Algemeen Secretariaat Vlaams Parlement**

Als paraparlementaire instelling werkt het Kinderrechtencommissariaat vanuit het Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers. De samenwerking met alle ondersteunende diensten van het Algemeen Secretariaat loopt volgens een samenwerkingsprotocol. Dat protocol gaat over de dienstverlening voor personeelsbeleid, financiën, informatica, algemene logistiek, huisvesting en de daaraan verbonden lasten.

2

Hoofdstuk

Van signaal tot advies

Het Kinderrechtencommissariaat is de pleitbezorger van kinderen en hun rechten. Die rol maken we waar door signalen van kinderen, jongeren en professionals actief op te sporen en om te zetten in beleidsadvies.

1 De ombudsdienst onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door, beantwoordt vragen en adviseert bij problemen

Elke dag bereiken ons signalen via het ombudswerk. Kinderen, jongeren en hun belangenbehartigers stellen ons de meest uiteenlopende concrete vragen en signaleren problemen. Iedereen die vindt dat de rechten van een kind geschonden zijn door een dienst of overheid, kan terecht bij de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat.

Die onderzoekt onpartijdig en onafhankelijk de klachten. Is er een schending van kinderrechten? In de eerste plaats toetst de ombudsdienst dat aan het kinderrechtenverdrag en het wettelijk kader. Daarnaast dienen de algemeen aanvaarde ombudsnormen¹ als toetsingskader. Die hebben vooral te maken met behoorlijkheid en zorgvuldigheid van de dienstverlening van overheden, diensten en voorzieningen.

De ombudsdienst helpt een oplossing te vinden voor problemen die niet opgelost raken langs de gewone administratieve of juridische weg. Eerst probeert de ombudsdienst te bemiddelen voor de minderjarige die niet zelf een klacht opgelost krijgt over de toepassing van zijn rechten. De ombudsdienst verdedigt dan de belangen van de minderjarige.

Als een onderzoek knelpunten blootlegt in wet- of regelgeving, kan dat leiden tot een advies aan de bevoegde overheid. Niet elke schending van kinderrechten is het gevolg van een gebrek in de regelgeving. Wijst een klacht bijvoorbeeld op onheuse bejegening van een minderjarige door een dienst of overheid? Dat leidt niet altijd tot een beleidsadvies. De oorzaak van die klacht is niet een gebrek in de regelgeving. Het beleid kan er dan ook geen antwoord op geven. De ombudsdienst signaleert die gevallen wel aan de organiserende overheid. Dat signaal is een belangrijk instrument om overheden, diensten en organisaties de mogelijkheid te bieden hun werking voor minderjarigen te verbeteren.

Wat de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat doet?

Een case om het te verduidelijken:

Jurgen is 17 en erg sociaal geëngageerd. Hij zit in het zesde jaar humane wetenschappen. In februari doet hij samen met andere scholieren mee aan een solidariteitsactie voor een goed doel. De actie loopt tijdens de schooluren.

---

¹ Deze normen werden vastgelegd in de samenwerkingsverbanden POOL (Permanent Overleg Ombudsliden) en ENOC (European Network of Ombudpersons for Children).

Dus vraagt Jurgen zijn ouders een schriftelijke toestemming om de school te verlaten en een afwezigheidsattest. Samen met zijn medeleerlingen schrijft hij de directie dat ze meedoen met de actie.

De school reageert niet op de brief van de leerlingen. De leerlingen gaan ervan uit dat de school dus geen probleem heeft met hun actie. Maar de dag na de actie hoort Jurgen dat de school tegen hem een tuchtprocedure opstart en dat zijn medeleerlingen strafstudie krijgen. De school verwijt Jurgen dat hij zijn medeleerlingen aanzette tot hun ongewettigde afwezigheid. Hij wordt preventief geschorst tot de volgende klassenraad.

Jurgen vraagt het Kinderrechtencommissariaat wat zijn rechten zijn. We geven hem informatie over het verloop van een tuchtprocedure, over zijn recht op inzage in het tuchtdossier en zijn recht op verdediging. Jurgen zegt dat hij daar voorlopig mee verder kan.

Uiteindelijk beslist de klassenraad Jurgen definitief uit te sluiten. Jurgen neemt opnieuw contact op met het Kinderrechtencommissariaat. Hij vertelt dat de tuchtprocedure correct gevolgd werd en dat zijn rechten daarin niet geschonden zijn. Toch heeft hij bezwaar tegen de sanctie. Hij vindt de sanctie te zwaar en niet in verhouding tot de feiten. Hij wil ook graag zijn schoolloopbaan op dezelfde plek verder zetten. Het wordt moeilijk om nog een nieuwe school te vinden en de lesprogramma's van scholen verschillen soms sterk. Het Kinderrechtencommissariaat volgt de argumenten van Jurgen en we wijzen hem op de mogelijkheid om tegen de beslissing in beroep te gaan. De school had hem daar niet over geïnformeerd. We openen geen klachtenonderzoek, maar beslissen Jurgen te ondersteunen in zijn beroepsprocedure.

Samen met Jurgen werken we aan een brief voor de beroepscommissie. We helpen hem zijn argumentatie op te bouwen, voegen juridische argumenten toe zoals het proportionaliteits- en subsidiariteitsprincipe en bekijken de beslissing vanuit een kinderrechtvisie. We wijzen erop dat de school geen informatie gaf over de beroepsprocedure en dat ze de leerling niet op de hoogte bracht van de mogelijke gevolgen als hij meedeed aan de solidariteitsactie. We vragen een snelle afhandeling van de beroepsprocedure, omdat Jurgen tot zolang preventief geschorst blijft. Tegelijk vragen we de school om Jurgen toch toe te laten nota's en taken op te halen, zodat hij niet te veel lesachterstand opbouwt.

Drie weken later laat Jurgen ons weten dat de beroepscommissie een beslissing nam. Ze trok de definitieve uitsluiting in, en Jurgen is weer op school, zij het met een gedragscontract. Hij is tevreden over de uitkomst van de beslissing, maar vindt het wel vervelend dat hij zoveel lessen heeft moeten missen.

Naast klachtenonderzoek heeft het Kinderrechtencommissariaat ook de opdracht melders te informeren over de rechten van kinderen, te adviseren bij problemen en waar dat kan gericht door te verwijzen naar geschikte diensten en voorzieningen. De ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat beperkt zich dus niet tot de klassieke invulling van het begrip ombudswerk. De ombudsdienst vervult met zijn ruime opdracht een brugfunctie tussen de minderjarige en de samenleving.

Het ombudswerk in cijfers

- Hoeveel meldingen?

Vragen en klachten die kaderen in de ombudsfunctie	
Vragen	662
Klachten	415
Totaal	1077

Meldingen die buiten de eigenlijke werking van de ombudsdienst vallen	
Schoolopdrachten	57
Geen kinderrechtentema	28

Vragen en klachten per werkjaar ²											
Werkjaar	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Vragen en klachten	757	933	769	796	992	1188	1198	1070	966	1077	

- Wie doet een beroep op de ombudsdienst?

Meldingen volgens de hoedanigheid van de melder		
Privépersonen	Minderjarige	272
	Ouder	420
	Familie	83
	Andere	101
Professionelen	Hulpverlener	91
	Onderwijspersoneel	23
	Jurist	5
	Ombudsman	3
	Andere	57
Overheden	Federaal	5
	Vlaams	10
	Gemeentelijk	7
Totaal		1077

² Doordat het registratiesysteem pas ingevoerd werd vanaf 2001-2002 is vergelijken met de werkingsjaren 1998-1999, 1999-2000 en 2000-2001 onmogelijk.

Minderjarige melders volgens leeftijd	
	Aantal
6 jaar	1
7 jaar	1
8 jaar	2
9 jaar	2
10 jaar	12
11 jaar	14
12 jaar	13
13 jaar	24
14 jaar	30
15 jaar	36
16 jaar	29
17 jaar	37
18 jaar	7
Onbekend	64
Totaal	272

- Hoe nemen melders contact op?

Telefoon	474
Website	294
E-mail	244
Brief	62
Bezoek	2
Fax	1
Totaal	1077

• Welke thema's worden aangemeld?

Thema			Totaal
Gezin	Scheiding	274	445
	Opvoeding	158	
	Afstamming	13	
Onderwijs			246
Zorg- en hulpverlening	Eerstelijns- en basisvoorzieningen	18	173
	Zorg voor personen met een handicap	7	
	Gezondheidszorg	9	
	Bijzondere jeugdzorg	139	
Justitie: daders en slachtoffers			45
Vluchtelingen			38
Vrije tijd			37
Kinderrechten			36
Media			14
Geld- en consumentenzaken			9
Vrienden, relaties en seksualiteit			7
Huisvesting			4
Verkeer en mobiliteit			3
Andere			20
Totaal			1077

• Hoe worden vragen en klachten behandeld?

Informatie/Advies	401
Advies en doorverwijzing	270
Doorverwijzing	199
Onderzoek/Bemiddeling	60
Geen afhandeling mogelijk	8
Nog in behandeling	70
Andere	69
Totaal	1077

2 Van signaal naar beleidsadvies

Verschillende individuele klachten bij onze ombudsdienst en meldingen van knelpunten in de toepassing van kinderrechten hebben een signaalfunctie. Wijst een individuele klacht op onduidelijke, inconsequente, discriminerende of ontbrekende regelgeving? Of op regels die in strijd zijn met het kinderrechtenverdrag? Dan signaleren we dat bij de bevoegde overheid. Dat lost het probleem van de minderjarige niet meteen op. Maar het kan voorkomen dat de problemen zich blijven voordoen.

Het Kinderrechtencommissariaat vertaalt de structurele problemen in dossiers, adviezen, standpunten en knelpuntnota's voor het Vlaams Parlement. Het onderzoekt diepgaand sommige kinderrechten thema's en de onderliggende problemen om het Vlaams Parlement te informeren en te adviseren. Het wijst ook op de mogelijke vertaling ervan in Vlaamse regelgeving. Het toetst beleidsinitiatieven zoals ontwerpen en voorstellen van decreet aan het kinderrechtenverdrag.

Dossiers worden altijd gevoed door minderjarigen en experts uit het werkveld. In 2011 maakte het Kinderrechtencommissariaat samen met Decenniumdoelen verder werk van de (kinder)armoedebaarometer. Bovendien ronden we het dossier over kindermishandeling af. Dat kreeg de titel 'Geweld gemeld en geteld'. Ook het dossier 'Jongeren en seksualiteit' werd afgerond. Tegelijk startte in 2011 de eerste fase van een kwalitatief onderzoek bij jongeren met een gedragsstoornis.

• Rapport 'Armoedebaarometer 2011. Decenniumdoelen 2017'

Op vraag van de commissie Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid van het Vlaams Parlement bracht het Kinderrechtencommissariaat in juni 2010 het advies 'Armoede en Sociale Uitsluiting. Visie en voorstellen vanuit een kinderrechtenperspectief' uit. Om kinderarmoede op de voet te volgen, adviseerde het Kinderrechtencommissariaat toen om extra kinderarmoede-indicatoren op te nemen in de armoedebaarometer van Decenniumdoelen (www.decenniumdoelen.be).

Daar komt het nieuwe rapport 'Armoedebaarometer 2011. Decenniumdoelen 2017' aan tegemoet. Het rapport is gemaakt door de 'Onderzoeksgroep Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad' (OASeS) van de Universiteit Antwerpen in opdracht van Decenniumdoelen 2017 en in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat. Voor het eerst zijn er ook kindindicatoren rond armoede opgenomen.

Op 24 mei 2011 werd het rapport voorgesteld. De Armoedebaremeter 2011 tekent geen goed nieuws op. Het aantal kinderen dat in armoede leeft, is enorm hoog. Ze worden nog te vaak aan hun lot overgelaten.

DECENNIUMDOELN & KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Rapport Armoedebaremeter 2011. Decenniumdoelen 2017, mei 2011. www.kinderrechten.be.
KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, 2010, Armoede en Sociale Uitsluiting. Visie en voorstellen vanuit een kinderrechtenperspectief, *Parl.St. VI.Parl. 2009-2010*, nr. 580 – Nr. 2

• Dossier 'geweld gemeld en geteld'

In Vlaanderen waren er geen betrouwbare cijfers over kindermishandeling en kinderverwaarlozing. Dit dossier van het Kinderrechtencommissariaat bracht daar verandering in.

In opdracht van het Kinderrechtencommissariaat ontwikkelde het Onderzoekscentrum Kind & Samenleving een vragenlijst om kindermishandeling en -verwaarlozing te meten via zelfrapportage en om de attitudes van kinderen en jongeren tegenover zorg en straffen in beeld te brengen. De vragenlijst werd ontwikkeld op basis van een internationaal gebruikte vragenlijst, maar werd aangepast aan de Vlaamse situatie op basis van kwalitatief onderzoek met professionals, kinderen en jongeren, en volwassen ervaringsdeskundigen.

In 2011 legde een onderzoeksteam van de VUB zo'n tweeduizend kinderen en jongeren de vragenlijst voor.

Op 23 september 2011 werden de onderzoeksresultaten en aanbevelingen in de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren voorgesteld op een studiedag in het Vlaams Parlement. De belangrijkste bevindingen staan in het hoofdstuk 'Waar knelt het?'

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier geweld gemeld en geteld. Aanbevelingen in de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren, september 2011. www.kinderrechten.be.

• Dossier 'jongeren en seksualiteit'

Het Kinderrechtencommissariaat maakte in samenwerking met Sensoa, Jeugd en Seksualiteit en de Vlaamse Jeugdraad een dossier met een positieve kijk op seksualiteitsbeleving. Het recht op seksualiteit bestaat niet, maar seksuele gezondheid en seksuele ontwikkeling zijn wel belangrijke rechten van jongeren.

Op 13 mei 2011 werd dit dossier in een 'Kamer met uitzicht' voorgesteld in het Vlaams Parlement. Verschillende experts kwamen aan het woord. Het thema paste perfect in een 'Kamer met uitzicht' want daarmee wil het Kinderrechtencommissariaat de discussie opentrekken en inspireren.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier jongeren en seksualiteit. Het recht op seksuele gezondheid en ontwikkeling. Visie en aanbevelingen, mei 2011. www.kinderrechten.be.

• **Kwalitatief onderzoek bij jongeren met een diagnose van 'gedragsstoornis'**

Verschillende bronnen wijzen op toenemende medicalisering, problematisering, isolering en individualisering van 'storend gedrag' in de leefwereld van jongeren en kinderen. Het gebruik van psychofarmaca door kinderen en jongeren is snel toegenomen. Hoe gaan kinderen en jongeren daar zelf mee om? Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk om deze tendensen in beeld te brengen vanuit de leefwereld van de kinderen en jongeren zelf. Daarom gaf het de Universiteit Gent in 2011 de opdracht om het kind achter het label te leren kennen.

Deze vragen staan centraal in het onderzoek: Hoe staan jongeren met gedragsstoornissen tegenover hun diagnose? Hoe gaan ze om met medicatie en andere vormen van behandeling? Wat zijn de voordelen van een diagnose? Wat zijn hun bekommernissen? Kunnen de kinderen zichzelf zijn? Overheerst de diagnose en de medicatie hun leven of denken ze er amper aan?

De eerste fase van de onderzoeksresultaten werden op 5 oktober 2011 voorgesteld op de studiedag '(In)druk. Gedragsstoornis of niet? Het kind achter het label'.

Het advieswerk beperkt zich niet tot dossiers aanmaken. Op eigen initiatief of op vraag van het Vlaams Parlement formuleert het Kinderrechtencommissariaat adviezen.

Het laatste jaar werd de kinderrechtencommissaris zeven keer gehoord in verschillende commissies van het Vlaams Parlement. Verschillende kinderrechtsthema's kwamen aan bod: kinderarbeid in de cacaoproductie, rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie, klachten over de jeugdzorg, zorgtekort in Vlaanderen, knelpunten en beleidsaanbevelingen uit het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat 2009-2010, adopties uit anonieme bevalling en het jeugdbeleidsplan.

Daarnaast bracht het Kinderrechtencommissariaat advies uit over het aanvullend protocol bij het Kinderrechtenverdrag tot instelling van een klachtenprocedure, de intersectorale toegangspoort in de integrale jeugdhulp en de familierechtbank.

Ad-hoccommissie Jeugdzorg

Op 5 juli 2011 kreeg de zorg voor kinderen en jongeren in Vlaanderen volop aandacht in het Vlaams Parlement. De plenaire vergadering wijdde een volledig debat aan de jeugdzorg. Na het debat werden er verschillende moties goedgekeurd die de Vlaamse regering nu moet uitvoeren.

Voor het debat werd een Ad-hoccommissie Jeugdzorg opgericht. Die moest een maatschappelijke beleidsnota opstellen. Ze had een dubbele taak:

- maatschappelijke verklaringen vinden voor de stijgende instroom van jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg
- komen tot beleidsvoorstellen die de stijgende instroom moeten tegengaan. De beleidsvoorstellen mogen zich niet tot het beleidsdomein Welzijn beperken, maar moeten ook Jeugd, Sport, Onderwijs en Cultuur aanspreken.

De Ad-hoccommissie startte haar werkzaamheden bij het begin van het parlementaire jaar 2010-2011. Bijna wekelijks kwam ze samen voor hoorzittingen. Er waren hoorzittingen met mensen uit de administraties en het werkveld en wetenschappers.

Keer op keer legden de hoorzittingen de nood bloot aan een debat over jeugdzorg. Elk vanuit hun eigen expertise somden de sprekers verschillende knelpunten op die dringend aangepakt moesten worden. Daarnaast had elke spreker oog voor de positieve kracht van de jongeren en hun jeugdhulpverleners.

Het Kinderrechtencommissariaat werd twee keer uitgenodigd op de hoorzittingen. Eerst om de knelpunten vanuit ons ombudswerk toe te lichten. Later om onze nota over het zorgtekort in de jeugdzorg toe te lichten. Met deze nota reiken we bouwstenen aan voor een positieve praktijk in de jeugdhulp. Daarnaast verzorgden we samen met het Instituut voor Samenleving en Technologie (IST) de redactie van de maatschappelijke beleidsnota. Het IST hield de pen vast. Het Kinderrechtencommissariaat formuleerde suggesties en gaf duiding waar dat nodig was.

Werkbezoek aan de Gemeenschapsinstelling De Kempen in Mol

Nadat het Kinderrechtencommissariaat in juni 2010 het dossier 'binnen(ste) buiten' uitbracht, organiseerden we een werkbezoek aan de Gemeenschapsinstelling De Kempen in Mol. Op 26 november 2010 konden Vlaamse parlementsleden zelf vaststellen hoe het gesteld is met de rechten van minderjarigen in deze gemeenschapsinstelling en ruimer in een gesloten setting. Naast een rondleiding was er ook ruimte voor gesprek met zowel de directie als met enkele jongeren. Alvast een mooie manier om aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat op te volgen.

3 Informeren over kinderrechten en ombudsdienst

Heb je met een kinderrechtschending te maken? Dan moet je ook je weg vinden naar het Kinderrechtencommissariaat. Daarom maakt het Kinderrechtencommissariaat zijn ombudsdienst bekend via een mix van verschillende producten en kanalen. Ook volwassenen die beroepshalve in contact komen met minderjarigen, zijn een belangrijke doelgroep.

3.1 Kinderrechtennieuws

Kinderrechten lijken voor sommige mensen ver van hun bed. En toch. Zover weg zijn ze niet, die rechten. Dat stelt de ombudsdienst elk jaar vast. Daarom is het belangrijk dat kinderen en jongeren weten wat kinderrechten hier en nu voor hen kunnen betekenen. Dat maakt het Kinderrechtencommissariaat concreet in de Jongerenjaarkrant en de Kinderrechtenkrant.

• Jongerenjaarkrant 2010

De Jongerenjaarkrant 2010 beantwoordt deze rechtsvragen: Mogen mijn ouders mijn brieven, mails of sms'jes controleren? Kan de school me verplichten om mee te doen met activiteiten? Mag ik zelf mijn studierichting kiezen? Mag ik gokken? Krijg ik miserie als ik rondhang op straat? Ben ik verplicht de omgangsregeling met mijn ouders te respecteren? Mag ik muziek downloaden en kopiëren? Bij hotstuff vinden jongeren weetjes en wegwijsinformatie.

Van de krant zijn 70.000 exemplaren gedrukt. Die werden in november 2010 samen met de andere publicaties verspreid via de departementen, agentschappen en afdelingen van Onderwijs, Welzijn en Jeugd.

Via de diensten van Onderwijs, Welzijn en Jeugd vonden 70.000 Jongerenjaarkranten hun weg naar de doelgroep.

- **Kinderrechtenkrant 2010**

Het Kinderrechtencommissariaat maakte dit jaar voor het eerst een Kinderrechtenkrant. 'Is dat (R)echt!?' is een krant voor en door kinderen van de tweede en derde graad basisonderwijs. Dankzij Ketnet vonden we een fantastische kinderredactie. Op Ketnet.be peilden we ook naar de mening van honderden kinderen: waarover zij willen meebeslissen op school of wat ze zouden veranderen als ze burgemeester waren. Mooss vzw zorgde voor de educatieve omkadering op twee workshopdagen. En zo leverden onze reporters interviews af, foto's, tekeningen en collages.

De krant informeert kinderen op een speelse manier over hun rechten en is een handig instrument in de klas. De 'Is dat (R)echt!?'-lesbrief biedt leerkrachten inspiratie, concreet uitgewerkte ideeën en achtergrondinformatie. Alles is te downloaden via www.kinderrechten.be.

Dankzij Ketnet vonden we een fantastische kinderredactie voor de allereerste Kinderrechtenkrant.

- **Brochures over het kinderrechtenverdrag**

Kinderen krijgen een vertaling van het kinderrechtenverdrag op de inkleurposter 'Geef kleur aan je rechten' en in de K30-brochure. Jongeren krijgen die in de Wblft?!-brochure. Deze uitgaven bleven ook in 2010 gratis opvraagbaar bij het Kinderrechtencommissariaat.

3.2 Ombudsdienst, activiteiten en publicaties bekendmaken

Het Kinderrechtencommissariaat adverteerde over zijn ombudsdienst in Yeti en Maks!, de onderwijsbladen van Klasse voor kinderen en jongeren. De advertenties belichten elke keer een ander probleem.

De advertenties in Maks! belichten elke keer een ander probleem.

Yeti en Maks! zijn uitgaven van het departement Onderwijs. Yeti richt zich met 140.000 exemplaren naar 10- tot 12-jarigen uit de derde graad van het basisonderwijs. Maks! is voor jongeren uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Het heeft een oplage van 204.000 exemplaren.

Ook informatie in schoolagenda's bereikt veel leerlingen. Het Kinderrechtencommissariaat adverteerde opnieuw over zijn ombudsdienst in de Licap-schoolagenda voor het secundair onderwijs. Goed voor 188.400 exemplaren. Ook in een boekje van de Vlaamse Scholierenkoepel maakten we onze ombudsdienst bekend.

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zijn activiteiten ook bekend in de catalogus van Jeugd en Vrede.

'Gevaarlijk jong' bekendmaken in Klasse voor leraren, juni 2011.

Publicaties en activiteiten werden bekendgemaakt in Klasse voor Leraren en in de catalogus van Jeugd en Vrede.

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zijn dienstverlening ook bekend op evenementen en beurzen.

Children of the Street organiseert elk jaar grote zangfeesten voor kinderen in verschillende Vlaamse steden. Daarmee willen ze kinderen bewust maken over het leven van andere kinderen en een goed doel steunen. Het Kinderrechtencommissariaat zong mee met duizenden kinderen.

Ikanda 2010 was een talentenbeurs voor jonge bezoekers van het zesde leerjaar. Ze maakten kennis met een waaier aan beroepen. Het Kinderrechtencommissariaat gaf de jongeren een stem in de babbelbox. En via de Jommekeskrant vond het een enthousiaste klas uit Gentbrugge die van StampMedia een speedcursus journalistiek, camera- en geluidstechnieken kreeg. Met camera en microfoon gingen de jonge reporters op pad en maakten ze een levendig verslag.

De driedaagse Doe-Beurs in Leuven lag in dezelfde lijn. Jongeren konden er proeven van allerlei beroepen en het Kinderrechtencommissariaat stuurde onder begeleiding van JAVI.tv een reportersploeg op pad. In de babbelbox vertelden jongeren over rechten, talenten en kansen krijgen.

Kinderen uit de sportschool van Gentbrugge waren reporter op Ikanda.

Op 28 augustus 2011 ontmoette het Kinderrechtencommissariaat honderden enthousiaste jonge scouts- en gidsenleiders. Ze gaven de aftrap voor een scoutsjaar onder de slogan 'Armoede is een onrecht, maak er spel van'. Het Kinderrechtencommissariaat verspreidde informatie over zijn ombudsdienst, over kinderrechten, publicaties en opkomende events zoals de tentoonstelling Gevaarlijk Jong.

3.3 **www.kinderrechten.be**

Via zijn website informeert het Kinderrechtencommissariaat verschillende doelgroepen over kinderrechten, eigen acties en activiteiten van andere kinderrechtenactoren. Opnieuw een manier waarop adviezen en standpunten van het Kinderrechtencommissariaat hun weg vinden naar het publiek.

Het onlineklachtenformulier is voor kinderen en jongeren nog altijd een vlotte manier om onze ombudsdienst iets te melden.

Met het onlinebestelformulier vroegen bezoekers heel wat informatie op om te werken rond kinderrechten. Van september 2010 tot en met augustus 2011 brachten 75.762 mensen een bezoek aan de website. Dat leverde 575.054 page-views op. Gemiddeld blijven mensen 4,36 minuten op de website.

Maand	Aantal	Maand	Aantal
September 2010	6.601	Maart 2011	6.277
Oktober 2010	9.858	April 2011	4.715
November 2010	11.928	Mei 2011	7.373
December 2010	6.178	Juni 2011	3.618
Januari 2011	7.528	Juli 2011	1.872
Februari 2011	7.558	Augustus 2011	2.256

In kinderrechtenmaand november noteren we opnieuw de meeste bezoekers.

Toch is er een daling vast te stellen in het aantal bezoeken. De website is toe aan vernieuwing. Afstemming op sociale media plannen we in 2012.

3.4. Gevaarlijk Jong in opstart

© Oleg Dou, Bambi (Toystory), 2008, courtesy Flatland Gallery (Utrecht, Paris)

Nadia: 'Je hoort er niet bij als je geen geld hebt.' (© Sofie Jaspers)

Dit werkjaar werden de voorbereidingen getroffen voor het totaalproject Gevaarlijk Jong: kind in gevaar versus kind als gevaar. Van oktober 2011 tot juni 2012 lopen er in Vlaanderen heel wat activiteiten onder de titel 'Gevaarlijk Jong': een dubbeltentoonstelling, theatervoorstellingen, lezingen en events. De dubbele gedachte 'kind in gevaar' versus 'kind als gevaar' is de rode draad door de activiteiten. Het is een samenwerkingsproject van het Kinderrechtencommissariaat, de Gezinsbond, het Museum Dr. Guislain, Kopergieterij en de Universiteit Gent.

Voor het Kinderrechtencommissariaat staat de leefwereld van kinderen en jongeren centraal. Daarom ontwikkelde Sara Dykmans van de vzw Wilde Vlechten voor het Kinderrechtencommissariaat een speelse interactieve tentoonstelling. Via multimediale installaties vertellen kinderen en jongeren over onmacht, spelen, veiligheid, armoede, ideaalbeelden en vooroordelen en nog zoveel meer. De tentoonstelling loopt van 6 oktober tot 21 december 2011 in De Loketten van het Vlaams Parlement in Brussel. Van 15 januari 2012 tot 20 mei 2012 gaat ze naar het Museum Dr. Guislain in Gent.

www.gevaarlijkjong.be informeert het publiek over alle activiteiten en events in het kader van Gevaarlijk Jong.

De aftrap van dit project werd eigenlijk al gegeven op 28 en 29 april 2011 met de Internationale Conferentie over de geschiedenis en het erfgoed van de psychiatrie in het Museum Dr. Guislain. De kinderrechtencommissaris gaf naast heel wat andere experts een lezing over de betekenis van kinderrechten in de ontmoeting tussen kind en volwassene.

4 Externe samenwerking en netwerking

Het Kinderrechtencommissariaat werkt samen met verschillende actoren. In die samenwerking staan expertise-uitwisseling, inhoudelijke verdieping en netwerking centraal.

Het spreekt voor zich dat er regelmatige contacten zijn met de Kinderrechtencoalitie en haar leden, en met het Kenniscentrum Kinderrechten (Keki). Ook voor dossiers zoals over kindermishandeling of gedragsproblemen werkt het Kinderrechtencommissariaat samen met externe partners. Omdat dat overleg niet altijd structureel gebeurt, vermelden we hieronder niet alle actoren.

4.1 Europees netwerk van kinderombudsdiensten

• Participatie centraal thema

Het European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) verbindt 39 Europese kinderombudsdiensten. Het aantal leden breidt nog altijd uit. Dit jaar sloot ook de pas opgerichte Nederlandse Kinderombudsdienst aan. Van 7 tot 9 oktober 2010 was het Vlaams Kinderrechtencommissariaat op de ENOC-jaarvergadering in Straatsburg. De kinderombudsdiensten wisselen daar informatie en ervaringen uit. Participatie van kinderen was het jaarthema: luisteren naar kinderen en ze betrekken bij de promotie en uitvoering van hun rechten.

De activiteiten in 2010 waren gericht op vier hoofddoelstellingen:

- Een netwerk opstarten van jonge adviseurs (European Network of Young Advisors of ENYA) om de directe betrokkenheid van jongeren bij ENOC-activiteiten te stimuleren.
- Samen jongerenaanbevelingen formuleren over geweld, gezondheid, onderwijs en nieuwe technologieën.
- De specifieke rol definiëren van ombudsmannen voor kinderen en jongeren in Europa.
- Het partnerschap versterken met het VN-Comité van de Rechten van het Kind, de Raad van Europa en de Europese Commissie.

• Raad van Europa

In juni 2011 vroeg de Raad van Europa de verschillende Europese kinderombudsdiensten advies over hun ontwerp van aanbeveling over kinder- en jongerenparticipatie.

Het Kinderrechtencommissariaat is opgetogen over de aanbeveling die uitgewerkt wordt.

Het is een belangrijk document om vanuit beleidsoogpunt de invloed en de stem van kinderen te versterken. Toch stelden we ook enkele kritische vragen: hoe, wanneer en door wie wordt de aanbeveling opgevolgd? De aanbeveling zou nog

sterker geweest zijn, mocht ze ook aandacht hebben voor de meer informele manieren waarop kinderen en jongeren participeren en voor de participatie in hun directe leven en leefomgeving zoals de instellingen waar ze verblijven.³

- **Inspiratie opdoen bij de Kinderombudsdienst van Wales**

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen bezocht in februari 2011 met enkele teamleden de Kinderombudsdienst van Wales, de Comisiynydd Plant Cymru. Op de ENOC-vergadering in Straatsburg bleken er heel wat raakpunten te zijn. Maar hoe loopt het in de praktijk? En wat kunnen we nog leren? Dat zochten we uit.⁴

Het Kinderrechtencommissariaat ontmoette Kinderombudsman Keith Towler van Wales, en toenmalig voorzitter Daffyd Elis Thomas van het *Welshe* parlement.

- **Nieuwe Nederlandse Kinderombudsman op bezoek**

Sinds 1 april 2011 heeft Nederland een Kinderombudsman die de rechten van kinderen en jongeren beschermt. In 2009 was de algemene ombudsman al op bezoek geweest bij het Kinderrechtencommissariaat om de werking en de uitgangspunten te bespreken. Marc Dullaert werd ondertussen de eerste Nederlandse Kinderombudsman. In juni 2011 kwam hij poolshoogte nemen bij het Vlaams Kinderrechtencommissariaat. Een goed gevuld dagprogramma waarin hij kennismaakte met de voorzitter van het Vlaams Parlement en met belangrijke kinderrechtenactoren: de Kinderrechtencoalitie, het coördinerend aanspreekpunt kinderrechten en het kabinet van coördinerend minister Kinderrechten Pascal Smet. En natuurlijk het multidisciplinaire team van het Kinderrechtencommissariaat.

Kinderombudsman Marc Dullaert ontmoette in Brussel ook Vlaams parlementsvoorzitter Jan Peumans.

³ <http://www.coe.int/t/dg3/children>
⁴ www.childcom.org.uk

4.2 Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

Het Kinderrechtencommissariaat heeft nauwe banden met de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind. In november 2011 evalueerde die haar werking en opdrachten.

4.3 Kinderrechtenactoren

Na onze samenwerking aan de alternatieve rapportage voor het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in het voorjaar van 2010, organiseerden Unicef, het Kinderrechtencommissariaat, de DGDE, de Kinderrechtencoalitie en CODE op 2 december 2010 een interparlementaire ontmoeting. De bedoeling van deze ontmoeting was de verschillende groepen parlementsleden in ons land informeren over de door het VN-Comité geformuleerde aanbevelingen.

Met de Kinder- en Jongerentelefoon overleggen we over de schat aan informatie in hun databestand. De KJT registreert alle oproepen van kinderen en jongeren, en ook waarover die gaan. Hoe kunnen we die informatie ontsluiten voor het beleid?

Op 7 april 2011, Wereldgezondheidsdag, startte de campagne van Intact vzw rond het strafrechtelijk verbod op genitale verminking van vrouwen. Het Kinderrechtencommissariaat steunde de actie.

4.4 Netwerking rond het werkveld jeugdrecht

Verskillende organisaties hebben een aanbod rond jongereninformatie, jeugdrecht en kinderrechten. Gebruikers weten niet altijd bij welke dienst ze terecht kunnen als ze een publicatie zoeken, een vorming willen, juridisch advies nodig hebben of een probleem willen signaleren. In 2010 nam het Kinderrechtencommissariaat het initiatief om de verschillende organisaties samen te brengen. Het doel is het aanbod rond jeugdrecht in kaart brengen en nagaan of en hoe er samenwerking mogelijk is.

Deelnemende organisaties zijn: de Kinderrechtswinkel, het Kinderrechtencommissariaat, VIP Jeugd, het Kenniscentrum Kinderrechten, de Kinder- en Jongerentelefoon, de Kinderrechtencoalitie, Steunpunt Jeugdhulp en Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.

Er waren overlegmomenten op 9 november 2010, 3 maart en 17 mei 2011. De procesbegeleiding gebeurt door de Stichting Lodewijk de Raet.

4.5 Samenwerking DGDE

Het Kinderrechtencommissariaat werkt samen met de Délégué Général aux droits de l'enfant (DGDE). Dat is een belangrijke partner als we adviezen formuleren op federaal niveau zoals over de familierechtbank. Of ruimer op internationaal niveau over het klachtenmechanisme bij het kinderrechtenverdrag.

4.6 Samenwerking met universiteiten en hogescholen

Het Kinderrechtencommissariaat bood voor het eerst stageplaatsen aan studenten Pedagogische Wetenschappen en Rechten. Drie studenten waren gedurende meerdere maanden op het Kinderrechtencommissariaat actief rond kinderrechteneducatie en advieswerk.

Ter ondersteuning van de ombudsdienst ging het Kinderrechtencommissariaat ook een samenwerkingsverband aan met het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen (Brussel). Vanaf oktober 2011 komt er elk jaar een student Gezinswetenschappen zes maanden stage lopen op de ombudsdienst.

4.7 Actief in stuurgroepen en projecten

Het Kinderrechtencommissariaat heeft systematisch contacten met verschillende actoren, in werk- en stuurgroepen en op verschillende fora.

Het Kinderrechtencommissariaat participeert aan	Georganiseerd door
Adviesraad Kenniscentrum Kinderrechten	Kenniscentrum Kinderrechten
Commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen	Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
EU Children's Rights Forum	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
Network for Children's Rights	Hope for Children UNCRC Policy Center
Gebruikersgroep Interdisciplinair Project voor de Optimalisatie van Scheidingstrajecten (IPOS)	UGent, KULeuven
Gebruikersgroep Scheiding in Vlaanderen (SIV)	UA, VUB, UGent, KULeuven, SVR
Netwerk Jeugd en Kinderrechten	Vlaamse Jeugdraad
Netwerk onderwijs en discriminatie	Meldpunt discriminatie Antwerpen
Permanent Overleg Ombudsliden	POOL
Platform Kinderen op de Vlucht	Service Droit des Jeunes
Reflectiegroep JOP-Jeugdmonitor	JeugdOnderzoekersPlatform (JOP)
Reflectiegroep Kinderrechten en Jeugd	Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Afdeling Jeugd
Stuurgroep onderzoek beleidsparticipatie van kinderen en jongeren	Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Afdeling Jeugd
Stuurgroep De Kracht van je Stem	De Kracht van je Stem (Vlaams Parlement)
Stuurgroep Implementatie decreet rechtspositie minderjarige in de jeugdhulp	Departement Welzijn Volksgezondheid en Gezin, afdeling Beleidsontwikkeling Integrale Jeugdhulp
Stuurgroep Jongeren en geweld	Vlaams Vredesinstituut
Stuurgroep WDYT kinderen en armoede	Unicef België
Werkgroep Kinderarmoede	Koning Boudewijnstichting
Think Tank Enfermement des jeunes	Service Droit des Jeunes
Werkgroep Leefgroepgrootte Bijzondere Jeugdzorg	Vzw Jongerenbegeleiding
Werkgroep Jeugdsanctierecht	Vzw Jongerenbegeleiding-Informant

De kinderrechtencommissaris participeerde in het bijzonder aan de denkgroep 'gezin-school' van de Vlaamse Onderwijsraad, een proces dat in mei 2011 leidde tot de probleemverkenning 'Relatie gezin-school: perspectieven voor het debat'. Daarnaast was hij juryvoorzitter van de projectoproep Deskundigheidsbevordering van begeleiders in de bijzondere jeugdzorg (CERA) en jurylid van de Prijs Filson Steers Mariman voor Opvoeding (Koning Boudewijnstichting) die op 12 oktober 2011 voor het eerst uitgereikt werd.

4.8 Debatten, lezingen en studiedagen

Het Kinderrechtencommissariaat gaat in debat, geeft lezingen en werkt mee aan studiedagen, congressen en evenementen. Daardoor proberen we een brede waaier van sectoren te bereiken: jeugddiensten, jeugdwerk, scholen, lerarenopleiding, sociaal-cultureel werk voor volwassenen, maar ook ouders en beleidsmakers. Allemaal dragen ze verantwoordelijkheid in het leven van kinderen.

De kinderrechtencommissaris deed mee aan een debat over de betekenis van kinderrechten op een internationaal congres over straathoekwerk in Brussel, en aan een debat over de jeugd van tegenwoordig in het kader van Antwerpen Europese Jongerenhoofdstad 2011. Daarnaast gaf hij verschillende lezingen over kinderrechten en hun betekenis in verschillende contexten: op de 25e verjaardag van het Freinetonderwijs in Gent, de academische feestzitting van 30 jaar ziekenhuisschool Leuven en op een congres naar aanleiding van de 20e verjaardag van De Kaap in Melle.

De meest aparte Buitenspeeldag was dit jaar in PSC Hoogstraten. Gevangenen konden er samen met hun kinderen buiten spelen. De kinderrechtencommissaris ondersteunt dit waardevolle initiatief en was erbij.

In april 2011 verzorgde hij een lezing over kinderrechteneducatie op een internationaal congres in Potchefstroom (Zuid-Afrika).

De ziekenhuisscholen kregen het laatste jaar speciale aandacht. Samen met de ziekenhuisscholen wou het Kinderrechtencommissariaat aandacht vragen voor het recht op onderwijs aan langdurig zieke kinderen. Tegelijk zag het Kinderrechtencommissariaat een kans om zelf kinderen en jongeren in kwetsbare situaties op te zoeken en aan het woord te laten (proactief in plaats van reactief). Zo komt het Kinderrechtencommissariaat tegemoet aan een vraag van het Overleg- en adviesorgaan om kinderen in kwetsbare situaties actiever bij zijn werking te betrekken. De kinderrechtencommissaris werd pater van de ziekenhuisschool in Leuven: de positie van langdurig zieke kinderen blijft dus volgend werkjaar een aandachtspunt.

Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen in een 'stadsklas' in Brussel.

Op 24 maart 2011 dacht en debatteerde het Kinderrechtencommissariaat in Hasselt actief mee op de rondetafel van Vlaanderen in Actie (VIA) over kinderarmoede. In de werkgroepen werd grondig gediscussieerd en heel wat materiaal en aanbevelingen verzameld. De bevoegde Vlaamse ministers nemen dat materiaal mee om hun actieprogramma kinderarmoede op te maken. Dat is klaar in het najaar.

Op 14 juni 2011 gaf de kinderrechtencommissaris zijn visie op een colloquium van de Vlaamse Sportraad over kindermisbruik in de sport.

4.9 Redacties

- **Redactie Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**

Het Kinderrechtencommissariaat maakt deel uit van de redactie van het Tijdschrift Jeugdrecht en Kinderrechten.

- **Redactie Jeugdrecht**

Het Kinderrechtencommissariaat werkt actief mee in de redactie van Jeugdrecht. We leverden bijdragen rond de thema's 'Alles kits met de Kids-ID?' (e-zine van 2011-01/02) en 'Webcam en seks' (e-zine van 2011-03/04).

- **Redactie Alert**

Via deze redactie bouwen we een breed netwerk uit met verschillende actoren rond zorg, welzijn en sociale politiek.

- **Redactie Tijdschrift Pedagogiek**

Tijdschrift Pedagogiek is het enige Nederlandstalige wetenschappelijk tijdschrift voor opvoeding en onderwijs. Het publiceert regelmatig artikels over het leven en de leefwereld van kinderen en jongeren in Vlaanderen en Nederland. De kinderrechtencommissaris zit in de redactieraad.

4.10 Kinder- en jongerenmedia

- **Klasse**

Ook dit jaar werkte het Kinderrechtencommissariaat redactioneel samen met de maandbladen van het departement Onderwijs: Klasse voor leraren, Klasse voor ouders, Yeti en Maks! De tijdschriften gebruiken het kinderrechtenverdrag als een van hun toetsstenen. De redactionele samenwerking met Maks! rond de hulprubriek bleef ook dit jaar behouden. Enkele voorbeelden: *"Ik ben 16 jaar en wil veggie worden. Mijn ouders verbieden mijn keuze. Mag dat en heb ik recht om dat zelf te bepalen?"* *"Kan ik in mijn eentje naar een reisbureau stappen en een reis boeken? Of via het internet een reis boeken?"* *"Wat als ik naaktfoto's ontvang op mijn gsm?"*

In Klasse voor leraren beantwoordde de kinderrechtencommissaris onder andere een vraag over plichten van kinderen.

- **Jommekeskrant**

De Jommekeskrant blijft voor het Kinderrechtencommissariaat een belangrijke partner. De krant staat los van het schoolcircuit en biedt de mogelijkheid om kinderen te bereiken via de ouders. Samenwerken deden we rond Ikanda, de kinderrechtendag en rond het project Gevaarlijk Jong.

- **Ketnet en Karrewiet**

Sinds 2007 werkt het Kinderrechtencommissariaat systematisch samen met Ketnet en Karrewiet rond 20 november. Voor de Kinderrechtenkrant werkten we intens samen. Ketnet en Karrewiet lanceerden polls en de oproep voor de kinderredactie. De kinderredacteurs kwamen in de studio hun ervaringen rond de krant vertellen. Rond 20 november, kinderrechtendag, bezocht Karrewiet een feestvierende school in Merelbeke.

Op kinderrechtendag bezocht Karrewiet een feestvierende school in Merelbeke.

- **JAVI.tv en StampMedia**

Met JAVI.tv werkten we vooral samen op beurzen en stands.

StampMedia is een persagentschap van jongeren tussen 16 en 26 jaar die hun stempel op de media willen drukken. Het Kinderrechtencommissariaat probeert dossiers op tijd richting StampMedia te sturen zodat jongeren er zelf mee aan de slag kunnen gaan.

- **Libelle Mama!**

Sinds eind 2010 werkt het Kinderrechtencommissariaat samen met Libelle Mama! Kinderen stellen vragen en de kinderrechtencommissaris geeft tips vanuit een kinderrechtenbenadering. Enkele voorbeelden: Hanne (7): *"Ik lust geen vis. Móét ik het toch eten als mijn mama dat zegt?"* Pauline (11): *"Mag mijn papa mij een klets geven als ik stout ben?"* Een unieke manier om het Kinderrechtencommissariaat en zijn diensten bekend te maken.

- **De Standaard Online**

In september 2010 werkte het Kinderrechtencommissariaat mee aan het online-dossier van De Standaard 'Het kind van de rekening'. Tien vragen over kinderen en geld.

3

Hoofdstuk

Kinderrechten: waar knelt het?

1 Recht op zorg en hulpverlening

Toegang tot gezondheids- en welzijnszorg is een basisrecht voor minderjarigen. Toch botsen zij in de praktijk op hindernissen om van dat recht gebruik te maken. Het zorgaanbod staat enorm onder druk en de zorgvraag wordt alsmaar groter.

1.1 Intersectorale toegangspoort?

De intersectorale toegangspoort in de integrale jeugdhulp komt er tegen 2014. De poort organiseert de overgang van rechtstreeks toegankelijke naar niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. De Vlaamse Jeugdraad en het Kinderrechtencommissariaat adviseren over het concept vanuit het oogpunt van kinderen en jongeren.

Nood aan trajectbegeleider als vertrouwenspersoon die continuïteit verzekert

Een vertrouwensband met één hulpverlener is voor jongeren essentieel. Maar vertrouwen is niet iets wat de ene hulpverlener zomaar doorgeeft aan de andere. Een vertrouwensfiguur voor trajectbegeleiding staat ook garant voor continuïteit in het hulpverleningstraject.

We blijven ons afvragen waarom er voor jongeren wel een rechtstreekse toegang tot de jeugdrechter uitgewerkt wordt, terwijl de toegangspoort niet rechtstreeks toegankelijk is voor cliënten. We vinden niet genoeg verantwoording over de keuze voor rechtstreekse toegankelijkheid tot het sluitstuk van het aanbod, maar niet tot het beginpunt ervan.

Aanbod dat jongere niet meteen ziet als probleem

Vanuit jongerenperspectief onderschrijft het Kinderrechtencommissariaat het belang van een breed, kwaliteitsvol en toegankelijk rechtstreeks aanbod. Een aanbod dat een jongere niet onmiddellijk ziet als een probleem, maar ook als iemand die gewoon zijn vragen kan stellen aan een vertrouwensfiguur. Maar we kijken kritisch naar de beleidskeuze om de brede instap over verschillende jeugdhulpaanbieders te verspreiden. We stellen ons de vraag of het geen stap vooruit zou zijn als de brede instap ondersteund werd door één herkenbaar en laagdrempelig instap-, meld- en contactpunt.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2010-2011/2, Intersectorale Toegangspoort in Integrale Jeugdhulp, www.kinderrechten.be

We maakten dit advies over aan de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebelid, de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen en de Commissie Jeugdzorg.

Zie ook Integrale Jeugdhulp, Concepttekst Intersectorale Toegangspoort, 17 januari 2011, 93 p., www.jeugdhulp.be.

1.2 Zorgtekort

De zorg voor kinderen en jongeren in Vlaanderen stond op de agenda van het Vlaams Parlement. Voor de Ad-hoccommissie Jeugdzorg gaf het Kinderrechtencommissariaat advies in twee hoorzittingen.

In een knelpuntennota haalde het Kinderrechtencommissariaat twee belangrijke pijnpunten aan: het tekort aan plaatsen en de hiaten in het zorgaanbod.¹

Twee pijnpunten:
plaatstekort en hiaten in
zorgaanbod

Een van de problemen waar het Kinderrechtencommissariaat elk jaar mee geconfronteerd wordt, is het tekort aan zorg voor sommige kinderen en jongeren. Dit jaar was dat niet anders. Ook nu kreeg de ombudsdienst meldingen over plaatstekort in de bijzondere jeugdzorg en de kinderpsychiatrie. Kinderen en jongeren met specifieke zorgnoden in combinatie met zware gedragsproblemen krijgen moeilijk of geen toegang tot het bestaande aanbod. Veel kinderen en jongeren hebben gespecialiseerde hulp nodig die in de praktijk niet beschikbaar is.

Door de wachtlijsten worden hulpverleners in de residentiële setting verplicht creatief na te denken om snelle oplossingen te vinden in afwachting van een geschikte plaats. Daardoor kunnen ze niet altijd kiezen voor de meest gepaste hulpverlening, maar wel voor het aanbod waar er plaats is. Ook minderjarigen zelf ondervinden dat ze 'niet op hun plaats zitten' in een voorziening of in het hulpaanbod dat ze krijgen.

Nog 'even' wachten

Dries is 15 en heeft een lichte mentale handicap. Op school en thuis loopt het mis en de ambulante thuiszorg heeft zijn grenzen bereikt. Het gezin van Dries kan niet meer inspelen op zijn noden. Zijn ouders zijn zelf hulpbehoevend. Een residentiële opname is dringend. Hij wordt georiënteerd naar een MPI, maar er is nergens plaats. Vanwege de problematische opvoedingssituatie plaatst de jeugdrechter Dries noodgedwongen in een gesloten gemeenschapsinstelling. Die instelling is verplicht om Dries op te nemen, maar biedt niet de zorg die Dries nodig heeft. Zowel de jeugdrechter als de voorziening geven aan dat dit geen gepast zorgaanbod is voor de jongen, maar hij kan voorlopig nergens anders terecht. In afwachting van een geschikt aanbod zit Dries al maanden in de gesloten instelling.

Dan maar naar het volwassenenaanbod

De 13-jarige Tarik wordt na een incident uit zijn MPI gezet. Het MPI eist een duidelijke diagnose van zijn problematiek voor ze hem weer aanvaarden in de leefgroep. De jongen staat onder toezicht van de jeugdrechter. Omdat er in de kinderpsychiatrie voor hem geen geschikte plaats te vinden is, wordt hij op een afdeling voor volwassenen geplaatst. Die 'tijdelijke' oplossing sleept nu al drie maanden aan. Zijn ouders zien wanhopig hoe hij er mag roken, in contact komt met drugsverslaafden, en geen begeleiding krijgt voor zijn schooltaken.

Ook voor ambulante hulpverlening zijn er wachtlijsten. De thuisbegeleidingsdiensten zouden sneller moeten kunnen inspelen op een hulpvraag. Hoe sneller een gezin gepaste hulp krijgt met de minst ingrijpende interventie, hoe kleiner de kans dat de problemen escaleren. Bovendien zou een gezin vaker een beroep moeten kunnen doen op ambulante hulp. Dat is belangrijk voor de vertrouwensrelatie

¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Knelpuntennota 2010-2011/1, Een overzicht van klachten over jeugdzorg bij het Kinderrechtencommissariaat. www.kinderrechten.be.

en om inzicht te krijgen in de dynamieken van het gezin. En ook om de aangeboden hulp te doen slagen.

De wachtlijsten tussen ambulante hulp en residentiële hulp houden elkaar ook in stand. Niet snel en efficiënt genoeg inspelen op de hulpvraag om ambulante zorg doet situaties escaleren. Uiteindelijk dringt een residentiële plaatsing zich dan op. Omgekeerd wordt ambulante hulp ook vaak ingeschakeld in ernstige situaties waarin residentiële hulp het meest zinvolle antwoord is op de hulpvraag. Door gebrek aan plaatsen in residentiële voorzieningen moet ambulante hulp er dan voor zorgen dat de situatie niet verder escaleert. Zo slibt de wachtlijst van de ambulante hulp verder dicht.

Kinderen met een combinatie van problemen zijn nog vaker het slachtoffer van plaatsgebrek in residentiële en ambulante hulpvormen. Kinderen met autisme en karakterproblemen worden zelfs geweerd in de kinderpsychiatrie en in voorzieningen die werken met autisme. Dat zien we ook bij opnames in MPI's. In de huidige structuren geven zorg- en hulpverlening geen antwoord op de hulpvraag van deze kinderen en jongeren. Terwijl we dan wel van de ouders verwachten dat zij met beperkte middelen, zonder deskundigheid, met vaak nog een zorgtaak voor andere kinderen, het wel allemaal aankunnen.

Nergens welkom

Het gezin van Wouter is ten einde raad. Wouter is 16, heeft autisme, ernstige gedrags- en psychiatrische problemen. Heel wat deskundigen hebben al geprobeerd een diagnose te stellen. De variatie in diagnoses is ondertussen schrikwekkend. Wouter thuis opvangen kon niet meer en werd door deskundigen zelfs afgeraden. Al zes jaar wordt Wouter doorverwezen van de ene instelling naar de andere. Overal wordt hij na enkele maanden uitgewezen vanwege zijn complexe problematiek. Elke voorziening heeft wel een reden waarom Wouter er niet meer terecht kan: hij past niet in de leefgroep, zijn problematiek is te zwaar, zijn agressieve uitvalen bedreigen medewerkers en andere bewoners. Zelfs in het gespecialiseerde aanbod van de forensische kinderpsychiatrie kan Wouter niet terecht. Hij heeft nog geen misdrijf gepleegd. Bij gebrek aan een gepast aanbod komt hij uiteindelijk terecht in een gesloten gemeenschapsinstelling. Ook daar komt de opname tot een einde. Noodgedwongen moet Wouter terug naar huis. De ouders krijgen de boodschap dat dat een erg gevaarlijke situatie is, want Wouter is ondertussen helemaal gedesoriënteerd. Er komt zes uur thuisbegeleiding per week. De ouders sturen de jongere kinderen voor hun eigen veiligheid op internaat. Vader gaat deeltijds werken. Familie en vrienden worden ingeschakeld om mee toezicht te houden. In afwachting van wat? Hoelang kan dit gezin deze situatie dragen? Waar is het recht op welzijnszorg en bijstand voor deze jongen en zijn gezin?

Welke mechanismen dragen er vandaag toe bij dat de jeugdzorg dichtslibt? Het Kinderrechtencommissariaat bracht in 2010 experts² uit verschillende werkerreinen en disciplines samen om samen een visie te ontwikkelen. We gebruikten de methodiek van *appreciative inquiry* of waardierend onderzoek.

² Bij de groepssamenstelling zorgden we voor een combinatie van wetenschappelijke en praktijkexpertise. We werkten samen met: Sarah Bal, Universiteit Gent-Vakgroep Psychiatrie en Medische Psychologie, psychologe; Ignaas Devisch, Universiteit Gent en Arteveldehogeschool, filosoof en docent medische filosofie, ethiek, bio-ethiek en sociale filosofie; Greet Geenen, vzw De Touter Antwerpen, centrum voor integrale begeleiding van gezinnen, jongeren en kinderen, werkvormdirecteur; Frank de Troch, Lokale Politie Tienen-Hoegaerden, Dienst Jeugd en Gezin, Slachtofferbejegening; Karel De Vos, Jongerencentrum

Cidar, directeur; Jan De Vos, Centrum Geestelijke Gezondheidszorg Brussel, kinder- en jeugdpsychiater en gezintherapeut; Kathrine Goffart, Centrum voor Ontwikkelingsstoornissen Antwerpen, teamcoördinator; Ine Jespers, Centrum Geestelijke Gezondheidszorg Vagga, kinder- en jeugdpsychiater; Els Leemans, Jeugdparkeer Brussel, substituut procureur des konings; Stijn Vanheule, Universiteit Gent, Vakgroep Psychoanalyse en Raadplegingspsychologie, docent; en Pieter Verstraete, Katholieke Universiteit Leuven, Laboratorium voor Educatie en Samenleving, doctor-assistent.

Zorgtekort is meer dan plaatstekort

Het waarderend onderzoek leidde tot deze aanbevelingen.

De jeugdhulp staat vandaag onder zware druk. Hulpverleners hebben te kampen met frustratie en onbehagen over ontwikkelingen zoals het 'deficitaire' denken, de illusie van zorg op maat, het mechanisch kindbeeld in de jeugdhulp, de illusie van een recht op jeugdhulp.

Jeugdhulp staat onder
zware druk

Wat kunnen we positief tegenover dat onbehagen zetten? Hoe zien we een toereikend jeugdhulpaanbod? Wat inspireert ons? Wat vinden we krachtig? Wat kunnen we als buffer inzetten tegen de negatieve dynamiek van wachtlijsten, plaatstekort en onbehagen in de jeugdzorg?

Uit het waarderend onderzoek kwamen **vier cruciale positieve kern-ideeën** rond jeugdhulp:

- **Ontmoeting**

Succeservaringen ontstaan waar hulpverlener en de leefwereld van het kind elkaar met open vizier tegemoet treden voor echte ontmoeting. Centraal staan het kind en zijn omgeving, niet de professionele ideeën of het werkterrein van een dienst. De hulpverlener vertrekt niet met een vaststaand beeld van wat er zou moeten gebeuren. Hij staat open voor verandering. Hij luistert naar het kind, naar zijn specifieke situatie en zijn vraag. Hulpverlening spreekt het kind en zijn omgeving op hun eigen krachten aan en is bereid om telkens opnieuw naar gepaste zorg te zoeken. De keuze ligt bij het kind en zijn omgeving. Kinderen moeten zelf kunnen kiezen wanneer en aan wie ze hulp vragen, ook als het om gespecialiseerde zorg gaat.

- **Achter het hoekje kijken**

Gepaste zorg is iets anders dan kiezen uit een lijstje van standaardoplossingen en protocollen die je als hulpverlener in je winkel hebt. Het gaat om inspelen op het moment, de drang rond controle loslaten en durven kiezen voor wat echt nodig is. Het is belangrijk dat hulporganisaties breed reflecteren door achter de hoek van de eigen organisatie te kijken en achter de hoek van het hier en nu. Hulpverlening heeft er baat bij om maatschappelijke en organisatorische antwoorden in vraag te stellen en verder te kijken dan wat vanzelfsprekend lijkt.

- **Creatieve actie**

Succeservaringen gaan verder dan symptoombestrijding. Het gaat over anticiperen, analyseren en elke keer weer creatief handelen. Pasklare oplossingen bieden zelden soelaas in de jeugdhulpverlening. Succeservaringen ontstaan waar hulpverleners luisterbereid en in een open en transparante dialoog buiten de hokjes durven te denken. Daarvoor is een basishouding nodig van gelijkwaardigheid en van respect voor elkaars expertise.

- **Partnership**

Succeservaringen komen er pas als elke hulpverlener zijn verantwoordelijkheid, zijn rol in het proces opneemt en als ook ouders en kinderen hun

rol en verantwoordelijkheid kunnen opnemen. Elkaar kunnen interpellieren, afspraken maken over wie wat doet, dat is de sleutel tot succes. Dat succes wordt mee gemaakt door organisaties die hun hulpverleners ruggespraak bieden, en door beleidsinitiatieven die hulpverleningsnetwerken van partners met duidelijk omschreven rollen ondersteunen, zoals de netwerktafels.

Hoe vertalen die kernideeën zich in positieve praktijk? Waaraan kunnen we zien dat het goed gaat? Wat kan het beleid doen om positieve praktijk optimaal te ondersteunen?

Brede jeugdhulpverlening

Jeugdhulpverlening moet een breed hulpverleningsproces worden, gevoed vanuit verschillende expertises en disciplines om vanuit een vertrouwensrelatie als coach te kunnen werken aan een bekommernisgerichte aanpak.

Transparantie en communicatie, sterkere focus op cliënt op organisatie-niveau

Jeugdhulpverlening moet een collectief gedragen proces zijn waar teamverantwoordelijkheid, oplossingsgericht werken en partnership vooropstaan. Organisaties realiseren dat vanuit een gedragenheid: een eenduidige langetermijnbeleidsvisie op jeugdzorg.

Structurele netwerking, reflectie en verdieping

Jeugdhulp heeft zuurstof nodig. Op beleidsniveau vraagt dat verdieping in de opleidingen, een langetermijnvisie, op zoek gaan naar inspiratie buiten de jeugdhulp. Langetermijndenken vraagt aandacht voor processen, zorgintensiteit en stabilisatie.

Dit advies laat zich niet op dezelfde manier lezen als een rapport dat uitgaat van de analyse van het probleem. We nodigen u uit om het te lezen als een situering van trends en van evoluties waar praktijkmensen voor pleiten. Het beleid vragen we in te spelen op de positieve ontwikkeling en de dynamiek die in de praktijk aanwezig zijn en de voorwaarden te creëren waardoor de praktijk zich verder krachtig kan ontwikkelen. De kiem van positieve verandering is vandaag al aanwezig in de praktijk van de jeugdhulp. Het toekomstbeeld zal gebaseerd zijn op het beste wat al gedaan werd en op de sterktes in de huidige zorgpraktijk.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2010-2011/3, Zorgtekort in de jeugdhulp en de geestelijke gezondheidszorg. Bouwstenen voor een positieve praktijk in de jeugdhulp, www.kinderrechten.be. We stelden dit advies voor op de hoorzitting in de Commissie Jeugdzorg. Hoorzitting over zorgtekort in Vlaanderen, met het Kinderrechtencommissariaat. Verslag namens de Commissie Jeugdzorg, *Hand. VI.Parl.* 12 januari en 23 februari, 2010-2011, stuk 872/13.

1.3 Basiszorg voor kinderen en jongeren

In de zorg voor kinderen en jongeren is er een ruim aanbod van toegankelijke en laagdrempelige hulpvormen en basisvoorzieningen. Dat zijn de voorzieningen en diensten die minimaal nodig zijn om de basisrechten van minderjarigen te garanderen zoals kinderbijslag of rechtstreeks toegankelijke hulp.

1.3.1. De zoektocht in het aanbod

Kinderen en jongeren komen met heel verschillende vragen en problemen terecht bij het Kinderrechtencommissariaat. Vreemd genoeg bestaan er voor heel wat van hun vragen toegankelijke diensten waar ze terecht kunnen zoals het JAC, de Kinder- en Jongerentelefoon of de Kinderrechtswinkel. Bovendien barst het internet van websites met betrouwbare, correcte en toegankelijke informatie, zoals de websites van de al genoemde diensten, tweehuizen.be, jongereninformatie.be of web4me.be. Jammer genoeg vinden kinderen en jongeren niet altijd de weg naar die dienstverlening. De ombudsdienst helpt ze dan op weg.

Jongeren vinden niet altijd weg naar dienstverlening

Heel wat diensten zijn bij kinderen en jongeren onbekend, en ook de diversiteit van het aanbod is soms erg verwarrend. Er is een aanwijsbare nood aan wegwijsinformatie in het rechtstreeks toegankelijke hulpaanbod. Ook roepen we op om de verschillende actoren in het hulpaanbod beter op elkaar af te stemmen. Dat kan de toegankelijkheid alleen maar ten goede komen.

Heel verschillende vragen op zoek naar hulp en advies

Mijn vriendin heeft veel last van haar ex-vriend. Hij stuurt haar voortdurend berichtjes, maakt haar overal zwart bij vrienden. Ze weet niet hoe ze daarop moet te reageren. Waar kan ze terecht voor advies?

Ik heb het gevoel dat iedereen rondom mij me haat. In de klas of zelfs op de bus wil niemand naast me komen zitten. Ik heb daar veel verdriet van. Wie kan me helpen om dit op te lossen?

Ik woon al drie jaar bij mijn grootouders. Mijn ouders zijn vertrokken naar het buitenland. Heb ik zelf recht op mijn kinderbijslag?

Mijn ouders zijn net gescheiden en maken elkaar het leven zuur. Ik zit midden in die conflicten en ik heb het daar steeds moeilijker mee. Ik wil er met iemand over kunnen praten. Kennen jullie iemand?

1.3.2. Kinderen in de mantelzorg

Het Kinderrechtencommissariaat hoorde al eerder signalen dat kinderen ingezet worden in de mantelzorg van ouders, grootouders, broers en zussen. Tot nog toe waren de signalen weinig concreet. Dit jaar kreeg de ombudsdienst er voor het eerst uitdrukkelijke vragen en klachten over. Is de vrees gegrond dat heel wat maatschappelijke problemen ervoor zorgen dat steeds vaker kinderen ingeschakeld worden in de zorg voor familie? Heeft dat ook te maken met tekorten in de kinderopvang, in de jeugdzorg en in de (geestelijke) gezondheidszorg? Met financiële moeilijkheden van gezinnen?

Zorg voor grootmoeder

Een thuisverpleegster komt elke dag aan huis bij een oudere zorgbehoevende vrouw. Haar kleinzoon van 10 woont bij haar in. De ouders van de jongen hebben hem bij haar achtergelaten. Het kind zorgt nu voor zijn grootmoeder: 's Nachts staat hij verschillende keren op om met haar naar het toilet te gaan. Hij doet de boodschappen, warmt het eten op, doet de was. De jongen doet dat zonder klagen en lijkt tevreden met de situatie. Maar de thuisverpleegster heeft bedenkingen bij de gezinssituatie. Voor de jongen is het een grote verantwoordelijkheid. Wie bekommert zich om de noden en behoeften van het kind zelf?

Zorg voor kleine zus

Een onthaalmoeder zorgt voor een meisje van acht maanden. Het zijn de broertjes van 7 en 12 jaar die het kindje naar de opvang brengen. Na school gaan de kinderen naar huis met hun zusje en wachten daar tot hun moeder thuis komt van haar werk. De onthaalmoeder vindt dat de zorg en de verantwoordelijkheid van zo'n klein kind niet op de schouders van haar broertjes mag vallen. Ze heeft de ouders er al op aangesproken, maar die zien geen probleem.

Tegelijk tonen verhalen van minderjarige mantelzorgers aan dat we hun draagkracht niet mogen onderschatten. Het gezamenlijke initiatief van de Gezinsbond, Gezin & Handicap en Kenniscentrum Mantelzorg vzw, "Remarkable Young Carer", kan ons verder inzicht geven in hoe jonge mantelzorgers hun zorgvertrekking beleven en hoe zij hierin optimaal ondersteund kunnen worden.

1.4 Kinderen en jongeren in de bijzondere jeugdzorg

De meeste vragen en klachten die de ombudsdienst krijgt over zorg voor en hulp aan kinderen en jongeren gaan over bijzondere jeugdbijstand.

De ervaringen en klachten van melders overstijgen meestal de opsplitsing tussen vrijwillige en gedwongen hulpverlening. In de twee systemen worden gelijkaardige problemen aangekaart. De bejegening door consulenten is niet anders bij het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg dan bij de sociale diensten van de jeugdrechtsbank. De onvrede over de maatregel, het gebrek aan inspraak en duidelijke informatie, de beperkingen van het hulpaanbod: kinderen, jongeren en hun ouders ervaren het allemaal in de twee systemen.

Anderzijds ervaren melders grote verschillen die te maken hebben met de bevoegdheidsdomeinen waaronder de vrijwillige en gedwongen hulpverlening vallen. Welzijn en Justitie werken in een verschillend kader met eigen werkingsprincipes en middelen.

1.4.1 De grenzen van vrijwilligheid

Vrijwillige hulpverlening vertrekt vanuit het principe dat hulpvragers moeten instemmen met de geboden hulp en werkt dus vraaggestuurd. Dat impliceert de uitdrukkelijke toestemming van de ouders en van het kind zodra het ouder is dan 12. Uit de meldingen leiden we af dat ouders en minderjarigen de 'vrijwilligheid' niet altijd zo ervaren. Het Comité gebruikt de gedwongen hulpverlening vaak als stok achter de deur, waardoor het de vrijwilligheid toch wat afdwingt. Ouders en

jongeren voelen zich daardoor niet altijd even respectvol behandeld en verliezen al gauw het vertrouwen in de hulpverlening.

Afgedwongen vrijwilligheid

Sandra en haar ouders krijgen thuisbegeleiding nadat ze hulp vroegen aan het Comité. De consulent dringt erop aan dat Sandra in de zomervakantie op kamp zou gaan. Sandra wil dat niet. Ze is bang van die vreemde en onbekende omgeving en wil bij haar ouders en broers blijven. De consulent dreigt ermee dat ze op internaat zal moeten als ze blijft weigeren. Sandra geeft niet toe. Nu dreigt de consulent ermee haar dossier over te dragen aan de jeugdrechter die haar in een instelling zal plaatsen. Sandra durft niet anders meer dan toestemmen.

Niet akkoord en toch geplaatst

De ouders van Stef hebben het Comité ingeschakeld omdat hij zijn school verwaarloost, vaak op stap gaat en volgens hen met verkeerde vrienden optrekt. Aan de consulent vertellen ze niet dat de oorzaak ligt in problemen in het gezin. Zijn moeder en de consulent overleggen zonder Stef en beslissen dat hij op internaat moet. Stef is niet akkoord, maar met of zonder zijn toestemming drukken ze hun beslissing toch door.

Jongeren ervaren dat vrijwilligheid vaak vooral voor hun ouders geldt. Als zij niet meewerken, kan het Comité geen hulp bieden. De toestemming van de minderjarige is niet genoeg. Er wordt ook niet altijd doorverwezen naar de bemiddelingscommissie ondanks een duidelijke hulpvraag van de minderjarige. Het Comité kan een andere visie hebben op de noden van de minderjarige dan de minderjarige zelf, en de vraag minder dringend of ernstig inschatten. Ook de hulpvraag van de minderjarige alleen lijkt dus niet altijd te volstaan om recht te hebben op hulp. In die situaties blijft de minderjarige met zijn problemen in de kou staan.

Vrijwilligheid geldt vaak vooral voor ouders

In hoeverre kan de vrijwillige hulpverlening meer aanklappend werken naar de ouders toe? We pleiten helemaal niet voor ‘afgedwongen vrijwilligheid’, maar zoeken een evenwicht waarin het Comité de situatie toch verder kan exploreren zonder afbreuk te doen aan het basisprincipe van vrijwilligheid. Waar ligt de verantwoordelijkheid van de dienst om met de ouders toe te werken naar toestemming in hulpverlening?

1.4.2. Terugkeer naar huis als ultiem streefdoel

Zodra een maatregel tot uithuisplaatsing start, is de doelstelling werken aan re-integratie van het kind of de jongere in zijn gezin. Ook het kinderrechtenverdrag (artikel 9) pleit daarvoor, behalve in uitzonderlijke omstandigheden.

Gezinsgericht werken is een belangrijk en waardevol uitgangspunt. Zolang het niet ongenueanceerd toegepast wordt als ideaalbeeld. Het gevaar bestaat dat het nagestreefd wordt als doel op zich, zonder serieus na te gaan of het ook in het belang is van het kind.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt klachten over consulenten die te snel aandringen op terugkeer naar huis, zelfs als het gezin of het kind daar nog lang niet klaar voor zijn. Dan mist gezinsgericht werken zijn doel. Soms willen ouders een plaatsing stopzetten tegen de wil van het kind. Kinderen en jongeren klagen

dat dan te vaak de wens van de ouders gevolgd wordt. Minderjarigen voelen zich de speelbal van hun ouders. Voor sommige kinderen leidt dat tot schrijnende situaties.

Te snel terug naar huis

Fatiha is 10 en verblijft in een kleinschalige instelling. Ze is er tevreden. Ze werd er geplaatst omdat haar moeder verslaafd is en geweld gebruikte. De consulent van de jeugdrechtsbank informeert de instelling dat Fatiha na de zomervakantie terug naar huis moet. Haar moeder zou 'clean' zijn en er is geen gevaar meer voor haar welzijn. Moeder vraagt ook uitdrukkelijk om haar kind weer bij haar te hebben. Fatiha en de begeleiders hebben hun twijfels over de positieve veranderingen van moeder. De bezoeken lopen nog altijd problematisch en Fatiha is nog nooit op bezoek geweest naar huis. De overgang is te bruusk. Toch wordt de plaatsing stopgezet. Fatiha vraagt de ombudsdienst om te beletten dat ze weg moet uit de instelling.

Een pleegplaatsing is voor ouders erg ingrijpend en vaak meer emotioneel geladen dan een plaatsing in een instelling. Ze vertrouwen de zorg voor hun kinderen toe aan pleegouders. Die pleegouders zijn geregeld de grootouders of andere verwanten. Kinderen raken gehecht aan de mensen die voor hen zorgen. Dat kan voor conflicten zorgen met de ouders. Een plaatsing in een voorziening is voor ouders minder bedreigend. De ombudsdienst krijgt klachten over de stopzetting van een pleegplaatsing omdat de ouders een conflict hebben met de pleegouders. Als een terugkeer naar huis nog niet kan, wordt het kind overgeplaatst naar een residentiële voorziening om tegemoet te komen aan de vraag van de ouders. Een conflict met de pleegouders maakt het moeilijker om te werken aan de terugkeer naar huis. Opnieuw zien we in deze situaties dat ongenueanceerd streven naar terugkeer naar huis het welbevinden van het kind in de weg staat. Het belang van het kind dat zich goed voelt in het pleegezin, wordt zo ondergeschikt aan de wensen van zijn ouders.

Van grootouders naar instelling

Een paar jaar geleden vroeg de jeugdrechter de grootouders van de 9-jarige Jason of zij voor hun kleinzoon wilden zorgen. Moeder kon de zorg voor het kind niet aan en toonde zich weinig betrokken. In de jaren die volgen, komt moeder maar sporadisch op bezoek en toont ze weinig belangstelling voor haar kind. Jason heeft nooit een band met zijn moeder kunnen opbouwen. Jason is ondertussen erg gehecht aan zijn grootouders en dat zorgt steeds meer voor conflicten met moeder. Moeder vraagt de consulent om Jason in een instelling te plaatsen. Zonder Jason of zijn grootouders daarin te horen, adviseert de consulent een herziening van de plaatsing. Jason is helemaal overstuur en kwaad op zijn moeder. Jason zit nu in een instelling en moeder is nog maar één keer op bezoek geweest. Hij weigert nu elk contact met haar.

Het Kinderrechtencommissariaat erkent dat het niet gemakkelijk is om in complexe situaties een goede afweging te maken. Het belang van het kind moet bij een terugkeer naar huis vooropstaan. De ombudsdienst vraagt de verwijzende instanties om bij de aanpassing van een plaatsingsmaatregel ernstig te overwegen welk hulpaanbod het best aansluit bij de noden van het kind.

1.4.3. Rechten in de bijzondere jeugdzorg

Het decreet over de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp begint steeds meer door te dringen in de praktijk. De ombudsdienst merkt dat aan de vragen over de rechten van minderjarigen. Vooral vanuit de residentiële zorg krijgt de ombudsdienst vragen over de toepassing van het decreet en over kinderrechten in de dagelijkse werking. Hulpverleners zijn zich ervan bewust dat kinderen en jongeren rechten hebben, en dat hun belang de eerste overweging is bij een maatregel.

Ook minderjarigen zijn er zich meer en meer van bewust dat ze rechten hebben in de jeugdzorg en worden daar ook vaker over geïnformeerd. Geregeld krijgt de ombudsdienst vragen van minderjarigen over hun rechten.

Een betere kennis van het decreet rechtspositie houdt in dat er ook meer oog is voor schendingen van deze rechten. Dat zorgt voor klachten bij de ombudsdienst.

Vooraf in residentiële zorg
vragen over decreet
rechtspositie

Recht op informatie

Een leefgroepbegeleider weet geen antwoord op een vraag over het recht op informatie. Een jongere vraagt inzage in zijn dossier bij het Comité. Bij het begin van zijn plaatsing tien jaar geleden werd hij gevolgd door het Comité uit een andere provincie. Dat Comité heeft hem laten weten dat zijn dossier gearhiveerd werd en dat het te veel werk vraagt om het terug op te zoeken. De begeleider vraagt zich af of dat kan, want het decreet rechtspositie voorziet toch die toegang tot informatie en inzage.

Mag dat?

Een 12-jarige jongen kreeg van zijn ouders een playstation. Het is in de leefgroep toegelaten om op bepaalde tijdstippen en onder duidelijke afspraken en toezicht de playstation te gebruiken. Een begeleider stelt vast dat het spel een negatieve invloed heeft op het gedrag van de jongen. Er zit veel geweld en agressie in het spel. Met alle sensibilisering rond de rechten van minderjarigen weet hij niet of hij dit spel van de jongen in beslag mag nemen omdat het een cadeau is van zijn ouders. Schendt hij dan de rechten van de jongen?

Naast de rechten van minderjarigen die vastgelegd zijn in decreten en verdragen, moet de jeugdzorg nog rekening houden met andere wetsregels. Zo merkt de ombudsdienst dat voor hulpverleners en voorzieningen vaak niet meer duidelijk is hoe de rechten van minderjarigen zich verhouden tot andere regels, zoals het ouderlijk gezag of de meldplicht bij kennis van misdrijven.

Ouderlijk gezag

De begeleiders van een 16-jarige jongen uit de leefgroep van een voorziening geven hem toestemming om een brommer te kopen met het geld dat hij verdiende met zijn studentenjob. Ze hebben er duidelijke afspraken aan gekoppeld. De moeder van de jongen laat weten dat ze niet akkoord is. Ze is bang dat ze aansprakelijk is bij ongevallen en boetes. De begeleiders vragen zich af wat de aansprakelijkheid is van ouders als kinderen onder toezicht staan van de jeugdrechter en of moeder de aankoop kan weigeren.

Een dienst voor pleegzorg begeleidt een jongen van 17. Zijn pleegouders vragen of hij na het bezoek aan een optreden bij zijn 16-jarige vriendin en haar ouders mag blijven overnachten. Voor de ouders van de jongen is dat een zwaar beladen kwestie. Het pleeggezin weet dat zijn ouders het echt niet willen. Kunnen de ouders het pleeggezin en de dienst aanklagen op basis van hun ouderlijk gezag als die zonder medeweten van de ouders toelating geven?

Meldplicht?

Een meisje vertelt haar begeleider van de leefgroep dat ze haar vader bij haar bezoek thuis betrapt heeft op met kinderporno. Het meisje heeft dat in vertrouwen verteld. De begeleider weet niet wat hij met deze informatie moet doen. Heeft hij meldplicht?

1.4.4. Gebrekkige dienstverlening

• Recht op informatie op maat

Voor jeugdhulp is transparante communicatie nodig tussen verwijzende instanties, de minderjarige en zijn ouders. Zeker in de vrijwillige hulpverlening is die communicatie essentieel om de vrijwilligheid te behouden.

Melders klagen bij het Kinderrechtencommissariaat over het gebrek aan begrijpelijke informatie en toelichting over de genomen maatregel. Zeker bij plaatsingsmaatregelen blijft de motivatie soms vaag. Dat vergroot de weerstand tegenover de geboden hulp en zorgt ervoor dat minderjarigen en ouders de hulp ervaren als ongewenste inmenging in hun gezinsleven.

Vanuit het klachtenonderzoek stelt het Kinderrechtencommissariaat ook vast dat minderjarigen en ouders vaak niet goed weten wat van hen verwacht wordt om oplossingsgericht te kunnen werken. Werkpunten, inhoud en doelstellingen van het hulpverlenings- of handelingsplan zijn niet altijd duidelijk. Dat geeft het hele gezin weinig houvast. Jongeren en ouders 'ondergaan' de maatregel en voelen zich niet altijd betrokken partij die ook verantwoordelijkheid kan nemen. Vaak is er ook te weinig langetermijnvisie. Dat zorgt voor heel wat onvrede over een beslissing en uitvoering van de maatregel. Het recht op duidelijke, begrijpelijke informatie over al wat de minderjarigen aanbelangt (voorzien in het decreet rechtspositie en in het kinderrechtenverdrag) moet in de praktijk zorgvuldig toegepast worden om schendingen van dit recht te voorkomen.

Geen informatie

Een moeder is erg bezorgd om wat er met haar zoon gebeurde. De jongen werd door de jeugdrechter onmiddellijk geplaatst in een psychiatrische voorziening na een klacht van een meisje op school. Via de computer heeft hij ongepaste filmpjes naar haar gestuurd. Daarop is te zien hoe hij haar onder druk wil zetten door te doen alsof hij zich met een mes zou verwonden. De ouders wisten daar niets van en zijn nog altijd verbaasd over dit gedrag. Van de jeugdrechter en de consulent krijgen ze te horen dat hun zoon volgens de psychiater een gevaar is voor de samenleving en dat hij thuis niet veilig zou zijn. De ouders zijn verbouwereerd over deze boodschap, en krijgen geen verdere informatie. Als ze aandringen bij de consulent, slaat hij de telefoon neer.

• Bejegening door consulenten

Minderjarigen en ouders klagen vaak over de dienstverlening van de consulent, zowel in de vrijwillige als in de gedwongen hulpverlening. Ze verwijten consulenten een weinig professionele houding. Klachten gaan over de aanspreekbaarheid en bereikbaarheid van consulenten, het gebrek aan inspraak en een weinig correcte houding. De moeilijke bereikbaarheid van consulenten ervaart de ombudsdienst ook bij het klachtenonderzoek. Van consulenten hoort de ombudsdienst klachten over een drukke agenda, grote dossierlast en werkdruk. Allemaal factoren die invloed hebben op hun dienstverlening.

Van minderjarigen is de meest gehoorde klacht het gebrek aan inspraak. Ze klagen dat hun stem niet genoeg gehoord wordt. Soms krijgen ze een half uur tijd om met de consulent te praten. Soms zelfs nog met hun ouders erbij. Ze voelen het vaak aan dat er te weinig tijd gemaakt wordt om stap voor stap te bekijken waar zij nood aan hebben. Daarnaast klagen jongeren dat ze hun consulent moeilijk kunnen bereiken als ze hem willen spreken. Sommige jongeren moeten zelfs weken wachten voor er tijd is in de agenda. Dat heeft te maken met de werkdruk en speelt ook mee bij hun gevoel dat de consulent er niet echt voor hen is.

Gebrek aan inspraak
meest gehoorde klacht

Te druk

Petra verblijft al sinds ze drie is bij haar grootmoeder. Haar moeder maakte toen een moeilijke periode door. Petra is nu 16 en heeft ondertussen een goede band opgebouwd met haar moeder. Al vaak hebben Petra en haar moeder gevraagd om de bezoeken uit te breiden. Elke keer krijgen ze te horen dat ze nog even geduld moeten hebben tot de consulent tijd kan maken om de situatie te evalueren. Petra en haar moeder zijn het na meer dan een jaar beu dat ze genoeg moeten nemen met de uitleg dat de consulent en de dienst voor pleegzorg het te druk hebben om hun vraag te bekijken.

Zelfhulp

Drie jaar geleden hoorden ouders dat hun nu 10-jarig dochtertje misbruikt is door haar grootvader. Omdat ze zien dat hun dochter eronder lijdt, zoeken ze therapeutische hulp. Die verwijst ze door naar een open psychiatrisch ziekenhuis voor kinderen. Dat adviseert het Comité aan te klampen om na de opname een beroep te kunnen doen op ambulante diensten. Door de lange wachtlijsten in de thuishulp verlengt het ziekenhuis in overleg met de ouders de opname nog even. Van de consulent krijgen de ouders geen enkele ondersteuning. Ook het ziekenhuis krijgt geen medewerking. “Geen tijd en geen prioriteit”, klinkt het op het Comité. “Het is ook niet echt een problematische opvoedingssituatie.” Het ziekenhuis en de ouders gaan zelf op zoek naar geschikte ambulante hulp. Zeven maanden later gaat het goed met het meisje, maar hebben de ouders nog altijd niets gehoord van de consulent.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aandacht voor de actieve dienstverlening die consulenten moeten bieden. De communicatie en hulp moeten kwaliteitsvol zijn. Zowel voor minderjarigen als voor ouders. Daarnaast vragen we meer aandacht voor de inspraak van minderjarigen in de hulpverlening. Diensten moeten een duidelijk kader aanbieden zodat het recht op inspraak van de minderjarigen een duidelijke plaats krijgt. Er moet minstens tijd en ruimte voorzien worden om met jongeren in gesprek te gaan, de minderjarige te informeren over dat recht en te motiveren waarom er wel of niet passend gevolg gegeven wordt aan zijn mening. Het decreet rechtspositie vermeldt dat recht heel duidelijk in artikel 16.

- **Continuïteit van de dienstverlening**

De ombudsdienst stelt in verschillende dossiers een gebrek aan continuïteit vast. Kinderen en jongeren zijn niet zelden aan hun zoveelste consulent toe. Bij het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, de sociale dienst voor de jeugdrechtbank en in andere sectoren van de jeugdhulp is dit nefast voor de vertrouwensrelatie met de minderjarige en voor de kans op slagen van het hulpaanbod. Deze klachten versterken de vraag van het Kinderrechtencommissariaat naar een trajectbegeleider als vertrouwenspersoon die de continuïteit in de hulpverlening verzekert. We riepen daartoe op in ons Advies Intersectorale Toegangspoort in de Integrale Jeugdhulp en in onze bijdrage rond het zorgtekort voor de Ad-hoccommissie Jeugdzorg.

Weer een nieuwe consulent

Anouk verblijft in een pleeggezin. Met haar ouders zijn er veel conflicten, en de band met haar grootmoeder is heel hecht. Er is een bezoeksregeling met grootmoeder. Anouk zou graag een uitbreiding zien. Ze belt haar consulent en krijgt te horen dat het nu geen gepast moment is om haar vraag te bekijken want de consulent wordt volgende maand vervangen. Anouk is boos. Voor haar is dit ondertussen de vierde consulent waar ze mee te maken krijgt in amper vijf jaar. Uit ervaring weet ze dat het weer maanden zal duren voor de nieuwe consulent ingewerkt is in haar dossier en tijd voor haar maakt.

1.5 Jongeren en zelfstandig wonen

Minderjarigheid mag jongeren niet uitsluiten als ze er alleen voor staan. Voor jongeren die zelfstandig wonen, zijn er te weinig sociale steunmaatregelen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om discriminatie van sociaal kwetsbare minderjarigen weg te werken.

In 2011 neemt minister Freya Van den Bossche van Wonen nieuwe beleidsmaatregelen in de sociale huur. Ouders met kinderen in een gelijkmatig verdeelde verblijfsregeling hebben voortaan even veel recht op een sociale woning, ongeacht waar de kinderen officieel wonen. We steunen deze uitbreiding voor kinderen ten laste bij co-ouderschap. Minderjarigen die zelfstandig wonen, komen voortaan wettelijk in aanmerking als kandidaat sociale huurder, als ze door een erkende dienst begeleid worden of ontvoogd zijn.

We vragen dat deze begeleiding ook door een dienst buiten de bijzondere jeugdbijstand kan gebeuren en dringen aan op een evenwaardig hulpaanbod in de algemene welzijnsdienstverlening rond zelfstandig wonen voor minderjarigen. Voor de ontvoogding is het grote knelpunt dat een minderjarige niet zelf het initiatief kan nemen om de procedure tot ontvoogding op te starten. Ontvoogding heeft wel het voordeel van de duidelijkheid: de minderjarige leeft zelfstandig. Het ouderlijk gezag valt weg. Er is een wettelijk recht op leefloon en de jeugdrechter oordeelt over het belang van de minderjarige. Maar het is geen realistische optie voor een minderjarige om recht te krijgen op een sociale woning.

We brachten onze visie in juli 2011 onder de aandacht van minister Jo Vandeuren van Welzijn en minister Freya Van den Bossche van Wonen.

Het Kinderrechtencommissariaat bracht al verschillende adviezen uit over de woonproblemen van minderjarigen.³

1.6 Kinderen en jongeren met een handicap

1.6.1. De rechten van kinderen met een handicap in de praktijk

Het kinderrechtenverdrag geeft kinderen met een handicap recht op bijzondere zorg, onderwijs en training om ze te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig leven te leiden. Die rechten kunnen geschonden worden, zoals blijkt uit meldingen bij de ombudsdienst.

- **Buitenlandse kinderen met een handicap**

Voogden en andere belangenbehartigers signaleren dat illegale kinderen en jongeren met een handicap maar heel uitzonderlijk een beroep kunnen doen op ondersteuning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Opname in een observatiecentrum kan alleen maar uitzonderlijk. Aangepaste thuisbegeleiding kan helemaal niet.

Geen zorg voor vluchtelingen

Een opvangcentrum voor illegalen vangt geregeld gezinnen op met een kind met een handicap. Voor die kinderen vraagt het centrum systematisch een VAPH-erkenning. Al zes maanden weigert het VAPH elke aanvraag. In de motivering zegt het dat de situatie van de ouders in hun land van herkomst niet ernstig genoeg is en dat ze kunnen terugkeren. Het opvangcentrum vindt het ongehoord dat het VAPH een oordeel velt over de situatie van de ouders en dat gebruikt om zorg te weigeren aan kinderen met speciale noden.

- **Persoonlijke-assistentiebudget (PAB)**

Mensen met een handicap kunnen een persoonlijke-assistentiebudget aanvragen. Dat is een budget dat het VAPH geeft aan personen met een handicap om assistentie thuis, op school of op het werk te organiseren en te financieren. Ook kinderen komen in aanmerking voor zo'n PAB. Ouders klagen bij de ombudsdienst dat het PAB ontoereikend is of dat ze ondanks een erkenning voor PAB nooit in aanmerking komen voor uitbetaling. Bij het recht op een PAB hoort ook een inschaling. Daarmee deelt het VAPH personen met een handicap op in categorieën. Een multidisciplinair team beoordeelt in hoeverre persoonlijke assistentie de zelfstandigheid verhoogt en geeft een aanwijzing van het nodige aantal uren assistentie. Personen met de meeste noden en hoogste inschaling komen het eerst in aanmerking voor een PAB. Door de beperkte budgetten en de steeds aangroeiende groep van meest zorgbehoevenden, komen kinderen met een lagere inschaling nooit in aanmerking. Ouders klagen aan dat juist kinderen die nog in volle ontwikkeling zijn persoonlijke assistentie broodnodig hebben. Vroeg ingrijpen kan de graad van zelfstandigheid in hun volwassen leven alleen maar bevorderen.

Juist kinderen in volle ontwikkeling hebben persoonlijke assistentie broodnodig

³ Zie ook: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2008-2009/3, Advies sociale rechtsbescherming voor minderjarigen, www.kinderrechten.be.

PAB toegekend maar nooit gekregen

Een gezin heeft drie kinderen met een handicap. De kinderen komen allemaal in aanmerking voor een PAB en staan al jaren op de wachtlijst. In de praktijk zullen de kinderen nooit gebruik kunnen maken van het budget. Geen van de kinderen heeft de hoogste inschaling, waardoor andere mensen altijd voorrang krijgen. De ouders hebben het budget vooral nodig om de kinderen te laten assisteren op school. Thuis redt het gezin zich voorlopig met eigen middelen. De oudste zoon is inmiddels 17 en wacht al sinds zijn kindertijd. Uiteindelijk zal hij ondanks zijn erkenning nooit gebruik kunnen maken van assistentie op school. Doordat het om drie kinderen gaat, kan het gezin ook niet met eigen geld voorzien in assistentie. De ouders klagen aan dat de overheid te weinig middelen inzet in de zorg voor kinderen met een handicap. Bovendien sluit het systeem de kinderen uit van hun toegekende recht op assistentie.

• Het knelpunt dossier

Net als de bijzondere jeugdbijstand kampt ook de jeugdhulpverlening van het VAPH met wachtlijsten. De ombudsdienst krijgt daar klachten over. Kinderen en jongeren wachten maanden, soms jaren op een plaats in een MPI. Of ze hebben een zo complexe problematiek dat de reguliere jeugdhulpverlening van het VAPH of het agentschap Jongerenwelzijn op zich niet volstaan om tegemoet te komen aan de noden van het kind.

Als antwoord werd het Knelpunt dossier in het leven geroepen.

Jongeren die in aanmerking komen voor een 'knelpunt dossier', krijgen in principe meer aandacht en prioriteit op de wachtlijst van voorzieningen. De ombudsdienst krijgt klachten die erop wijzen dat zelfs met een knelpunt dossier minderjarigen met een complexe problematiek en gedrags- en emotionele stoornissen de boot blijven missen. Ze staan wel bovenaan op de wachtlijst en worden met prioriteit besproken op de zorgbemiddelingsvergadering, maar dat geeft nog geen garantie op opname. Voorzieningen halen verschillende redenen aan waarom zij de jongere niet kunnen opnemen: hij past niet in de leefgroep, is te goed of juist te zwak voor de werking of vindt geen school in de buurt. Ook de leeftijd van de jongere wordt soms als tegenindicatie gebruikt voor een opname. Het gebeurt wel vaker dat voorzieningen jongeren vanaf 15 à 16 jaar liever niet opnemen en de voorkeur geven aan jonge kinderen vanuit de visie dat ze daar nog een weg mee kunnen afleggen.

Het Kinderrechtencommissariaat hoort ook van professionals dat probleemsituaties die grenzen aan de bijzondere jeugdzorg, het VAPH en de kinderpsychiatrie in de praktijk de meest complexe situaties zijn om een gestructureerde en duurzame oplossing voor te vinden.

Knelpunt dossier maar geen hulp

Davy is 13 en heeft een mentale handicap en psychiatrische problemen. Hij heeft al heel wat uithuisplaatsingen meegemaakt. Van MPI naar onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum. Daarna naar een ander MPI. Dan naar de kinderpsychiatrie. Davy heeft een erg complexe problematiek waardoor hij overal geweerd wordt. Jeugdzorg heeft tot nog toe geen antwoord kunnen geven op zijn zorgvraag. Thuis ontspoord zijn gedrag altijd en een nieuwe plaatsing dringt zich op. Zijn ouders zijn ten einde raad. De zorgvraag van Davy krijgt het statuut van een knelpunt dossier. De ouders zijn opgelucht, maar na een jaar heeft Davy nog geen plaats. De voorzieningen uit de regio kennen de problematiek van Davy uit eerdere opnames en zeggen dat die hun draagkracht overstijgt.

- **Vrije tijd en inclusie van kinderen met een handicap**

Net als alle kinderen hebben kinderen met een handicap recht op vrije tijd en op georganiseerde activiteiten. Heel wat initiatieven richten zich specifiek op kinderen met een handicap. Maar die kinderen kunnen ook meedoen met initiatieven voor iedereen. Ouders signaleren de ombudsdienst dat ze dan dezelfde problemen ervaren als bij inclusie in het onderwijs. Inclusie is een gunst en impliceert een nauwe samenwerking tussen ouders, kind en organisatie. Vaak zijn vrijetijdsinitiatieven ondersteund door vrijwilligers, zoals bij de jeugdbeweging of vakantiecampen, waardoor de vraag tot inclusie telkens opnieuw geëvalueerd moet worden, afhankelijk van de samenstelling van de groep. Als een organisatie een inclusieverbintenis aangaat, geeft dat nog geen garantie op continuïteit.

Geen inclusie meer

Niel heeft een handicap. Elke zomer gaat hij op kamp met de jeugdbeweging en met het ziekenfonds. Als zijn ouders hem voor de volgende vakantie inschrijven bij het ziekenfonds, wordt hij geweigerd omdat zijn problematiek te zwaar wordt. De jeugdbeweging maakt geen bezwaar. Zijn vader is verrast. Na het laatste kamp had niemand gezegd dat er problemen waren. Vader klaagt aan dat deze beslissing eenzijdig genomen werd, zonder overleg en communicatie met de ouders. En dat terwijl het ziekenfonds wel een engagement naar inclusie aanging en zegt dat het elke inclusievraag met zorg behandelt. Vader vraagt duidelijke communicatie en overleg rond de genomen beslissing. Omdat de communicatie ondertussen verstoord is, vraagt hij de ombudsdienst te bemiddelen.

1.6.2. Het beleid voor kinderen met een handicap

Op 2 juli 2009 ratificeerde België het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. In dat verdrag staat het inclusieprincipe centraal. Volwassenen en kinderen met een beperking moeten kunnen meedoen in alle domeinen van het sociale en maatschappelijke leven. Mensen met een beperking – en dus ook kinderen met een beperking – moeten alle fundamentele rechten en vrijheden krijgen.

Inclusieprincipe centraal
in verdrag

Twee jaar later moet België nu rapporteren over de maatregelen die het al nam om het verdrag kracht bij te zetten. Dat rapport moet naar het Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap (artikel 35 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap).

De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind verzorgt de rapportering over de maatregelen die België specifiek voor kinderen met een beperking nam of moet nemen. Voor die rapportering verzamelde het Kinderrechtencommissariaat uit zijn ombudswerk klachten en bezorgdheden en de daaruit afgeleide beleidsaanbevelingen. In juni 2011 maakte het Kinderrechtencommissariaat deze aanbevelingen over aan de Nationale Commissie.

 Het Kinderrechtencommissariaat hoort elk jaar vragen en bezorgdheden van kinderen met een beperking

- Situaties kunnen muurvast zitten omdat er te weinig overleg is tussen de departementen Gehandicaptenzorg, Onderwijs en Jongerenwelzijn.
- Kinderen die vanuit de bijzondere jeugdbijstand in de pleegzorg terechtkomen, worden gediscrimineerd tegenover kinderen die uit de gehandicaptenzorg komen. De ene groep heeft recht op zakgeld, de andere niet.
- Illegale minderjarigen met een handicap kunnen maar heel uitzonderlijk een beroep doen op ondersteuning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.
- Budgetten in de gehandicaptenzorg voldoen niet om tegemoet te komen aan de noden van ouders en kinderen.
- Geïntegreerd en inclusief onderwijs ligt moeilijk in het secundair onderwijs. Het basisonderwijs heeft wel nog aandacht voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. Inclusie kan door de school ook altijd eenzijdig ingetrokken worden.

Daarnaast kreeg de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind een lijst van aandachtspunten van verschillende kinderrechtenactoren. Samen met Unicef, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, Code en le Délégué général aux droits de l'enfant vroegen we meer aandacht en respect voor hun recht op een gezinsleven, op participatie, op spel en ontspanning. Ook vroegen we extra aandacht voor kansarme en vluchtelingenkinderen met een handicap.

1.7 Kinderen, jongeren en (geestelijke) gezondheidszorg

1.7.1 Patiëntenrechten

Net als volwassenen hebben ook kinderen en jongeren rechten als patiënt. Dat staat in het kinderrechtenverdrag, in de wet op de patiëntenrechten en in het decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp. Toch verschillen deze rechten van die van volwassenen. Het ouderlijk gezag kan de rechten doorkruisen. In bepaalde situaties kunnen kinderen hun patiëntenrechten niet voluit uitoefenen, in tegenstelling tot hun ouders. Of zo ervaren minderjarigen het toch. Uit de vragen en klachten bij de ombudsdienst blijkt dat er in de praktijk heel wat onduidelijkheid is over de draagwijdte van de rechten van kinderen en jongeren in de gezondheidszorg.

Geen opname

Annelore is 15. Ze heeft anorexia. Haar psychiater adviseert een opname in een gespecialiseerd ziekenhuis. Hij heeft haar ouders overtuigd en die hebben de opname al geregeld. Annelore wil niet opgenomen worden. Ze vraagt zich af of ze mag weigeren en of een ziekenhuis haar wel mag opnemen zonder haar toestemming.

Zelfbeschikkingsrecht

Ellis is 17 weken zwanger. Ze is nog maar 12. Ze wil een zwangerschapsonderbreking nadat ze van de artsen gehoord heeft dat haar kindje een zware

handicap heeft. De artsen vinden dat een verantwoorde beslissing, maar haar ouders weigeren de ingreep. In principe komt de beslissing voor een zwangerschapsonderbreking helemaal toe aan de moeder. Aan Ellis dus. Maar de situatie is complex omdat de ingreep zal gebeuren na de wettelijk toegestane termijn en er dus sprake is van een medische ingreep. Volgens de abortuswet heeft Ellis het zelfbeschikkingsrecht, volgens de wet op de patiëntenrechten gaat het om een zware medische ingreep. In dat laatste geval moet rekening gehouden worden met het ouderlijk gezag. Er is sprake van een belangenconflict. Om uit dit dilemma te geraken, hebben de artsen hulpverlening ingeschakeld. De hulpverlener vraagt ons advies.

1.7.2. Geestelijke gezondheidszorg

• Afhankelijkheid van ouders bij hulpvraag

Voor kinderen en jongeren is de geestelijke gezondheidszorg geen rechtstreeks toegankelijke vorm van hulpverlening. Te vaak zien ze hun recht op hulp geweigerd doordat een van de ouders geen toestemming geeft. Therapeuten en diensten gaan in principe uit van een gedeelde toestemming als één ouder om hulp vraagt. Zodra ze kennis hebben van een expliciete weigering van de andere ouder, wordt de hulp meestal stopgezet. In de meeste gevallen gaat het om scheidingssituaties.

Ouderlijk gezag

Een psychotherapeute krijgt in haar groepspraktijk geregeld vragen voor de begeleiding van kinderen in een vechtscheiding. Meestal zet een van de ouders de stap naar de hulpverlening. De therapeute vraagt consequent de toestemming van de twee ouders. Vaak wil de andere ouder geen toestemming geven, waardoor geen begeleiding opgestart wordt. De therapeute stelt nu zelf dat uitgangspunt in vraag, nadat ze verschillende keren geconfronteerd werd met de onmacht van kinderen om noodzakelijke hulp te krijgen. Ze wil duidelijkheid rond deze kwestie en pleit voor een toestemming van één ouder of in het uiterste geval van het kind alleen.

• ADHD

De term ADHD is goed ingeburgerd in onze samenleving en op school. Zelfs voor kinderen en jongeren is het geen vreemd woord. Elke klas heeft wel een leerling met dit label en elk gezin heeft wel iemand in de kennissenkring met 'zo'n' kind. Kinderen met ADHD krijgen vaak medicatie voorgeschreven. De ombudsdienst krijgt signalen van professionelen dat die evolutie onrustwekkend wordt en schadelijk is voor kinderen en jongeren. Van ouders horen we dat ze door de school onder druk gezet worden om medicatie toe te dienen, zelfs zonder duidelijke diagnose. Jongeren zelf laten ons weten dat ze medicatie moeten nemen tegen hun zin. Ook in de wetenschappelijke en medische literatuur worden steeds vaker vraagtekens geplaatst achter de snelle diagnose en het gebruik van medicatie. Ook het Kinderrechtencommissariaat is verontrust. Medicatie heeft ongetwijfeld zijn nut, maar er mag niet lichtzinnig mee omgesprongen worden. Daarnaast moeten we vermijden dat kinderen en jongeren te snel en ongepast een etiket opgeplakt krijgen.

School zet ouders onder druk om kinderen medicatie te geven

Liever geen medicijnen

Kemal wordt door zijn ouders onder druk gezet om medicijnen te nemen tegen ADHD. Hij is zelf niet zeker dat hij ADHD heeft. Eigenlijk is het de school die erop aandringt. Kemal vertelt dat hij wel veel ruzie maakt, niet goed kan luisteren en in de klas niet echt oplet. Maar hij is niet ziek en wil dan ook geen pillen nemen. Hij heeft het gevoel dat zijn gedrag alleen maar zijn schuld is en dat niemand hem begrijpt. Hij is 16 en vindt dat hij oud genoeg is om hier zelf over te beslissen. Kemal vraagt of hij de medicatie mag weigeren.

Voorzichtig met labelen en medicatie

Een arts vraagt dat het Kinderrechtencommissariaat de misbruiken rond het toedienen van Rilatine en andere soortgelijke producten signaleert aan de overheid. In zijn praktijk stelt hij vast dat steeds meer kinderen de diagnose ADHD krijgen. Hij wijst erop dat medicatie nog altijd een vorm van druggebruik is en dat we daar bij kinderen erg voorzichtig mee moeten omgaan. Bovendien heeft de medische wereld nog te weinig zicht op de gevolgen op lange termijn. Hij heeft al verschillende kinderen op consultatie gehad bij wie de medicatie vervelende en schadelijke nevenwerkingen had. Nadat de medicatie voorgeschreven wordt, is er ook te weinig opvolging van het effect ervan.

Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind besteedde in haar laatste Concluding Observations aan de Belgische overheid expliciet aandacht aan het hoge gebruik van psychofarmaca door kinderen en jongeren in ons land. Ze wenst dat de overheid stappen onderneemt. Het Comité maakt zich immers zorgen over deze evolutie. Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt hoe kinderen en jongeren hier zelf tegenaan kijken. Daarvoor loopt er een kwalitatief onderzoek op naar de ervaringen en belevingen van ‘gelabelde’ kinderen onderzoekt met UGent.

1.8 Kinderen op de vlucht

Minderjarigen in een asielprocedure, minderjarigen zonder verblijfsdocumenten en niet-begeleide buitenlandse minderjarigen zitten in een erg kwetsbare positie. Ook dit jaar kwamen er heel wat vragen en klachten over de rechten van deze groep minderjarigen.

De meeste melders zijn professionelen en mensen uit het netwerk van de ouders. In enkele dossiers spraken de ouders het Kinderrechtencommissariaat aan. We komen zelden tussenbeide in individuele asiel- of regularisatieprocedures, maar verwijzen door naar een advocaat of andere gespecialiseerde diensten. Meestal zijn er al heel wat professionelen betrokken bij de situatie. Zij vragen vooral informatie en melden structurele problemen. Voor de minderjarigen is het vaak al te laat. Ofwel zijn ze al ondergedoken op het moment van de melding, ofwel duiken ze onder terwijl het onderzoek bezig is.

• Tekort aan opvang

Het opvangtekort blijft schrijnend actueel. We kregen verschillende klachten over opvangtekort voor kinderen op de vlucht. Zelfs kinderen in een asielprocedure die recht hebben op een opvangplaats via Fedasil, krijgen te maken met gebrek aan opvangplaatsen. Daardoor komt de overheid zijn verantwoordelijkheid en verplichtingen in de opvang van asielzoekers nog altijd niet na.

Minderjarige vluchtelingen hebben recht op bijzondere bescherming (kinderrechtenverdrag, artikel 22). Een opvangplaats is cruciaal om daaraan tegemoet te komen.

Kerkasiel

Als sociaal assistente kwam ik in contact met een moeder van drie kinderen die in de kerk overnacht. Ze is uitgeprocedeerd en vindt nergens opvang.

Via onze ombudsdienst kregen we dit jaar meldingen over niet-begeleide minderjarigen die hun lokaal opvanginitiatief moesten verlaten door hun gewijzigd statuut. Ze zijn niet langer asielzoeker maar wel erkend vluchteling of ze krijgen subsidiaire bescherming. De minderjarigen verbleven in een lokaal opvanginitiatief, maar omdat ze nu erkend zijn, vangt Fedasil ze niet langer op en valt ook hun begeleiding weg.

Twee maanden tijd

Ik werk in een Lokaal Opvanginitiatief. Onlangs kregen twee 16-jarige niet-begeleide buitenlandse minderjarigen een positieve beslissing voor hun asielaanvraag. Ze hadden twee maanden de tijd om een andere woonst te vinden. Voor een jongere die nog geen jaar in België verblijft, is dat een heel moeilijke zoektocht.

In 2009 kaartten we dit al aan bij verschillende overheden. Jammer genoeg is het probleem sindsdien alleen maar verergerd. De schaarse extra middelen die sommige diensten voor begeleid zelfstandig wonen voor deze jongeren krijgen, zijn maar druppels op een hete plaat.

Niet-begeleide minderjarigen die asiel aanvragen, kunnen in principe terecht in de opvangstructuren van Fedasil. Niet-begeleide minderjarigen die geen asiel aanvragen en bij wie er sprake is van een problematische opvoedingssituatie, kunnen opgevangen worden in het categoriale hulpaanbod van Jongerenwelzijn. Voor niet-begeleide minderjarigen met een erkenning als vluchteling of met een beschermingsstatuut is er geen specifieke structureel uitgebouwde opvang.

Het voorbije werkjaar vroegen we verschillende overheden om opnieuw aandacht te besteden aan deze jongeren. We suggereerden enkele oplossingen:

- Ze moeten wettelijk recht krijgen op huursubsidie, op een installatiepremie en op toegang tot sociale huur.
- De minderjarigenwerking in de onthaalbureaus en de diensten voor begeleid zelfstandig wonen moeten uitgebreid worden.
- De federale overheid zou het recht op leefloon voor deze minderjarigen afdwingbaar moeten maken.
- Er moeten extra inspanningen komen voor studiefinanciering en kinderbijslag.
- Op lokaal niveau moet overleg aangemoedigd worden tussen OCMW, lokaal opvanginitiatief, Comité Bijzondere Jeugdzorg en onthaalbureau.

- **Kwaliteit van de opvang**

Ook dit jaar kreeg de ombudsdienst klachten over de kwaliteit van de opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Het Kinderrechtencommissariaat startte een onderzoek naar de kwaliteitsnormen van de residentiële opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. We bezochten verschillende opvangstructuren: lokale opvanginitiatieven, opvangcentra voor volwassenen waar ook niet-begeleide buitenlandse minderjarigen verblijven, onthaal- en oriëntatiecentra, categoriaal aanbod van Jongerenwelzijn en hotels.

- **Kinderen op de vlucht hebben recht op onderwijs. Alvast op papier. Maar in de praktijk?**

‘Dringend gezocht: half miljard voor extra klassen in Antwerpen’, ‘Vlaams onderwijs zoekt 840 kleuterjuffen’, ‘Extra stoelen en klascontainers’. Het zijn maar een paar krantenkoppen over het plaatstekort in het onderwijs.

Witte kinderen, gekleurde kinderen, allochtone kinderen, kansarme kinderen en kinderen van vluchtelingen dragen de gevolgen van dat plaatstekort.

De uitgewerkte regelgeving geeft blijk van een beleid dat inspanningen levert om het recht op onderwijs voor kinderen op de vlucht te garanderen. Maar de uitvoering van de regelgeving laat een heel ander beeld zien. Vluchtelingenkinderen zijn de grootste slachtoffers van het capaciteitstekort dat het aanmeldingssysteem duidelijk op tafel legde.

Dat heeft verschillende redenen: vluchtelingenkinderen zijn vanzelf al moeilijker te vatten door een strak georganiseerd aanbod. Ze komen het hele schooljaar aan, soms met tientallen tegelijk. Op andere momenten zijn het maar een paar kinderen. Ze kunnen er niet bij zijn op het moment van de aanmelding. Komen de kinderen hier aan, dan moeten de medewerkers van het opvangnetwerk, het onthaalbureau of het Lokaal Overlegplatform voor gelijke onderwijskansen (LOP) verschillende scholen opbellen. Meestal vangen die bod. Kloppen gezinnen uit zichzelf aan bij een school, dan zijn hun kansen op onderwijs nog kleiner.

Sommige scholen doen al het mogelijke om het recht op onderwijs van asielkinderen te blijven garanderen. Ook al betekent dat dat alle leerkrachten een tandje moeten bijsteken. Andere scholen nemen minder maatschappelijke verantwoordelijkheid op. Sommige scholen nemen geen asielkinderen op ‘omdat ze er geen extra middelen voor krijgen’.

Ook dit jaar kregen we meldingen over kinderen die van school moesten veranderen omdat ze naar een ander opvangcentrum gingen. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Het kan gaan om een tuchtmaatregel voor de ouders of voor de minderjarige. Het kan ook het gevolg zijn van een breekpunt in de asielprocedure als het gezin uitgeprocedeerd is en het opvangcentrum moet verlaten. Als het gaat om gezinnen met kinderen, hebben zij recht op materiële opvang en worden ze soms ondergebracht in een ander opvangcentrum.

Overgeplaatst

Ik ben voogd van een niet-begeleide buitenlandse minderjarige. Mijn pupil werd om disciplinaire redenen overgeplaatst naar een ander centrum. De eerste maanden had hij het erg moeilijk op school. Net nu hij geïntegreerd was en goed contact had met de leerkracht, moet hij op zoek naar een andere school.

Geen woord Frans

Wij kennen een gezin met vier kinderen (7, 5, 3 en 2 jaar) die al vijf jaar in België wonen, waarvan vier jaar in een opvangcentrum in Vlaanderen. Het gezin is uitgeprocedeerd en moest verhuizen naar een opvangcentrum in Wallonië. Het kind van 7 jaar gaat naar een Franstalige school maar spreekt geen woord Frans.

Tijdens het schooljaar naar een ander opvangcentrum verhuizen is niet bevorderlijk voor de continuïteit van het onderwijs aan het kind. Van school veranderen tijdens het schooljaar is voor geen enkel kind prettig. Opnieuw aanpassen, opnieuw vrienden maken: het brengt onzekerheid met zich mee, onrust en stress. Bovendien leven deze kinderen al in een onzekere verblijfssituatie. Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat verhuizen naar een ander opvangcentrum tijdens het schooljaar het best vermeden wordt, behalve als de verhuizing 'an sich' in het belang van de kinderen zou zijn.

Tijdens schooljaar van school veranderen geeft onzekerheid, onrust en stress

Als kinderen hun schoolloopbaan kunnen afronden, verhogen hun kansen op verdere integratie en op een betere plek in de samenleving. Verhuizen naar een nieuwe omgeving, en dus naar een nieuwe school, vraagt veel energie en aanpassingsvermogen van een minderjarige. Dat kan leiden tot schoolmoeheid en tot vroegtijdig afhaken op school.

• Willen we kinderen weer opsluiten?

Sinds 2008 wil België geen kinderen meer opsluiten. Logisch: opsluiting druist in tegen de rechten van het kind. België werd er twee keer voor veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Als alternatief kwamen er terugkeerwoningen. Voor veel gezinnen zijn terugkeerwoningen een goede oplossing. Kinderen kunnen er samen met hun ouders verder leven. Ze gaan er naar school. Elk gezin wordt intensief begeleid door een coach. De terugkeerwoningen zijn een praktijk waar België trots op mag zijn. Wat kwetsbare gezinnen doet kiezen voor terugkeer, is niet dreigen met opsluiten, maar wel toekomstperspectieven bieden voor henzelf en hun kinderen. Gezinnen staan open voor begeleiding als hun noden en toekomstmogelijkheden vooropstaan.

Het laatste jaar lagen de terugkeerwoningen onder vuur. Ze zouden falen. Veel gezinnen zouden onderduiken.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft achter de terugkeerwoningen staan. In een persbericht drukten we samen met vluchtelingen- en kinderrechtenorganisaties onze verontwaardiging uit over de aanvallen op de terugkeerwoning. Wil de samenleving dan weer kinderen opsluiten? 80 procent van de gezinnen duikt niet onder en blijft samenwerken met de coaches. België mag de terugkeerwoningen niet ondermijnen, maar moet ze verbeteren.

- **Naast terugkeewoningen nu ook terugkeercentra**

Half januari 2011 maakte staatssecretaris Melchior Wathelet van Migratie- en asielbeleid zijn wensen bekend voor de oprichting van open terugkeercentra. Eind juli 2011 schaarde de federale regering zich achter zijn plannen.

Mensen die uitgeprocedeerd zijn, moeten voortaan naar een terugkeercentrum. Daar krijgen ze dertig dagen om hun terugkeer vrijwillig en onder begeleiding voor te bereiden. Werken ze niet mee, dan worden ze toch overgebracht naar een gesloten centrum.

In een eerste projectfase verblijven er uitsluitend alleenstaande uitgeprocedeerde asielzoekers. Later, als het succesvol zou zijn, stelt het terugkeercentrum zich open voor een breder publiek. Zo'n zeventig mensen zouden er onderdak vinden.

Het Kinderrechtencommissariaat staat principieel achter de uitbouw van vrijwillige terugkeermogelijkheden. Wel hopen we dat de terugkeercentra niet de voorbode zijn van de afbouw van terugkeewoningen voor gezinnen. De terugkeewoningen zijn geen toveroplossing. Wel zijn ze de beste oplossing voor gezinnen met kinderen. De kleinschaligheid maakt intensieve, aanklampende begeleiding door de coach mogelijk. De terugkeewoningen laten een wat 'normaler' gezinsleven toe. Ze geven de gezinnen meer autonomie. Ouders kunnen hun opvoedingsverantwoordelijkheid opnemen. We zijn bang dat het collectieve karakter van terugkeercentra de autonomie en de intensieve begeleiding ondermijnt.

- **Ook kinderen in noodopvang hebben recht op toereikende levensstandaard**

Als ze in ons land aankomen, komen asielzoekers meestal terecht in noodopvang. Normaal moeten ze opgevangen worden in een 'gewoon' opvangcentrum dat ze begeleidt in hun asielprocedure, bij hun integratie en naar onderwijs. Maar de gewone opvangcentra zitten al een tijdje vol waardoor asielzoekers terechtkomen in noodopvang.

Ook al doen de begeleiders al wat ze kunnen, toch is de begeleiding in de noodopvang niet optimaal. Zolang ze in de noodopvang verblijven, wordt de behandeling van de meeste asielzoekers gewoon bevroren. Sommige kinderen krijgen er geen onderwijs. Heel wat asielzoekers verblijven lang in de noodopvang.

Toch hebben kinderen op de vlucht recht op een levensstandaard die toereikend is voor hun volledige ontwikkeling. Dat houdt meer in dan alleen maar noodopvang. Ze hebben recht op onderwijs en moeten kunnen deelnemen aan de samenleving. Het kinderrechtenverdrag vraagt aandacht voor alle kinderen. Kinderen op de vlucht hebben die aandacht meer dan broodnodig. Door hun status zijn ze extra kwetsbaar. De onzekere situatie brengt veel zorgen met zich mee.

Samen met Vluchtelingenwerk Vlaanderen en het project Mechelse Hattrick organiseerden we op 15 juli een voetbaltornooi voor kinderen en ouders in noodopvang. Het tornooi gaf ze de mogelijkheid de noodopvang even te verlaten en een dag zonder zorgen te beleven.

- **Niet-begeleide Europese minderjarigen zonder voogd**

Een niet-begeleide buitenlandse minderjarige uit een lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER) heeft geen recht op een voogd. Maar deze minderjarigen zijn even ‘niet-begeleid’ als minderjarigen uit niet-EER-lidstaten. Zij hebben ook opvolging en ondersteuning nodig. Er is niemand die deze minderjarigen volgt in hun traject en hun verblijf in België. Sommige minderjarigen worden het land uitgezet zonder dat er iemand is die toekijkt en waakt over hun belangen.

Niet-begeleide minderjarige uit EER-lidstaat heeft ook opvolging en ondersteuning nodig

Wie begeleidt?

Ik ken een jongen van 16 jaar die uit Marokko gevlucht is en die momenteel zonder zijn ouders in België woont. Wie volgt deze jongen op? Ik hoor dat hij teruggestuurd zal worden naar Marokko. Hoe zal die uitwijzing gebeuren? Wie zal die jongen begeleiden? Wie zal opvolgen dat die jongen in Marokko bij zijn ouders aankomt?

2 Recht op en in het gezin

2.1 Opvoeding

Het Kinderrechtencommissariaat kreeg ook dit jaar verschillende vragen en klachten over opvoeding. In de interactie tussen ouders en kinderen kan er heel wat verkeerd lopen. Bovendien is de opvoeding van een kind niet alleen de verantwoordelijkheid van de biologische ouders. Heel wat andere mensen zijn mee verantwoordelijk: stiefouders, pleegouders, adoptieouders of andere familie.

Tussenbeide komen in een ouder-kindrelatie is delicaat. Een actieve tussenkomst van een ombudswerker is meestal niet wenselijk. Bovendien waren ook dit jaar alle klachten gericht tegen privépersonen en konden we geen enkele melding verder onderzoeken. Het Kinderrechtencommissariaat heeft namelijk geen onderzoeksbevoegdheid bij privépersonen.

De meldingen werden afgerond met informatie, advies of doorverwijzing naar een meestal rechtstreeks toegankelijke dienst waar jongeren terecht kunnen zonder de toestemming of vertegenwoordiging van hun ouders: Kinder- en Jongeren-telefoon, Jongerenadviescentrum, Centrum voor Leerlingenbegeleiding en Vertrouwenscentrum voor Kindermishandeling. Soms werd doorverwezen naar meer gespecialiseerde hulp.

Zowel minderjarigen als ouders en betrokkenen uit het sociaal en familiaal netwerk van de minderjarige melden opvoedingsproblemen.

De meeste meldingen gaan over de rechten en plichten van ouders en minderjarigen tegenover elkaar. Rechten en plichten van ouders botsen soms met de rechten en plichten van minderjarigen. In zo'n conflict staan minderjarigen zwak. Ouders hebben ouderlijk gezag en kinderen moeten dat gezag respecteren. Maar ouderlijk gezag is niet absoluut en grenzeloos. Minderjarigen stelden het Kinderrechtencommissariaat vragen naar informatie over regels en afspraken thuis.

Speelpleinwerking

Ik deed in de grote vakantie een vakantiejob bij de speelpleinwerking. Mijn ouders verplichten me om dat geld af te geven. Kan dat zomaar? Ik heb daar toch zelf voor gewerkt?

Verplichte jeugdbeweging

Mogen je ouders je verplichten om elke week naar de jeugdbeweging te gaan?

Minderjarigen hebben vragen over hun privacy.

Dagboek

Ik ben een meisje van 15 jaar en heb seks gehad met mijn vriend. Ik had dat opgeschreven in een soort dagboek. Mijn mama heeft dat dagboek gelezen zonder mijn toestemming en heeft me erover aangesproken. Ik was boos omdat ze mijn dagboek gelezen had. Mijn mama zegt dat ze een vermoeden had en wou voorkomen dat er iets ernstigs misgaat met mij. Dat is toch een schending van mijn privacy?

Ook dit jaar kreeg het Kinderrechtencommissariaat meldingen van problemen bij contacten tussen minderjarigen en grootouders of andere familieleden. Ofwel verliep het contact problematisch, ofwel werd de grootouders het contact ontzegd. De melders kregen vooral informatie en advies.

Grootouders contact
ontzegd

Bezoekruimte

Ik ben een jongen van 13 jaar. Al zes jaar probeert mijn grootmoeder bezoekrecht te krijgen. Nu moet ik één uur per maand naar de bezoekruimte, maar dat wil ik niet. Moet ik blijven gaan? Hoe kom ik daarvan af?

Zusje

Ik woon al een paar jaar niet meer thuis omdat ik door omstandigheden niet meer overweg kan met mijn moeder. Mijn zusje en ik hebben altijd een sterke band gehad en sinds kort mag zij op geen enkele manier nog contact hebben met mij. Dat vindt ze heel erg. Hebben mijn zusje en ik geen rechten om elkaar als familie nog te blijven zien?

Volwassenen en minderjarigen hadden vragen en klachten over problemen thuis. Minderjarigen vragen advies om de situatie draaglijker te maken. Soms geven ze aan dat er in hun netwerk mensen zijn die voor hen willen zorgen en vragen ze of en hoe het mogelijk is om bij die mensen te gaan wonen.

Ruzie

Ik ben 10 jaar en heb veel ruzie met mijn ouders. Er zijn ook veel leuke momenten, maar soms doen ze dingen zoals mij een klets geven of tegen mij brullen. Kunnen jullie mij helpen zodat er thuis minder ruzie is?

In de weg

Ik ben 14 jaar en heb een broer van 13 en een zus van 16 jaar. Bijna zes jaar geleden is ons mama overleden. Al die tijd heeft mijn tante ons heel goed geholpen. Sinds anderhalf jaar wonen we bij haar omdat papa aan het verbouwen was en wij in de weg liepen. Nu is het huis af en moeten we weer bij hem gaan wonen. Niemand van ons ziet dat zitten. We weten nu al dat we ongelukkig zullen zijn. Moeten we terug naar hem?

2.2 Kinderopvang

Opvoeding is al lang niet meer beperkt tot het gezin. Verschillende actoren dragen hun steentje bij. Media, onderwijs, jeugdwerk en kinderopvang ondersteunen elk op hun eigen manier de groei van kinderen. Het kinderrechtenverdrag erkent de rol van deze actoren. Artikel 18 stelt de ouders centraal in de opvoeding, maar wijst ook op de ondersteunende rol van de overheid. Die kan ouders financieel steunen met kinderbijslag of ouderschapsvergoeding. Ze kan speel- en ontmoetingsruimtes voor kinderen en ouders voorzien. Ze kan kinderopvang organiseren.

• Tekort aan opvangplaatsen

In de kinderopvang is de vraag naar goede opvangplaatsen is veel groter dan het aanbod. De ombudsdienst krijgt vooral klachten over plaatstekort in de voor-schoolse kinderopvang. Vooral in grootsteden is dat een probleem.

Duidelijk signaal

Een stedelijke ombudsman klaagt het schrijnend plaatstekort aan voor kinderopvang in zijn stad. Ouders worden van het kastje naar de muur gestuurd. De verantwoordelijke van de kinderopvang stuurt ouders met klachten door naar Kind en Gezin. Kind en Gezin speelt de bal terug naar de stad: ook de stad zelf kan lokale initiatieven nemen. De ombudsman begrijpt niet dat het signaal van ouders niet opgenomen wordt. Hij wil blijvende aandacht voor het probleem en legt zijn grieven voor aan het Kinderrechtencommissariaat.

Niet terug aan het werk zonder opvang

Een moeder is al van voor de geboorte van haar zoontje op zoek naar een kribbe in de omgeving van haar huis of haar werk. Haar zoontje is nu enkele maanden oud. Ze is zelfstandige en wil weer aan het werk. Zonder kinderopvang kan dat niet.

• Kwaliteit van de kinderopvang

Kinderopvang zit niet alleen met een probleem van kwantiteit, maar ook van kwaliteit. Kwaliteitsvolle opvang houdt rekening met de behoeften, noden en vragen van de gebruikers. De eerste gebruiker is het kind. Kwaliteitsvolle kinderopvang garandeert zorg op maat van de ontwikkeling van het kind, veiligheid, geborgenheid, vertrouwen, gezondheid, spel en ontspanning. Kinderopvang vertrouwen we dus het best toe aan mensen met kennis van zaken over kinderen en hun ontwikkeling. Klachten over gebrekkige kwaliteit gaan zowel over de omkadering van het aanbod als over handelingen van de mensen die de opvang verzorgen. Eerst brengen we melders in contact met de klachtenlijn van Kind en Gezin die de erkenningsattesten uitreikt en de gesubsidieerde kinderopvang controleert. Soms vallen klachten ook buiten dit kader. Dan onderzoekt de ombudsdienst de klacht op zich en zoekt hij mee naar bevoegde instanties.

Schrijnende omstandigheden in kinderdagverblijf

Een medewerkster klaagt de omstandigheden aan waarin haar kinderdagverblijf de kinderen opvangt. In tussenseizoenen bespaart het kinderdagverblijf op de verwarming. Ze besparen op de hoeveelheid en de kwaliteit van het eten, op de nodige herstellingen aan het gebouw en zelfs op personeel. Fundamentele behoeftes en de veiligheid van de kinderen komen zo in het gedrang. Na klachten

van ouders werd het attest van Kind en Gezin ingetrokken. Het kinderdagverblijf werkt nu verder zonder erkenning. Daardoor is Kind en Gezin nu niet meer bevoegd om controle uit te oefenen. Wie komt er nu op voor de belangen van de kinderen?

Misbruik bij opvangmoeder

Een moeder stelt vast dat haar zoontje zich vreemd gedraagt en tegenstribbelt als ze hem naar zijn onthaalmoeder brengt. Het kind vertoont steeds meer seksueel getint gedrag. Hij spreekt over een grote jongen die hem pijn doet aan zijn poep. Moeder neemt contact op met het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling dat doorverwijst naar de politie en naar Kind en Gezin om een klacht in te dienen. Bij Kind en Gezin hoort de moeder dat de licht mentaal gehandicapte zoon van de onthaalmoeder haar sinds kort bijstaat in de opvang. Dat blijkt de jongen te zijn waar het kind over vertelt. De klacht wordt geseponeerd omdat er te weinig aantoonbare aanwijzingen zijn. Daardoor kan Kind en Gezin ook niet verder optreden. Moeder is verbolgen dat er niet meer ingezet kan worden om kinderen te beschermen tegen misbruik in de kinderopvang.

• Sterker uitgebouwde kinderopvang

De Vlaamse regering wil de kinderopvang in Vlaanderen graag sterker uitbouwen. Op 6 mei 2011 keurde ze principieel het voorontwerp van decreet Voorschoolse Kinderopvang goed. Na advies van allerlei adviesraden, de Raad van State en een JOKER komt het definitieve akkoord van de regering. In het najaar van 2011 gaat het voorontwerp naar het Vlaams Parlement.

In het voorontwerp staat in grote lijnen aan welke principes de Vlaamse kinderopvang voor 0- tot 3-jarigen moet voldoen. Vóór het voorontwerp kwam er op 23 juli 2010 een 'Visienota Decreet Kinderopvang'.

Eind september 2010 kreeg het Kinderrechtencommissariaat de kans om advies te geven aan Kind en Gezin bij die Visienota. Deze inhoud werd later opgenomen in de JOKER. We hopen dat het Vlaams Parlement ons uitnodigt om ook advies te geven bij het decreet 'Voorschoolse Kinderopvang'.

Kinderopvang als kwaliteitsvolle basisvoorziening

Het Kinderrechtencommissariaat brengt geregeld advies uit over kinderopvang. Dat moet een basisvoorziening zijn, zoals het basisonderwijs. Kinderopvang moet beschikbaar, betaalbaar, bereikbaar, bruikbaar en begrijpbaar zijn. Verschillende doelgroepen moeten er terechtkunnen. Financiële en andere drempels moeten vermeden worden. Kinderopvang moet inspelen op de behoeften en bezorgheden van kinderen en ouders zelf. Een kwaliteitsvolle kinderopvang wordt het best vanuit het kind bekeken. Tenslotte zijn kinderen de eerste gebruikers.

Voor kinderopvang zijn kinderen toch eerste gebruikers?

Ook pleiten we voor een correct evenwicht tussen de pedagogische, sociale en economische functie van kinderopvang. De economische functie weegt soms te zwaar door. Al te vaak wordt kinderopvang gekoppeld aan tewerkstelling, terwijl de invulling van de pedagogische en sociale functie meer voorop moet staan. Waarom gelden voor kinderopvang bijvoorbeeld niet dezelfde opleidingsvereisten, loon, statuut en toezicht als voor onderwijs?

Daarnaast is het belangrijk aandacht te hebben voor de kwaliteit van de begeleiding en het toezicht erop. Precies omdat het over jonge, doorgaans onmondige gebruikers gaat, is het des te belangrijker te investeren in de kwaliteit van de begeleiding en het toezicht erop. De overheid moet een doorgedreven kwaliteitstoezicht garanderen, ongeacht de sector.

Eerdere adviezen van het Kinderrechtencommissariaat over kinderopvang:
 Advies 2007-2008/5 'Opvang voor kinderen van 0 tot 3 jaar als basisvoorziening' op www.kinderrechten.be bij Adviezen en standpunten.
 KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Jaarverslag 2008-2009, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, 2009, p. 125.
 KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Jaarverslag 2007-2008, Kinderrechtencommissariaat, 2008, p. 153.

De sterke ambities van de visienota missen vertaling in ondubbelzinnige acties

De overheid is ambitieus. Ze is zich bewust van het belang van kinderopvang. Ze wil 'kinderopvang uitbouwen waar de economische, pedagogische en sociale functie van kinderopvang elk hun significante rol kunnen blijven spelen'. Ze gaat de maatschappelijke opdracht van kinderopvang vastleggen. Ze wil een groeipad realiseren dat er op termijn toe leidt dat iedereen recht krijgt op kinderopvang. Het decreet moet de basis leggen voor gelijke en gecontroleerde vergunningsvoorwaarden voor alle opvang van kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat kan deze ambitie alleen maar ondersteunen. Het belang van kinderopvang als een kwaliteitsvolle basisvoorziening wordt erkend. Het is alleen jammer dat de visienota er niet helemaal in slaagt om deze ambities ook te vertalen in ondubbelzinnig acties. De overheid blijft kinderopvang zien als een domein voor tewerkstellingskansen voor laaggeschoolde werkzoekenden. Het kwaliteitstoezicht moet beter uitgewerkt worden en de vergunningsvoorwaarden kunnen nog meer vanuit het kind ingevuld worden.

2.3 Afstamming en adoptie

Ook dit jaar kregen we verschillende vragen over erkenning, vooral in situaties waarin vader of moeder geen Belgische nationaliteit hebben. Dat een van de ouders niet of illegaal in België verblijft, maakt de situatie extra complex. We stellen vast dat de erkenning van een kind van wie een van de ouders illegaal in België verblijft, problematisch loopt als de ouders met elkaar willen trouwen. Als de gemeente een schijnhuwelijk vermoedt, zet ze de erkenning *on hold* omdat er sprake zou kunnen zijn van een 'schijnerkenning', terwijl dat toch iets heel anders is. Door de erkenning tegen te houden, komt het kind terecht in een administratief vacuüm. De gemeente weigert namelijk het kind in te schrijven in het bevolkingsregister.

Belgische vriend gevolgd

Ik kom uit Angola en ben mijn Belgische vriend gevolgd. Wij hebben samen een kind van vijf maanden dat in België geboren is. Wij hebben de gemeente gevraagd om te trouwen, en mijn vriend wil ons kind erkennen. Het huwelijk werd ons geweigerd en van de erkenning hebben we niets meer gehoord. Ik heb een brief ontvangen van de Dienst Vreemdelingenzaken dat ik samen met mijn kind het land moet verlaten.

Schijnhuwelijk met kind

Mijn vriendin is afkomstig uit Equador en woont al zes jaar in België. Vier jaar geleden werd onze dochter geboren. Ik ben de vader en heb mijn dochter erkend. Twee jaar geleden wilden wij trouwen. De gemeente had bezwaar tegen ons huwelijk omdat ze vermoedde dat het om een schijnhuwelijk ging. De gemeente wil onze dochter ook niet inschrijven tot er duidelijkheid komt over ons huwelijk. Ik heb nochtans een DNA-test die bewijst dat ik de vader ben. Doordat mijn dochter niet ingeschreven is, heb ik geen recht op kinderbijslag en heb ik heel wat problemen met de mutualiteit.

De afgelopen jaren was er al heel wat commotie rond draagmoederschap en andere illegale manieren om aan een kinderwens te voldoen. Wij werden het afgelopen jaar geconfronteerd met een situatie die wijst op de grenzeloosheid en de wanhoop van mensen om hun kinderwens te vervullen. Het laat zien dat we heel alert moeten zijn voor wanpraktijken maar dat het ook uiterst moeilijk is om die te vermijden.

Grenzeloosheid en wanhoop om kinderwens te vervullen

Wanhopige kinderwens

Mijn zoon is onvruchtbaar. Sinds kort hebben hij en mijn schoondochter een kinderwens. Ze hadden op café een ander koppel leren kennen. Drugsverslaafden. Dat koppel heeft al twee kinderen en er is een derde op komst. Mijn zoon heeft met het koppel afgesproken dat hij het kind zal erkennen bij de geboorte, zodat hij de wettelijke vader wordt. Ik vermoed dat ze daar ook voor betalen, gezien de situatie van de biologische ouders.

Via een verzoekschrift vraagt iemand het Vlaams Parlement om de wettelijkheid van adopties van baby's na een anonieme bevalling te onderzoeken. Vroeger kwamen ongewenst zwangere meisjes met medewerking van een adoptiedienst in Frankrijk terecht waar zij anoniem konden bevallen en hun kind afstaan voor adoptie. Vanwege het blijvend leed bij geboortemoeders en adoptiekinderen vraagt de verzoekster opheldering rond wat er gebeurd is.

Recht om te weten van wie je afstamt

Het verzoekschrift laat zien hoe belangrijk het is te willen weten van wie je afstamt. Dat blijkt vaak een kernelement in het opgroeien en leven als volwassene. Bij thema's als anoniem donorschap, discrete bevalling en draagmoederschap vraagt het Kinderrechtencommissariaat uitdrukkelijk aandacht voor het recht van het kind om zijn (geboorte)ouders te kennen. In onze adviesverlening erkennen we dat er conflicterende belangen kunnen zijn tussen de vrouw die anonimiteit wil en het kind dat later wil weten wie zijn geboorteouder is. Waar het ons om gaat is dat in dit belangenconflict een van de twee partijen geen absolute voorrang krijgt. We vragen dat een onafhankelijke instantie in een individuele situatie alle rechtmatige belangen afweegt en beslist over de vraag of de anonimiteit van geboorteouder opweegt tegen het belang van het kind om zijn ouder te kennen.

Anoniem bevallen is niet verzoenbaar met het recht van het kind om te weten van wie het afstamt. Bij een regeling rond discreet bevallen vragen we dat het kind in elk geval de mogelijkheid krijgt om via een onafhankelijke instantie de opheffing van de anonimiteit te vragen.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2010-2011/6, Verzoekschrift 'Legaliteit adopties uit anonieme bevalling Frankrijk', www.kinderrechten.be en *Parl.St.* VI.Parl. 2010-2011, nr.928/1.
Dit advies is gericht aan de commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid van het Vlaams Parlement naar aanleiding van de behandeling van het verzoekschrift over de legaliteit van adopties van baby's geboren uit anonieme bevallingen in Frankrijk. Verslag van de commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, *Parl.St.* VI.Parl. 2010-2011, 928/2.
Eerdere adviezen hierover:
KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies Discreet Bevallen, 2008-2009/2;
KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Anoniem donorschap. Het recht van het kind te weten van wie je afstamt, 2005-2006/5; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Draagmoederschap, 2007-2008/3, www.kinderrechten.be.

2.4 Scheiding

Veel minderjarigen krijgen te maken met de scheiding van hun ouders. Of de ouders wel of niet getrouwd waren, speelt geen rol: het gaat erom dat ze niet meer samenleven als partner maar wel het ouderschap blijven delen.

De gevolgen van een scheiding en het effect op de kinderen en jongeren hoeft niet per se problematisch te zijn. De meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat gaan wel over situaties waarin kinderen moeilijkheden ervaren of waarin volwassenen aankaarten dat de situatie nefast is voor een kind.

Meldingen laten zien dat jongeren vaak rechtstreeks problemen ondervinden van de gevolgen van de scheiding. Dat gaat dan vooral over: problemen met de onderhoudsplicht, aanslepende opvoedingsconflicten tussen hun ouders en de toepassing van de verblijfs- en omgangsregeling.

Het Kinderrechtencommissariaat geeft vooral advies en informatie over de positie van kinderen in een scheiding, over het recht van het kind om zijn mening te zeggen, en licht het juridisch kader toe. Het verwijst ouders vooral door naar juridische dienstverleners zoals een advocaat, een bemiddelaar of een bureau voor juridische bijstand. Voor sociaal-emotionele ondersteuning verwijst het vooral door naar Tele-Onthaal of het CAW. Minderjarigen worden voor ondersteuning vooral doorverwezen naar de Kinder- en Jongerentelefoon en de JAC's.

Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt nauwelijks scheidingsmeldingen. Vaak loopt er nog een gerechtelijke procedure, of gaat het om een conflict tussen de ouders en het kind of tussen de ouders onderling. Ouders en vooral de jongeren zelf zijn vaak teleurgesteld als ze horen dat het Kinderrechtencommissariaat geen mandaat heeft om tussenbeide te komen in scheidingsconflicten. Ze hadden gehoopt dat onze tussenkomst bepaalde beslissingen kon beïnvloeden of bepaalde zaken kon deblokkeren om de rechten van het kind te bevorderen en te vrijwaren.

Ook al voert het Kinderrechtencommissariaat geen onderzoek bij scheidingsmeldingen, toch stelt het vast dat individuele meldingen structurele knelpunten blootleggen. Bij scheidingen stellen we fundamentele schendingen vast van kinderrechten. Het Kinderrechtencommissariaat schreef daarover eerder al adviezen. Toch blijven de rechtsschendingen bestaan en is het de taak van het Kinderrechtencommissariaat om daarop te blijven wijzen.

De belangrijkste structurele knelpunten hebben te maken met spreekrecht, de eigen rechtsingang voor minderjarigen, jeugdadvocaten en het verloop van rechtsprocedures.

- **Spreekrecht**

Rechter voor kinderen of niet?

Aurelie, 9 jaar, vertelt dat haar ouders aan het scheiden zijn. Ze schreef naar de rechtbank van eerste aanleg een brief met de vraag of ze samen met haar broer (11 jaar) op gesprek mag komen. Ze wil de rechter vertellen waar ze het liefst blijft wonen en wat ze belangrijk vindt om zeker te behouden zoals de balletles op zaterdag en de Chiro op zondag. Ze kreeg een brief terug met de boodschap dat zij en haar broer te jong zijn. Aurelie vindt dat echt niet leuk en niet eerlijk. Ze had gehoopt dat ze de kans zou krijgen om de rechter persoonlijke dingen te vertellen die tussen hem en haar zouden blijven. Aurelie vraagt: is de rechter er voor kinderen of niet?

Artikel 12 van het kinderrechtenverdrag geeft kinderen recht op inspraak in alle procedures en aangelegenheden die hen aanbelangen. Bovendien moet aan de mening van het kind passend belang gehecht worden in overeenstemming met zijn leeftijd en maturiteit.

In de praktijk wordt niet altijd naar de mening van het kind gevraagd. Zeker bij scheidingen met onderlinge toestemming of met een bemiddelingsprocedure kunnen kinderen en jongeren hun recht op inspraak niet afdwingen. In de wetgeving zit er een rechtsongelijkheid: alleen de jeugdrechter is verplicht om kinderen vanaf 12 jaar zelf uit te nodigen en te horen. Bij andere rechtbanken bestaat die verplichting niet. Als rechtbanken minderjarigen niet horen, hebben die geen enkele mogelijkheid om dat aan te klagen of om dit recht afdwingbaar te maken.

In de praktijk niet altijd de mening van het kind gevraagd

Kamer en Senaat hebben een nieuwe regeling uitgewerkt voor het spreekrecht van minderjarigen bij de opstart van de familierechtbank. Die lost voor een deel de rechtsongelijkheid op. Omdat spreekrecht niet alleen belangrijk is in scheidingsituaties, gaan we er verder nog op in onder '2.6. Familierechtbank'.

- **Eigen rechtsingang en toegang tot eerstelijns hulp**

Het Kinderrechtencommissariaat pleit al lang voor een eigen rechtsingang voor minderjarigen. Zeker bij moeilijke scheidingen is daar nood aan. Minderjarigen kunnen nergens aanklaarten hoe een rechterlijke uitspraak of handelingen van hun ouders invloed hebben op hun welzijn of op de leefbaarheid van hun situatie. In schrijnende situaties waarin ouders alleen nog de eigen belangen vooropstellen, zouden minderjarigen een eigen procedure moeten kunnen opstarten. Dat is een belangrijke voorwaarde om hun belangen op de eerste plaats te laten komen.

In de hulpverlening stuiten minderjarigen op een gelijkaardig probleem. In de jeugdhulpverlening kunnen ze advies krijgen en ondersteund worden door diensten zoals de Kinder- en Jongerentelefoon of het JAC. Maar als ze gekneld zitten in de scheidingssituatie en buiten de rechtbank om naar een oplossing willen zoeken, dan botsen ze op een tekort in de jeugdhulpverlening. Minderjarigen kunnen zelden zelf aankloppen bij diensten die in hun naam de ouders aanspreken op hun gedrag en verantwoordelijkheden en over de problemen die hun kind daardoor ervaart. Of bij diensten die het gedwongen mandaat krijgen om met de ouders op weg te gaan zodat de situatie voor het kind weer leefbaar wordt.

Nergens eerstelijns hulp te vinden

Laurens, 10 jaar, vertelt dat zijn ouders al lang uit elkaar zijn. Hij woont bij mama en gaat om de twee weken een weekend naar papa. Die heeft pas een nieuwe vriendin. Het klikt niet zo goed tussen Laurens en de nieuwe partner van papa. Sinds zij er is heeft papa alleen nog oog voor haar en doen ze niets meer apart. Laurens is bang dat papa hem niet graag meer ziet. Hij durft daar niet met papa over te praten. Laurens vraagt het Kinderrechtencommissariaat of hij ergens met iemand kan gaan praten over hoe het voor hem is om op te groeien in een gescheiden gezin en over zijn angst dat papa hem niet graag meer ziet. Hij zou het ook fijn vinden dat die dienst hem en papa samen zou uitnodigen om erover te praten. Laurens heeft het liefst dat dat niet op school gebeurt. Het Kinderrechtencommissariaat is op zoek gegaan naar een eerstelijnsdienst om Laurens naar door te verwijzen. Na contact met het CAW en het JAC van zijn woonplaats, stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de jongen nergens terecht kan, behalve bij een privétherapeute. Maar therapie beantwoordt niet echt aan zijn noden. Het is niet de eerste keer dat het Kinderrechtencommissariaat vaststelt dat er voor jonge kinderen weinig ondersteunende diensten zijn. Toch kan een juiste dienstverlening die op tijd ingeschakeld wordt, vermijden dat bepaalde gevoelens en misvattingen een eigen leven gaan leiden en mogelijk een situatie laten escaleren.

• Jeugdadvocaten

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt net als de vorige jaren naar een wettelijke verankering van de jeugdadvocaten. Die hebben zich ondertussen georganiseerd, maar er bestaat nog altijd geen wet die bepaalt wat de term jeugdadvoocaat inhoudt, wanneer hij aangesteld kan worden en welk opleidingstraject je moet volgen om de titel jeugdadvoocaat te krijgen. Zeker in vechtscheidingen waarin het moeilijk is om te bepalen welke belangen behartigd worden, is het belangrijk dat jongeren bijgestaan kunnen worden door een eigen advocaat.

• Verloop gerechtelijke procedures

Lang wachten

Een moeder meldt dat de nieuwe zitting voor de jeugdrechtbank al voor de tweede keer uitgesteld werd. Al zeven maanden wacht ze op een eventueel nieuw vonnis rond de verblijfsregeling van haar achtjarige dochter omdat het bij papa helemaal fout loopt. Er werd ook een sociale studie bevolen, maar ook daar kreeg ze bericht dat het een viertal maanden zou duren voor die studie zou starten. Moeder klaagt aan dat het niet kan dat situaties waarbij kinderen betrokken zijn, zo lang moeten wachten bij de gerechtelijke diensten. Ondertussen verandert er niets en blijft het kind in een situatie zitten die nefast is voor haar.

Ook dit knelpunt komt elk jaar naar boven in de scheidingsmeldingen. Procedures bij de rechtbank slepen soms heel lang aan. Advocaten vragen verschillende keren uitstel en laten zittingen verdagen. Door de dossieroverlast duurt het lang voor de ouders kunnen verschijnen. En dan zijn er nog de wisselende rechters waardoor er een gebrek is aan opvolging en continuïteit. Kinderen zijn daar de dupe van. Ze blijven lang in een onzekere situatie zitten, er komen onderling tegenstrijdige vonnissen of uitspraken zonder grondig dossierbeheer. Dat voedt soms ook de strijd tussen ouders.

De volksvertegenwoordigers werken al jaren aan een antwoord op dit knelpunt. Dat zorgde voor de ontwikkeling en opstart van de nieuwe familierechtbanken. Meer daarover leest u verderop in dit jaarverslag onder '2.6. Familierechtbank'.

2.4.1. Kind van de financiële rekening?

Geen alimentatie meer

Een meisje van 18 jaar signaleert het Kinderrechtencommissariaat een probleem rond alimentatiegeld. Over enkele weken start zij haar hogere studies. Vader betaalde per maand ongeveer 200 euro onderhoudsgeld voor haar. Daar moest moeder alles van betalen, wat niet haalbaar was. Nu ze 18 is, laat vader haar weten dat hij geen alimentatiegeld meer gaat betalen en niet wil delen in de schoolkosten. Het meisje is in paniek want ze wil zeker verder studeren maar heeft die financiële steun nodig. Ze wil weten wat ze kan doen om die af te dwingen. Ze is het beu dat haar moeder altijd alles alleen heeft moeten betalen en wil niet dat haar moeder het financieel nog zwaarder krijgt.

Bij een scheiding kan de rechtbank een ouder verplichten alimentatiegeld te betalen om te voorzien in het levensonderhoud van het kind. In de praktijk duiken heel wat problemen op met dat alimentatiegeld. De meldingen gaan vooral over lage bedragen en wanbetalingen. Een scheiding kan emotionele gevolgen hebben, maar ook de financiële gevolgen worden soms pijnlijk duidelijk. Jongeren stellen vragen over hoe ze het recht op onderhoud of een hoger bedrag kunnen opeisen. Ze zijn vaak goed op de hoogte als er zich daarover problemen voordoen. Dat heeft vaak ook een negatief effect op hun relatie met de ouder die niet of te weinig betaalt.

Heel wat problemen met alimentatiegeld

Ook ouders zoeken hulp of vragen advies als een partner weinig of niet financieel bijdraagt. Ze vinden het een recht van het kind en de plicht van beide ouders om de financiële lasten samen te dragen.

2.4.2. Mijn of ons kind? Opvoeden na scheiding

Ouders voeden kinderen op vanuit een bepaalde opvoedingsvisie, een referentiekader, eigen waarden en normen. Als ouders samen leven, beïnvloeden ze elkaar en zoeken ze samen naar een evenwicht in de opvoeding. Bij een scheiding valt dat mechanisme weg. Het ouderschap moet opnieuw georganiseerd worden. Dat is vaak een moeilijk proces. De verschillen in opvoedingsvisie en de verschillen in omgang met de kinderen worden scherper.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat in situaties waar nieuwe partners bijkomen die ook een eigen inbreng hebben, de overeenstemming nog verder zoek raakt. Dat hoeft niet per se problematisch te zijn voor de kinderen en jongeren zelf, maar dat wordt het wel als de opvoedingsverschillen de strijd tussen de ouders aanwakkeren of zelfs in stand houden. In de meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat geeft dat aanleiding tot problemen op verschillende vlakken.

2.4.2.1. Schoolkeuze en co-schoolschap

Co-schoolschap

De oom van een vijfjarige jongen meldt dat de ouders van het kind in een vechtscheiding verwickeld zijn. De rechtbank heeft voorlopig een week-weekregeling opgelegd. Ze zeiden wel dat de schoolkeuze een probleem was, maar toch reageerde de rechtbank dat de ouders naar een manier moesten zoeken om daar uit te geraken. Bijgevolg gaat het kind nu naar twee kleuterscholen volgens de week-weekregeling. De oom vraagt zich af of iemand kan ingrijpen in het belang van het kind.

België-Spanje 2-2

Een moeder van twee kleuters zoekt hulp bij het Kinderrechtencommissariaat om de schoolsituatie van haar kinderen aan te klagen. Ze is Belgische en heeft een relatie gehad met een Spanjaard. De twee kinderen hebben de dubbele nationaliteit. In juli 2010 werd de echtscheiding ingeleid in Spanje en begin 2011 werden er voorlopige maatregelen uitgesproken. De Spaanse rechter besliste dat de kinderen twee weken bij mama moeten verblijven in België en twee weken bij papa in Spanje en dat ze dus ook naar een school in België moeten gaan en naar een school in Spanje. Vanaf september 2011 startte een proefperiode van zes maanden. Moeder begrijpt niet dat zoiets kan en startte een procedure bij de rechtbank in België. Haar vraag werd afgewezen omdat het gaat om voorlopige maatregelen van de rechtbank in Spanje.

Conflict over uitslag toetertesten

De moeder van Lore, 6 jaar, klaagt dat haar dochter onrecht aangedaan werd. Ze zou in september van het laatste kleuterklasje naar het eerste leerjaar gaan. De toetertesten op het einde van het schooljaar toonden dat er een paar aandachtspunten waren. Op school zegden ze dat er twee opties waren: ofwel de kleuterklas overdoen, ofwel de stap zetten naar het eerste leerjaar met extra aandacht en ondersteuning. Voor de school kon Lore overstappen naar het eerste leerjaar en moeder gaf aan dat zij die keuze volgde. Ze dacht dat het voor papa ook goed was, omdat hij geen opmerkingen maakte. Voor Lore was het een spannende stap. Eind augustus krijgt moeder telefoon van de school. Papa had een brief geschreven waarin hij liet weten dat het toch beter was om Lore het laatste kleuterklasje te laten overdoen om te vermijden dat ze niet goed zou kunnen volgen in de eerste klas. Hij liet de school weten dat hij zich verzette tegen de overgang naar het eerste. Gevolg is dat de school opgezaagd zit met een conflict tussen de twee ouders. Om geen foute beslissingen te nemen, moest Lore op 1 september opnieuw starten in de derde kleuterklas. Moeder zegt dat dat voor Lore erg verwarrend was. Ze was enorm verdrietig en begreep er niets van. Moeder vindt dat zoiets niet kan.

Co-schoolschap is de situatie waarin een kind elke week in een andere school les volgt, afhankelijk van bij welke ouder het verblijft. Dat gebeurt omdat ouders het niet eens raken over de schoolkeuze. Het laatste voorbeeld laat zien dat de discussie ook ruimer kan gaan en dat ouders het zelfs niet eens raken in welk jaar hun kind start.

In november 2010 trekt het Kinderrechtencommissariaat bij de voorstelling van het jaarverslag aan de alarmbel. Naast de breuk in het gezin krijgt het kind ook

nog met een breuk op school te maken. Dat is niet in het belang van kinderen en de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen vraagt uitleg aan onderwijsminister Pascal Smet. In eerste instantie vraagt de minister de basisscholen om de omvang van het probleem in kaart te brengen. 696 scholen (27%) stuurden een antwoord en in 17 van die scholen zitten er leerlingen die op twee scholen les volgen. Het gaat vooral om kleuters. Sommige scholen geven aan dat ze een dubbele schoolkeuze niet toelaten. De meeste scholen zijn ervan overtuigd dat het kind er de dupe van is dat de ouders het niet eens raken. Ze ervaren het als een blijk van weinig respect voor de onderwijsopdracht en hebben administratief heel wat te regelen. De minister wil co-schoolschap onmogelijk maken en onderzoekt hoe dat via de regelgeving kan gebeuren.

Kind dupe van co-school-
schap

Ouders moeten samen beslissen over schoolkeuze en inschrijving

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat kinderen wettelijk in één en dezelfde school les moeten volgen en dat ouders aangespoord worden om samen te beslissen over de schoolkeuze en de inschrijving. Juridisch kan een van de ouders het kind in een school inschrijven, maar het lijkt ons zinvol dat de school bij de inschrijving de mening en de beslissing van de andere ouder vraagt. Ouders kunnen hulp zoeken om bijvoorbeeld via bemiddeling tot een gezamenlijke beslissing te komen. Lukt het de ouders niet om na overleg samen te beslissen, dan moet de rechter in het belang van het kind beslissen over de schoolkeuze. Dat gebeurt het best zo snel mogelijk om het kind zo weinig mogelijk schade te berokkenen.

Vragen om uitleg over het co-schoolschap en de schoolkeuze, *Hand.VI.Parl.* 2010-2011, 9 december 2011. Schriftelijke vraag van 8 februari 2011 over de omvang van het co-schoolschap, Vlaams Parlement 2010-2011.

2.4.2.2. Vrijtijdsactiviteiten

Voetbal is onbelangrijk

De vader van Jorden, 9 jaar, vertelt dat zijn zoon twee vrijetijdsactiviteiten heeft. Hij voetbalt en volgt tekenles. Als hij bij moeder is, weigert ze hem naar de voetbaltrainingen te brengen omdat zij die niet belangrijk vindt. Voor Jorden zijn ze dat net wel. Vader vraagt hoe het kind zijn recht op vrije activiteiten en op inspraak kan afdwingen tegenover zijn moeder. Ook vraagt hij of het mogelijk is moeder te dwingen om de activiteiten te respecteren.

Ouders spreken elkaar tegen

De 17-jarige Dylan wil in de zomer op vakantie met zijn vrienden. Moeder heeft haar toestemming gegeven om naar het buitenland te gaan. Vader weigert. Dylan vraagt wat hij kan doen, want hij is het beu dat zijn ouders elkaar telkens tegenspreken. Hij zegt dat dat al vier jaar zo is. Hij kan het niet meer aan en wil zelf beslissingen kunnen nemen over zijn leven, omdat zijn ouders daar niet in slagen.

De mate waarin ouders de vrijetijdsactiviteiten van hun kinderen wel of niet opvolgen of daar wel of niet samen dezelfde standpunten over innemen, raakt kinderen in een scheidingssituatie rechtstreeks. Het gebeurt wel vaker dat het kind een hobby, sport, verjaardagsfeestjes, of een andere activiteit niet consequent kan volgen omdat één ouder er niet achter staat. Kinderen en jongeren, ouders en professionals klagen deze situaties aan en zijn op zoek naar hulp om dit conflict te ontladen.

2.4.2.3. Alles kits met de kids-ID?

Citytrip

Een vader van drie kinderen meldt dat hij over twee weken een citytrip maakt met de kinderen. Moeder heeft laten weten dat ze de kids-ID niet zal meegeven. Hij weet niet wat hij kan en moet doen om die toch mee te krijgen. Hij vertelt dat hij overal te horen krijgt dat moeder eigenlijk niet kan weigeren omdat de documenten de kinderen toebehoren. Voor vader allemaal goed en wel, maar wat als de praktijk anders is dan de theorie? Hij wil zo snel mogelijk een oplossing. Als hij daarvoor naar de rechtbank moet stappen, vindt hij dat moeder een verplichte schadevergoeding moet betalen. Hij vindt dat ouders gewezen moeten worden op hun verantwoordelijkheden.

De kids-ID is het elektronisch identiteitsdocument voor kinderen jonger dan 12 jaar. Ze hebben dat nodig om in Europa te reizen. Het is de bedoeling dat de kaart ook gebruikt kan worden om veilig te surfen op het internet, als bibliotheekpas of sportabonnement, of bij de inschrijving op school.

De gemeenteambtenaar kan een kids-ID uitreiken op vraag van een van de ouders. De toestemming van de andere ouder wordt vermoed. Dat vermoeden geldt ook bij ouders die niet meer samen wonen. Als de andere ouder niet akkoord is met de uitreiking van de kids-ID, kan hij verzet aantekenen bij de gemeente die dan de kids-ID niet kan uitreiken.

In de vakantieperiode stijgt het aantal meldingen rond problemen met de kids-ID. Vaak is het probleem dat de ene ouder weigert de kids-ID mee te geven aan de andere ouder. Voor het kind dreigt de vakantie dan in het water te vallen. Ambtenaren van de gemeente stellen ons ook vragen, bijvoorbeeld als ze te maken krijgen met een concreet conflict waarin een ouder verzet aantekende tegen de afgifte van een kids-ID aan de andere ouder.

Verzet

De ambtenaar van de dienst Bevolking van een gemeente vraagt dringend advies. Een moeder is de kids-ID komen aanvragen. Hij volgt de richtlijnen en schrijft de vader aan om hem ervan op de hoogte te brengen dat er een kids-ID aangevraagd werd voor zijn kinderen. Nu schreef de vader een brief waarin hij verzet aantekent en niet wil dat de kids-ID afgeleverd wordt. De ambtenaar weet niet wat hij moet doen. Hij zit met een boze moeder opgescheept en een vader die dreigt met verdere stappen. Hij vraagt zich af wat hij moet doen in het belang van de kinderen.

Naast de informatie die nu al verspreid wordt over de kids-ID, is het belangrijk ook aandacht te besteden aan oplossingsgerichte informatie rond de kids-ID voor gescheiden ouders die apart wonen.

Duidelijke informatie over kids-ID

In een brief aan minister Annemie Turtelboom van Binnenlandse Zaken stellen we voor om ook deze informatie duidelijk te brengen:

- De kids-ID hoort bij het kind en reist mee met het kind van de ene naar de andere ouder. Het is een identiteitsdocument van het kind en een ouder kan het niet als wapen of pestmiddel inzetten om de andere ouder het leven zuur te maken.
- Als ouders apart wonen, kan een van de ouders een kids-ID aanvragen. Als de andere ouder het daarmee niet eens is, kan die verzet aantekenen.
- Als ouders een conflict hebben over de aflevering van de kids-ID zijn er verschillende manieren om dat op te lossen. Ouders kunnen met een familiaal bemiddelaar een uitweg zoeken voor hun conflict. Of ze kunnen een rechter vragen om de knoop door te hakken. Alleen een rechter kan de afgifte van een kids-ID bevelen.
- Als een ouder bang is voor een internationale ontvoering, kan die terecht bij het gratis noodnummer 116 000 van Child Focus.

Op ons schrijven kregen we een reactie van de minister van Binnenlandse Zaken. Verder overleg volgt de komende maanden.

Ook de Gezinsbond sprak de minister aan over de kids-ID. De bond klaagt vooral de prijs aan, zeker van de spoedprocedure, en vraagt genoeg duidelijke informatie (brief Gezinsbond van 14 september 2010 aan minister Turtelboom).

2.4.2.4. Psychosociale hulpverlening en zorg voor kinderen

Vechtscheiding

De vader van de 13-jarige Amber vertelt dat hij met zijn ex-vrouw verwickeld zat in een vechtscheiding. Zijn ex-vrouw weigerde de verblijfsregeling na te leven waardoor hij zijn dochter een jaar niet heeft kunnen zien. Het is nooit tot een correctionele veroordeling gekomen waardoor zijn ex-partner een gevoel had van straffeloosheid. Voor de rechtbank kon de verblijfsregeling niet aangepast worden want het was onvoldoende bewezen dat er gewijzigde omstandigheden waren. Ondertussen ging het met de dochter de verkeerde kant uit. Ze rebelleerde en kon de invloed van moeder niet meer aan. Het meisje had hulp nodig. Vader zegt dat hij alles geprobeerd heeft: het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, het CAW, CBJ en scheidingsbemiddeling. Maar overal kreeg hij hetzelfde te horen: als moeder niet meewerkt of geen toestemming geeft tot hulpverlening, kan die niet opgestart worden. Ondertussen is de situatie ontaard en ging ze naar de jeugdrechtbank wegens een problematische opvoedingssituatie. Vader klaagt dat het systeem voor justitie en hulpverlening tekortschiet omdat de twee ouders akkoord moeten gaan met een hulpverleningsinterventie.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt elk jaar verschillende meldingen over het moeizaam proces dat ouders doorlopen als hun kind hulp nodig heeft. Ze stoten op een weigering van hulpverleningsdiensten of individuele hulpverleners om de begeleiding op te starten omdat de twee ouders vanuit hun gezamenlijk ouderlijk gezag hun toestemming moeten geven. Ouders klagen dat hun kind daardoor zijn recht op gepaste hulpverlening niet kan uitoefenen.

2.4.3. Rechtsbescherming van kinderen in nood na een scheiding

Seksueel misbruik?

Een tante meldt dat ze de situatie van haar nichtje niet langer kan aanzien. Een paar maand geleden kwam het kind thuis met verhalen die sterk wijzen op seksueel misbruik door de papa. De moeder van het kind heeft klacht ingediend, maar de zaak werd geseponeerd wegens te weinig bewijslast. Het parket vond het meisje te jong om haar zelf te verhoren. Moeder heeft ook via een burgerrechtelijke procedure geprobeerd de verblijfsregeling te beperken of af te schaffen. Maar de rechter oordeelde dat ze niet bevoegd is voor mogelijk strafbare feiten. Het is voor de tante en de familie erg pijnlijk om te zien hoe het meisje telkens weer een week naar haar vader moet gaan. De tante klaagt erover dat die zaken te vaak geseponeerd worden en dat het parket te snel vindt dat de beschuldiging een onderdeel is van het conflict tussen ex-partners.

Kind beschermen tegen ex-partner?

De vader van de 4-jarige Nikita is op zoek naar bescherming voor zijn dochter. Moeder heeft een nieuwe partner die drugs gebruikt en dealt. Moeder gebruikte vroeger ook regelmatig drugs, maar dat is toegenomen sinds ze met hem samen is. De vader wil niet dat er geen omgangsregeling meer is voor de dochter want hij vindt dat een kind zijn twee ouders nodig heeft. Maar hij vraagt wel naar een of andere vorm van bescherming en veiligheid als Nikita bij haar mama verblijft.

De voorbeelden laten zien dat kinderen in nood kunnen zijn en zoeken naar rechtsbescherming. Enerzijds gaat het over situaties waar mogelijk sprake is van kindermishandeling. Anderzijds ziet het Kinderrechtencommissariaat meer en meer meldingen over een ouder die kampt met verslaving aan alcohol of drugs of met een psychosociale stoornis. Het kind of de ouder wil niet per se een andere verblijfs- en omgangsregeling. Ze zijn eerder op zoek naar een mogelijkheid om veiligheid en bescherming te bieden. Ze willen dat hun vermoedens ernstig genomen en onderzocht worden.

Melders vragen advies en zoeken actief naar hulp. Zoals gezegd stoten ze in de hulpverlening op heel wat grenzen. De hulpverlening kan vaak niet voldoen aan de verwachtingen van melders. Ouders en jongeren hopen dat de diensten bepaalde conclusies op papier zetten waardoor de rechtbank meer geloof hecht aan hun verhaal en de ernst meer onderkent.

Maar ook justitie heeft zijn grenzen. Ook daar botsen melders op obstakels: verschillende procedures die elkaar doorkruisen, verschillende rechters die de situatie beoordelen en interpreteren, gebrek aan bewijs, de leeftijd van het kind, en vooral het vooroordeel dat de vermoedens onderdeel zijn van de strijd tussen ex-partners en het kind waarschijnlijk gemanipuleerd werd. Al die factoren maken dat justitie niet genoeg bescherming kan bieden aan kinderen die daadwerkelijk het slachtoffer zijn van ouderlijk geweld na een scheiding.

Het Kinderrechtencommissariaat is zich bewust van de complexiteit van de dossiers. Het is voor hulpverleners en justitie al moeilijk om in 'stabiele' gezinssituaties, waar de ouders nog samen wonen, kindermishandeling te herkennen of een inschatting te maken van de gevaarsituatie voor een kind als een ouder verslaafd is of psychosociale problemen heeft. In scheidingssituaties wordt dat

nog moeilijker omdat er andere elementen bijkomen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om er de nodige aandacht aan te blijven geven. We mogen er niet blind voor zijn dat aan een scheiding aspecten zitten die het risico voor kindermishandeling verhogen. Of dat kinderen in een situatie belanden waar ze nood hebben aan extra rechtsbescherming of psychische bescherming en veiligheid. Uit de verhalen leidt het Kinderrechtencommissariaat mogelijke risicofactoren af. Het kind wordt gebruikt om de andere ouder te kwetsen. Geldgebrek zorgt voor extra stress. Er is een verschuiving in de familiale en sociale contacten. Een ouder raakt overbelast. Door de stresssituatie vervalt een ouder in een probleem waar hij al vroeger mee te kampen had zoals verslaving of psychische problemen. Het tegengewicht van de andere ouder valt weg.

Kind gebruikt om andere ouder te kwetsen

2.4.4. Knelpunten in de verblijfs- en omgangsregeling: opnieuw koploper?

De meeste vragen in scheidingssituaties gaan over de toepassing van de verblijfs- en omgangsregeling. De vragen komen van ouders, kinderen, betrokkenen en professionals. Meldingen gaan over de verschillende vormen van verblijfsregelingen zoals weekend- of week-weekregeling.

De vragen en klachten zijn onder te verdelen in twee categorieën:

- Boycot of niet-naleving van de verblijfsregeling
- Onvrede over de verblijfsregeling met daarbij de vraag om ze aan te passen.

2.4.4.1. Niet-naleving van de verblijfs- en omgangsregeling

Recht op contact met beide ouders

De vader van Laetitia (11 jaar) en Lien (10 jaar) klopt aan om hulp te vragen. Hij heeft zijn dochters al twee jaar niet mogen zien. Moeder verbiedt het contact tussen hem en de kinderen. Ze zegt dat de meisjes niet graag naar hem komen in het weekend, dat ze een nieuw gezin gevormd heeft met haar partner en dat zij vroeger altijd alleen voor de kinderen gezorgd heeft toen hij ging werken. Vader geeft aan daar kapot aan te gaan. Hij begrijpt niet dat een ouder de contacten zomaar kan tegenhouden. De politie wil geen meldingen meer noteren, want ze hebben hem gezegd dat dat weinig uithaalt. Hij vraagt of het Kinderrechtencommissariaat het recht van zijn kinderen op contact met beide ouders kan vrijwaren.

Voorals ouders zoeken hulp en steun bij het Kinderrechtencommissariaat als de omgangsregeling niet nageleefd wordt. Ze hopen dat het Kinderrechtencommissariaat een doorbraak forceert in de vastgelopen situatie. Het Kinderrechtencommissariaat heeft geen bevoegdheid om tussenbeide te komen. Het verwijst ouders vooral door naar juridische dienstverleners om zich te laten adviseren en ondersteunen. Bovendien is het voor het Kinderrechtencommissariaat niet altijd duidelijk wat precies aan de basis ligt van de boycot of in wiens belang de vraag gesteld wordt: het belang van het kind of van de ouder?

2.4.4.2. Onvrede over de verblijfs- en omgangsregeling

Niet eerlijk

Jarne, 11 jaar, mailt dat hij bij mama woont en om de twee weken een weekend naar zijn papa gaat. Hij vindt dat niet eerlijk voor papa. Daarom wil hij graag een week-weekregeling. Jarne heeft dat al eens willen bespreken met mama maar zij wil daar niets van weten. Hij vraagt wat hij kan doen om toch een week-weekregeling te krijgen.

Haat

De 15-jarige Emilie vertelt dat haar mama anderhalf jaar geleden thuis wegging. Ze trok onmiddellijk in bij haar nieuwe vriend. Volgens Emilie klikt het helemaal niet met die man. Ze haat haar moeder en haar nieuwe partner. De rechtbank besliste dat ze een week bij moeder moet wonen en een week bij vader. Het gaat van kwaad naar erger. Ze wil weten of ze de regeling zelf kan aanpassen tot minimumcontacten met moeder of dat het zelfs mogelijk is dat ze nooit meer hoeft te gaan.

Door de talrijke meldingen stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat er verschillende redenen zijn waarom kinderen en ouders ontevreden zijn over de verblijfs- en omgangsregeling. Het gaat telkens om hetzelfde knelpunt: het kind groeit op in een gespannen gezinssituatie waarin het moeilijk is om het belang van het kind bij een verblijfsregeling te bepalen. Minderjarigen zijn vaak teleurgesteld als ze horen dat ze zelf weinig juridisch initiatief kunnen nemen om in te grijpen. Ze zijn geen 'partij' maar toch zijn zij het die de verblijfs- en omgangsregeling moeten naleven.

Ook ouders of betrokkenen die niet tevreden zijn met hoe de verblijfs- en omgangsregeling loopt, hopen dat het Kinderrechtencommissariaat advies en hulp kan bieden om aanpassingen door te voeren.

Naast de rechtstreeks betrokkenen doen ook heel wat professionals een beroep op het Kinderrechtencommissariaat om hierover vragen te stellen. Ze zijn op zoek naar de juiste informatie over de mogelijkheden om bestaande regelingen te wijzigen. Ze worden als neutrale partij vaak geconfronteerd met scheidingstoestanden die nefast zijn voor het kind.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat er nog altijd heel wat misverstanden bestaan rond de leeftijd waarop jongeren kunnen 'kiezen' bij wie ze wonen en wanneer ze naar de andere ouder gaan. 12 of 14 jaar wordt vaak vermeld als cruciale leeftijd omdat de jongere dan zelf beslist. Heel wat kinderen en jongeren kijken daar naar uit als ze in een probleemsituatie zitten of geen goede band hebben met een ouder.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft de taak om die misvatting te verhelpen en de juiste informatie te geven over de betekenis van het spreekrecht. Deze informatie is vaak teleurstellend. Jongeren geven aan dat ze meer gehoord willen worden en dat er meer rekening gehouden moet worden met hun mening.

2.5 Geweld in het gezin

Intrafamiliaal geweld of verhaal?

Een begeleidster van een dienst thuisbegeleiding begeleidt een alleenstaande moeder met drie kinderen. De oudste kinderen vertellen meer en meer verhalen over geweld van hun vader tegenover henzelf en hun moeder. De kinderen hebben dat ook verklaard aan de politie maar er gebeurt verder niets mee. Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling heeft een dossier geopend maar weer afgesloten omdat vader niet ingaat op de uitnodigingen voor een gesprek. De kinderen voelen zich in de steek gelaten. De begeleidster vindt het moeilijk omdat ze zich afvraagt of de kinderen de waarheid vertellen. Als dat zo is, blijven ze in de geweldsituatie zitten omdat hulpverlening, politie en justitie maar weinig geloof hechten aan hun verhaal.

Elk jaar ontvangt het Kinderrechtencommissariaat klachten over geweld tegen kinderen. Omdat er in Vlaanderen geen betrouwbare cijfers over kindermishandeling en geweld tegen kinderen waren startte het Kinderrechtencommissariaat een grootschalig kwantitatief onderzoek bij een 2000-tal kinderen en jongeren. 680 kinderen en jongeren vulden een vragenlijst in die polst naar de incidentie en prevalentie van geweld in het gezin.¹

Uit de resultaten blijkt dat heel veel kinderen en jongeren (70%) thuis fysiek en verbaal geweld ervaren en getuige zijn van geweld. Uit de analyses blijkt dat vooral ouders verantwoordelijk zijn voor dat fysieke geweld. Maar ook broers en in iets mindere mate zussen plegen fysiek geweld.

Bij verbaal geweld zien we dat vooral vaders en broers vloeken of gemene dingen roepen. Zussen en moeders doen dat de helft minder.

Extreme vormen van geweld zoals slaan met een hard voorwerp of dreigen met een mes komen thuis gelukkig minder voor. Toch ervaart ongeveer 5% van de steekproef deze vormen van extreem geweld. Ook weer meer door vader of broer. Van de ondervraagde kinderen ervaart 7% seksueel overschrijdend gedrag. Dat gebeurt vooral door leeftijdsgenoten buiten het gezin.

In een verder hoofdstuk over integraal beleid leest u onze aanbevelingen over geweld tegen kinderen.

Voorals ouders verantwoordelijk voor intrafamiliaal fysiek geweld

2.6 Familierechtbank

2.6.1. Een gespecialiseerde rechtbank voor familie- en jeugdzaken

Vandaag zijn verschillende rechters bevoegd voor familie zaken: de vrederechter, de rechter van eerste aanleg, de jeugdrechter, de kortgedingrechter. Dat leidt tot ondoorzichtigheid, doorverwijzingen, tegenstrijdigheden en extra kosten. Een familierechtbank brengt alle familiale aangelegenheden onder bij dezelfde rechter. Dus ook familiale geschillen en jeugdproblemen.

De familierechtbank is een afdeling van de rechtbank van eerste aanleg. Familiekamers behandelen de burgerlijke zaken (ook als die hoogdringend zijn). Jeugdkamers werken rond jeugdbescherming en jongeren die uit handen gegeven

¹ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, 2011, Dossier Geweld, gemeld en geteld, Brussel: www.kinderrechten.be.

zijn. En er kan een derde kamer opgericht worden voor minnelijke schikkingen en verzoeningen.

De hervorming integreert ook andere wetsvoorstellen:

- Wetsvoorstel over het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter en tot instelling van jeugdadvocaten voor minderjarigen.
  - Wetsvoorstel over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord.
  - Wetsvoorstel wat betreft een alternatieve wijze van regeling van geschillen.
- Het wetsvoorstel is goedgekeurd in de Kamer.² Nu moet de Senaat er zich nog over buigen.

Rechtswaarborgen voor minderjarigen in de familierechtbank

Het Kinderrechtencommissariaat en de Délégué Général aux Droits de l'Enfant (DGDE) gaven advies over dit omvangrijke wetsvoorstel van de familierechtbank. Onze visie op de belangen van minderjarigen in rechtsprocedures kwam uitgebreid aan bod in het beleidsdossier 'Recht op Recht. Pleidooi voor een volwaardige rechtsbescherming voor minderjarigen'. Een van de pijlers is de vraag om het spreekrecht te versterken. Daarover gaat het hieronder nog. Verder staan deze aanbevelingen centraal:

- Bemiddeling moet alle kansen krijgen. Door kennismaking met bemiddeling verplicht te maken, krijgen alle ouders de kans om hun conflict buiten de rechtbank te regelen.
- Minderjarigen verdienen gespecialiseerde rechters.
- Minderjarigen verdienen gespecialiseerde verdedigers die ze ondersteunt, adviseert en hun wil verwoordt.
- Effectieve rechtsbescherming van minderjarigen begint met een toegankelijk en adequaat aanbod van informatie en advies.
- Een eigen rechtsingang voor minderjarigen is nodig als sluitstuk van rechtsbescherming.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtsbank*, 2010-2011/7, www.kinderrechten.be
Wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtsbank, *Parl. St. Kamer* 2010-11, nr. 682/15.

2.6.2. Jeugdbeschermingszaken ook achter gesloten deuren

Was buiten gehangen

"Hulpverleners doen hun uiterste best om alles discreet en vertrouwelijk te laten verlopen. In de jeugdrechtsbank wordt dan plots alle was buiten gehangen voor iedereen die het horen wil."

Vandaag lopen rechtszaken over familiezaken achter gesloten deuren. Alleen als de aanwezigen er om vragen, of als de rechter het beveelt, zijn de zittingen wel publiek toegankelijk. Dat zorgt ervoor dat de debatten sereen kunnen verlopen en de privacy van de betrokkenen gerespecteerd wordt. Voor jeugdbeschermingszaken geldt dat niet. Jeugdbeschermingszaken zijn zaken waarin de jeugdrechter zich uitspreekt over problematische opvoedingssituaties of over wat er moet gebeuren met jongeren die feiten gepleegd hebben.

---

² Wetsvoorstel betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtsbank, *Parl. St. Kamer* 2010-11, nr. 682/15.

Jeugdbeschermingszaken worden altijd openbaar behandeld. Alleen als de partijen erom vragen, worden de deuren gesloten. Het omgekeerde systeem dus.

Het nieuwe wetsvoorstel over de familierechtbank behoudt deze manier van werken: jeugdbeschermingszaken zijn in principe openbaar.

Liever gesloten deuren

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het erg jammer dat jeugdbeschermingszaken in principe openbaar zijn. In ons advies over de familierechtbank geven we daar verschillende argumenten voor:

- Jeugdbeschermingszaken zijn niet anders dan andere familiezaken. Ook in de zittingen bij de jeugdrechter komen de leefsituatie en de persoonlijkheid van de jongere en zijn ouders uitgebreid aan bod.
- Gevoelige informatie wordt te grabbel gegooid. Hulpverleners en consulenten doen hun uiterste best om zaken zo discreet mogelijk te behandelen. Het is dan vreemd dat veel van die informatie uiteindelijk toch openbaar gemaakt wordt.
- Hetzelfde systeem voor iedereen: sommige jeugdrechters springen nu al creatief om met de verplichte openbare zittingen. Gevolg is een wirwar van praktijken en ongelijke behandeling van jongeren, afhankelijk van de rechter bij wie je terecht komt.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies Voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtbank, 2010-2011/7, www.kinderrechten.be.

Jammer dat jeugdbeschermingszaken in principe openbaar zijn

Het Kinderrechtencommissariaat en de DGDE pleiten ervoor om jeugdbeschermingszaken achter gesloten deuren te behandelen. Als partijen of de rechter erom vragen, moet de zitting wel openbaar kunnen verlopen. Zo blijft de bescherming tegen willekeur – die een openbare zitting biedt – bestaan als partijen dat willen. We vragen de senatoren om deze aanpassing mee op te nemen in het wetsvoorstel. Dit systeem wordt door het Comité voor de Rechten van het Kind als norm naar voren geschoven.³

2.7 Spreekrecht

Al meer dan tien jaar nemen volksvertegenwoordigers en senatoren concrete initiatieven om de wettelijke regeling rond het spreekrecht aan te passen.

Nu kwam er definitief schot in de zaak: Kamer en Senaat werkten het voorbije jaar aan een nieuwe regeling voor het spreekrecht of het horen van minderjarigen. Het spreekrecht van minderjarigen maakt, zoals eerder aangegeven, nu deel uit van de regeling voor de werking van de nieuwe familierechtbank.

- Het spreekrecht voor minderjarigen gaat over het recht op een onderhoud met de rechter in gerechtelijke procedures rond het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling en het recht op persoonlijke relaties.
- Elke minderjarige van meer dan 12 jaar wordt automatisch op de hoogte gebracht van het hoorrecht. Met een antwoordformulier kan de jongere laten weten of hij wel of niet gebruik wil maken van dat recht.
- Kinderen die nog geen 12 jaar zijn kunnen ook gehoord worden, maar dan alleen op verzoek van de minderjarige zelf, van de rechter, de partijen en het openbaar ministerie.

³ In de General Comment nr. 10 over juvenile justice pleit het Comité voor de Rechten van het Kind ervoor om een zaak met jongeren 'in conflict with the law' achter gesloten deuren te behandelen. Uitzonderingen op dit gesloten karakter moeten volgens het Comité beperkt en duidelijk bepaald worden in de wet. Committee on the Rights of the Child, *General Comment No. 10 (2007) – Children's rights in Juvenile Justice*, 25 april 2007, CRC/C/GC/10, § 66, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf>.

- Bij het onderhoud tussen de rechter en de minderjarige mag alleen een advocaat aanwezig zijn.
- Het verslag van het onderhoud geeft weer wat de minderjarige gezegd heeft en het wordt bij het dossier van de rechtspleging gevoegd. De minderjarige wordt ervan op de hoogte gebracht dat de partijen kennis kunnen nemen van dat verslag.

In de nieuwe regeling van Kamer en Senaat is het automatisch inlichten van minderjarigen vanaf 12 jaar een belangrijke stap vooruit. Maar het komt dan weer niet tegemoet aan het recht op bijstand door een vertrouwenspersoon en het recht op terugkoppeling. Net dat is voor jongeren uiterst belangrijk.

Vanuit kinderrechtenperspectief zijn er twee recente richtsnoeren voor het beleid:

— **Guidelines of the Committee of Ministers of Europe on Child friendly Justice**

Op 17 november 2010 keurde het Comité van Ministers van de Raad van Europa nieuwe richtlijnen goed met praktijkgerichte aanbevelingen voor kindvriendelijke justitie. Dat is het eindpunt van een lang proces, opgezet in het programma 'Building a Europe for and with children'.

— **General Comment nr. 12 over het recht van het kind om gehoord te worden van 20 juli 2009**

Het recht om gehoord te worden moet toegepast worden in alle situaties. Het Comité voor de Rechten van het Kind roept staten op om General Comment nr. 12 zo wijd mogelijk te verspreiden bij overheid, deskundigen en burgers en er alles aan te doen om de uitvoering van artikel 12 van het kinderrechtenverdrag te bevorderen. Het recht om een mening te geven en gehoord te worden is een recht dat zowel aan een individueel kind als aan groepen kinderen toekomt. De staten zijn verplicht het recht van het kind om een mening te geven en gehoord te worden te garanderen, maar het kind beslist zelf of het gebruik maakt van dat recht. Staten moeten het kind alle informatie geven om een eigen mening te kunnen vormen.

 Recht op bijstand door een vertrouwenspersoon en recht op terugkoppeling

Waar het Kinderrechtencommissariaat voor pleit:

- Vanaf 12 jaar moet de rechter minderjarigen automatisch oproepen over het spreekrecht. Dat versterkt het recht van het kind. Kinderen jonger dan 12 jaar kunnen op verzoek gehoord worden.
- Het gaat om een recht. Het kind is niet verplicht om op de uitnodiging in te gaan.
- Bij spreekrecht gaat het in essentie om een gesprek: de bereidheid om zó te luisteren en te communiceren dat de besluitvormer de mening van het kind in overweging neemt als een belangrijke factor. Gehoord worden betekent niet automatisch gelijk krijgen. Kinderen geven aan dat zij het belangrijk vinden om rechtstreeks te kunnen praten met de persoon die de beslissing neemt.
- Het recht op terugkoppeling is belangrijk: de rechter informeert het kind over het resultaat van de besluitvorming en licht toe hoe met zijn mening rekening gehouden werd.

- We vragen recht op bijstand door een vertrouwenspersoon. Minderjarigen geven duidelijk aan dat ze bij contacten met gerechtelijke instanties graag een vertrouwenspersoon meenemen.
- We pleiten voor duidelijke en heldere communicatie over dit recht op maat van verschillende leeftijdscategorieën. Jongeren moeten daar zelf aan kunnen meewerken.

Op 15 december 2010 lichtten de kinderrechtencommissaris en de *délégué général aux droits de l'enfant* hun visie over spreekrecht toe op een hoorzitting in de commissie Justitie van de Senaat. Het verslag van de hoorzittingen en de bespreking staan in het Wetsvoorstel tot wijziging van diverse bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord, *Parl.St.* Senaat 2010-2011, 5-115/4.

We werkten onze visie rond het horen van minderjarigen ook uit in het advies aan de commissie Justitie van de Kamer rond het voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtbank. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies Voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtbank, 2010-2011/7, www.kinderrechten.be.

3 Rechten op en in het onderwijs

De school is een plek waar kinderen en jongeren veel tijd doorbrengen. Het is een plaats om te leren, te evolueren, te experimenteren. Onderwijs is veel meer dan alleen maar kennisoverdracht. Onderwijs leert jongeren omgaan met structuur, regels, afspraken, sociale contacten. Het moet kinderen en jongeren uitdagen om hun talenten te ontwikkelen, om hun positieve eigenschappen te versterken en hun plek te zoeken in de samenleving. Bovendien is de school een plaats waar volwassenen professioneel omgaan met minderjarigen. Jongeren vinden het belangrijk dat beroepsmensen correct met hen omgaan en ze geen 'onrecht' aandoen. Wat precies onrecht is, is moeilijk te bepalen. Het is een kwestie van aanvoelen, maar soms zijn er wel duidelijke factoren die het onrecht aantonen. Het Kinderrechtencommissariaat heeft de taak het onrecht dat de minderjarige voelt verder te exploreren en te onderzoeken. Het waakt erover om niet te veel te polariseren tussen leerlingen en schoolteams.

Zoals elke relatie loopt de relatie leerling-school soms goed en soms minder goed. Het is over de minder goede momenten of conflicten dat het Kinderrechtencommissariaat meldingen krijgt. Klachten gaan over individuele situaties of over structurele problemen.

Het Kinderrechtencommissariaat kan verschillende acties ondernemen naar aanleiding van een melding over **een individuele situatie**. Het geeft informatie en advies, start een bemiddeling of een onderzoek. Bij individuele klachten gaat het Kinderrechtencommissariaat na of de melder eerst alle mogelijkheden op school zelf doorlopen heeft. Het ondersteunt de melder om bepaalde stappen te zetten en helpt de situatie te benaderen vanuit het kindperspectief. Als blijkt dat het probleem aanhoudt of als een onderzoek zich opdringt, opent het Kinderrechtencommissariaat met toestemming van de melder een onderzoek. Een van de belangrijke acties van het Kinderrechtencommissariaat in een klachtenonderzoek is bemiddelen. Vaak probeert de ombudsmedewerker herstelgericht te werken. Naast de eerder administratieve beoordeling of de klacht gegrond of ongegrond is, is het belangrijker dat alle partijen weer verder kunnen werken met elkaar. In de bemiddeling houdt het Kinderrechtencommissariaat rekening met de posities, rechten en plichten van alle partijen. Het vertegenwoordigt wel de stem van de minderjarige en gebruikt het kinderrechtenverdrag als toetsingskader.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft de taak elke partij te wijzen op haar verantwoordelijkheid en om voorvallen of verhalen in een juist perspectief te plaatsen.

Structurele knelpunten kunnen zichtbaar worden na analyse van individuele klachten, maar ook rechtstreeks gemeld worden. Die knelpunten moeten eerder beleidsmatig aangepakt worden door de school, de onderwijskoepel of de minister van Onderwijs.

In Vlaanderen staat het onderwijs hoog aangeschreven en gebeurt er al heel wat beleidswerk. Toch blijft er werk aan de winkel.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft streven naar een maximale toepassing en uitdieping van de rechten van minderjarigen. Ook in het onderwijs.

Denk maar aan het inschrijvingsrecht, het plaatstekort in scholen, het leezorgkader dat op de lange baan geschoven wordt. En tot slot het streven naar een duidelijk statuut met de rechtswaarborgen van leerlingen.

[Leezorgkader op lange baan geschoven](#)

3.1 Geweld op school

Afgekraakt

De zus van de 13-jarige Jonas doet een beroep op het Kinderrechtencommissariaat. Ze vertelt dat haar broer door enkele leerkrachten afgekraakt wordt. Hij zit op een strenge school en kan niet altijd even goed mee in de les. Ze kleineren hem en vertellen bijna elke week voor de hele klas dat hij de richting niet aankan. Ze voegen eraan toe dat hij de capaciteiten niet heeft om te studeren. Dat begint zwaar te wegen voor Jonas en zijn zus vraagt zich af welke stappen ze kunnen en mogen zetten.

Gepest op school en online

Een vader meldt dat zijn zoon gepest wordt op school en via het internet. Vorige week heeft hij contact opgenomen met de school om naar een oplossing te zoeken. Daar kreeg hij te horen dat de school alleen verantwoordelijk is voor het pestgedrag op school zelf. Ze zeggen dat ze nog geen zwaar pestgedrag gemerkt hadden. Het weekend daarop kreeg de zoon doodsb bedreigingen van medeleerlingen. Hij durfde niet meer naar school te gaan. Opnieuw antwoordde de school dat ze niet verantwoordelijk zijn en wilden ze geen kopie krijgen van de chatlogs. Vader geeft aan dat hij niet meer weet waar hij hulp kan vinden om het probleem voor zijn zoon aan te pakken.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen over geweld op school. Enerzijds gaat het om geweld van leerkrachten tegenover minderjarigen. Kinderen en jongeren benoemen dat vaak als pestgedrag: roepen, uitlachen, geen begrip tonen voor leermoeilijkheden, en dreigend opmerken dat ze het niet zullen halen op het einde van het jaar of dat ze te dom zijn om het jaar met positieve resultaten af te sluiten. Naast die vormen van psychisch geweld krijgt het Kinderrechtencommissariaat ook nog altijd meldingen over fysiek geweld door leerkrachten.

De grootste frustratie van leerlingen en ouders is dat ze met klachten over individuele leerkrachten weinig gehoor vinden bij de directie. Het gevoel leeft dat de schooldirectie altijd de kant kiest van de leerkracht en de verhalen van de leerling afdoet als overdreven. Ouders en leerlingen moeten “er gewoon niet zo zwaar aan tillen”. Melders ervaren geen neutraliteit als hun klacht opgenomen wordt. Terwijl ze hoopten dat het negatieve gedrag van de leerkracht zou afnemen door de bemiddeling van de schooldirectie in te roepen, ervaren ze dat de leerling nog meer en ook door andere leerkrachten gevisieerd wordt.

Anderzijds kampen kinderen en jongeren met geweld tussen leerlingen onderling. Pesten op school is nog altijd een probleem dat het welzijn van leerlingen

enorm kan aantasten. Ook al leveren scholen heel wat inspanningen om pesten bespreekbaar te maken en om een pestbeleid uit te werken, toch voelen leerlingen zich vaak in de steek gelaten als ze het slachtoffer zijn van pesten. Kinderen en jongeren zoeken hulp buiten de school omdat ze het gevoel hebben dat de school ze niet ernstig neemt. Ze klagen dat de school geen gepaste oplossingen biedt. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat aan de basis van dat ongenoegen vaak een gebrekkige vorm van communicatie ligt. De school probeert antwoorden te bieden op het pestgedrag maar koppelt daarover erg weinig terug aan het slachtoffer of biedt te weinig opvolging en ondersteuning aan. Dat vergroot het gevoel van niet gehoord en niet geloofd te worden.

Als pesten zich ook nog eens buiten de school verder zet – op de bus of online – dan is de impact des te groter.

Ook het onderzoek dat het Kinderrechtencommissariaat liet uitvoeren bevestigt dat er op school geweld ervaren wordt. Het Kinderrechtencommissariaat vroeg 825 kinderen en jongeren in welke mate ze met geweld geconfronteerd worden op school.¹ Vooral voor vernedering levert dat hoge cijfers op: 85% van de leerlingen is daar ooit al mee geconfronteerd. 53% zelfs op minstens drie verschillende manieren. Na vernederingen krijgen kinderen en jongeren vooral te maken met fysieke agressie en bestraffing (73%). Leerkrachten blijken nog vaak terug te grijpen naar straffen die je in deze tijd niet meer zou verwachten: leerlingen in een pijnlijke positie laten staan, buitenzetten in de kou, dwingen iets gevaarlijks te doen. 7% van de leerlingen krijgt daar ook vandaag nog wel eens mee te maken. Voor fysieke agressie en extreme vormen van geweld zijn kinderen en jongeren zelf meer dader.

Specifiek kwetsende of discriminerende opmerkingen over een lichamelijk probleem, huidskleur, geslacht, geloof of cultuur komen op school voor bij 34% van de kinderen en jongeren. Tot slot zien we dat ongeveer 33% op school te maken kreeg met minstens een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Kinderen en jongeren krijgen vooral te maken met ongewenste lichamelijke aanrakingen, aanrakingen van geslachtsdelen en ongewenst kussen. Dat gebeurt vooral door leeftijdsgenoten.

3.2 Op internaat

Onaangekondigde drugscontroles?

Een begeleidster van een internaat vraagt advies over hun drugsbeleid. Er is een discussie over de controle van de kamers van de jongeren. Ze vragen zich af of de begeleiding onaangekondigde controles mag uitvoeren in de slaapvertrekken in het kader van dat drugsbeleid.

Heel wat kinderen en jongeren in Vlaanderen zitten in de week op internaat. Ook daarover krijgt het Kinderrechtencommissariaat meldingen. Begeleiders van het internaat vragen vooral advies over de rechtspositie van de leerlingen. In het huishoudelijk reglement of in specifieke situaties wordt ook meer en meer stilgestaan bij de rechten van de jongeren.

Over datzelfde beleid klagen ook jongeren en ouders. Het gaat over geldende regels en afspraken, over sancties en over de algemene omgang van begeleiders met de jongeren. Ze vragen naar de mogelijkheid om inspectie in te schakelen die zowel de infrastructuur kan inspecteren als het pedagogisch handelen op het internaat.

¹ KINDERRECHTENCOMMISSIRIAAT, 2011, Dossier geweld, gemeld en geteld, Brussel: www.kinderrechten.be.

3.3 Leerlingenvervoer

Busje komt niet

Een moeder meldt dat haar dochter onderwijs volgt van type 8. Ze kan niet mee met het georganiseerd leerlingenvervoer omdat haar school twee kilometer verder ligt dan de andere school waar ze ook type 8 hebben. Maar moeder geeft aan dat ze niet voor die school gekozen heeft om allerlei redenen. Ze zoekt hulp zodat de dochter toch met de bus naar school kan.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt elk jaar meldingen over de regeling van het gratis leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs. Vroeger was er soms te weinig plaats op de bussen doordat niet-rechthebbende leerlingen de plaatsen innamen van rechthebbenden. Daarom werden de regels strikter. Een school kan nu alleen nog gratis leerlingenvervoer aanbieden als de leerling ingeschreven is in de dichtstbijzijnde school. Soms kan een afwijking gevraagd worden.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft begrip voor de strengere regels maar stelt vast dat er soms zware moeilijkheden rijzen als de school ze te streng toepast. Er is onduidelijkheid over de toepassing van de afwijkingscriteria. Dat zorgt bij kwetsbare gezinnen voor frustratie en extra problemen.

3.4 Onderwijs niet alleen op de schoolbanken

Minderjarigen hebben leerplicht. Ze moeten leren, maar daarom hoeven ze nog niet naar school te gaan. Thuisonderwijs kan ook. Sommige kinderen en jongeren verblijven niet thuis en niet op school. Zij wonen tijdelijk ergens anders zoals in een ziekenhuis, in een voorziening of een gemeenschapsinstelling. Het is belangrijk dat onderwijs ook daar een duidelijke plek krijgt.

Thuisonderwijs

Thomas, 15 jaar, meldt dat de inspectie voor huisonderwijs langsgekomen is. Ze hebben verteld dat ze voor de tweede keer een negatief verslag gaan opstellen. Thomas begrijpt niet waarop de inspectie zich baseert en hoe ze tot dat besluit komt. Hij zal dus terug naar school moeten, maar die stap ziet hij helemaal niet zitten.

In de praktijk kiest de minderheid van de ouders voor thuisonderwijs. Voor thuisonderwijs is veel inzet en discipline nodig. Net zoals scholen geïnspecteerd worden, wordt ook het thuisonderwijs doorgelicht. Het Kinderrechtencommissariaat kaartte al aan dat er weinig richtlijnen bestonden rond deze vorm van inspectie. Er was onduidelijkheid over hoeveel keer er inspectie moet zijn en volgens welke criteria de inspecteurs werkten. Door de beperkte omkadering kan dat leiden tot rechtsonzekerheid. Het Kinderrechtencommissariaat vroeg om deze vorm van inspectie kritisch te bekijken. Onduidelijkheden, vage omschrijvingen en tegenstellingen moesten verfijnd worden om zo minder willekeur en ongenoegen te bewerkstelligen. De onderwijsinspectie pikte dat signaal op. Het voorbije werkjaar heeft het Kinderrechtencommissariaat constructief samengewerkt met de inspectie. Die diept nu de inspectie van het thuisonderwijs verder uit.

Beperkte omkadering
thuisonderwijs kan leiden
tot rechtsonzekerheid

Onderwijs in het ziekenhuis

Bij een bezoek aan een ziekenhuisschool vertelt Marthe haar verhaal. Enkele weken geleden werd bij haar leukemie vastgesteld. Sindsdien is het allemaal snel gegaan. Ze werd opgenomen, onderging heel wat onderzoeken en de behandeling werd opgestart. Marthe krijgt les in het ziekenhuis. Ze vindt dat ontzettend leuk omdat ze graag leert. Op de dagen dat ze zich niet goed voelt, wordt de les uitgesteld. Marthe wil graag wat meer les krijgen. Twee uur per week is heel weinig. Dat ze naar school gaat in het ziekenhuis is voor haar belangrijk. Dat zijn de momenten dat ze zich normaal voelt want gezonde kinderen gaan ook naar school. Het zijn de momenten dat ze niet moet denken aan ziek zijn, genezen, dokters, prikjes. Les krijgen is een stukje van het gewone leven. Ze voegt eraan toe dat ze met haar vriendinnetjes via de chat kan babbelen over de juf en de meester. Het is alsof ze er nog altijd bij hoort. Marthe vertelt dat ze weer naar de gewone school wil als ze genezen is. Ze hoopt dat ze niet te veel achterstand oploopt en volgend jaar mee mag overgaan. Ze vraagt zich wel af hoe de klasgenootjes zullen reageren als ze terugkomt, welke vragen ze gaan stellen en zo. Maar ze vertelt dat ook de juf van de ziekenhuisschool dat allemaal met haar en de meester van de klas zal voorbereiden. Al één zorg minder.

Ook voor kinderen die in een ziekenhuis liggen is het niet altijd makkelijk. Ze zitten 'opgesloten' tussen de ziekenhuismuren en het dagelijkse leven wordt onderbroken. Het kan gaan om een psychische of fysieke ziekte, een medische ingreep of een opname na een verkeersongeval. Ondanks hun jonge leeftijd staan ze plots voor uitdagingen van een heel andere orde. En toch. In de gesprekken met kinderen in ziekenhuisscholen werd duidelijk hoeveel nood ze hebben aan onderwijs. Les krijgen brengt structuur in hun leven tussen de ziekenhuismuren. Het slaat een brug tussen het leven in het ziekenhuis en de dag dat ze draad weer oppikken van het 'gewone' leven. Onderwijs in het ziekenhuis biedt de nodige afleiding maar ook de nodige toekomstperspectieven.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt in de gesprekken vast dat sommige scholen enorm veel inzet tonen als een leerling opgenomen is. Er worden afspraken gemaakt met de ziekenhuisschool. Er wordt regelmatig een mail gestuurd vanuit de klas. De juf of meester neemt contact op. Daar fleuren de kinderen enorm van op. Maar er zijn ook scholen die de hele tijd niets van zich laten horen. Kinderen en jongeren vertellen dat dat heel pijnlijk is. Ze vragen zich ook af hoe het dan gaat zijn als ze weer naar school gaan. Het Kinderrechtencommissariaat roept de scholen op om de nodige zorg en aandacht te besteden aan leerlingen die lang in het ziekenhuis verblijven. Het is belangrijk om dan de grenzen van het kind te respecteren. Maar een minimum aan contacten moet haalbaar zijn.

Tot slot vraagt het Kinderrechtencommissariaat aandacht te hebben voor alle leeftijden van zieke kinderen. De ziekenhuisscholen kunnen alleen maar leerkrachten basisonderwijs aanwerven. Terwijl er ook veel jongeren uit het secundair onderwijs in het ziekenhuis liggen. Zij volgen meer specifieke vakken, zoals economie, boekhouden, talen. Ook zij hebben recht op leerkrachten. Naast de lesgever is het materiaal dat aangeboden wordt heel belangrijk. Bepaalde middelen moeten beschikbaar zijn zodat jongeren ermee leren omgaan. Bijvoorbeeld: voor een jongere die de handfunctie maar beperkt kan gebruiken, kan een iPad een handig hulpmiddel zijn. Recent kreeg het recht op onderwijs aan langdurig zieke kinderen een stevigere verankering in het Vlaamse onderwijsbeleid. Zo kunnen ziekenhuisscholen sinds 1 september 2011 een aantal leerkrachten op Masterniveau aannemen.

3.5 Onderwijs voor leerlingen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben

Last

Een vader meldt dat de directeur van de basisschool van zijn dochter weigert mee te werken aan aangepaste zorg voor kinderen. Vader vertelt dat zijn dochter al een lange weg aflegde om te revalideren. Op school doet ze het relatief goed, op enkele moeilijkheden na. Vader klaagt aan dat hij zelf op zoek moest gaan naar allerlei hulpmiddelen voor bijvoorbeeld de minder goede handcoördinatie. Er bestaan speciale meetlatten en driehoeken voor in de lessen meetkunde. Hij heeft zelf contact moeten opnemen met het CLB met de vraag samen een plan op te stellen voor zijn dochter, de leerkracht en de school. Vader vertelt dat hij via via vernam dat de mogelijkheid bestaat om kleine aanpassingen te doen bij de toetsen van het meisje zodat er niet te veel gefocust wordt op de slechte handcoördinatie. Ook vernam hij dat de mogelijkheid bestaat om GON-uren aan te vragen. De directeur van de school weigert daar allemaal op in te gaan. Hij zegt dat het een last is voor de leerkracht om het meisje in de klas te hebben. Voor hem is er maar één mogelijkheid: het meisje doorverwijzen naar het buitengewoon onderwijs, ook al zijn haar punten goed.

Vader klaagt aan dat scholen te veel vrijheid hebben om te beslissen of ze een zorgleerling aankunnen of niet, dat het afhangt van de goodwill en menselijkheid van de directie en leerkracht, en dat een ouder zelf op zoek moet gaan naar informatie. Kinderen van ouders die minder mondig zijn of niet weten waar ze die informatie kunnen vinden, krijgen daardoor minder kansen.

Kinderen met bijzondere noden vinden niet altijd een aangepaste school. Dikwijls zorgt een combinatie van gedragskenmerken ervoor dat scholen er moeilijk mee omgaan: ADHD, autisme, gedragsstoornissen, hoogbegaafdheid.

In het lager onderwijs zijn veel scholen nog bereid om mee te werken en actief te zoeken naar oplossingen. In secundaire scholen ligt dat veel moeilijker. Een verwijzing naar het buitengewoon onderwijs lijkt dan de enige oplossing te zijn. Maar daar botsen ouders dan weer op het beperkt aanbod en de wachtlijsten.

Ouders en leerlingen ervaren dat hun recht op onderwijs geschonden wordt als scholen niet langer bereid zijn extra zorg en ondersteuning te bieden. De kwaliteit van de begeleiding door individuele leerkrachten aan leerlingen met extra zorg-noden maakt deel uit van de klacht. Vooral ouders contacteren het Kinderrechtencommissariaat in de hoop het recht op onderwijs te kunnen afdwingen voor hun kind.

Recht op onderwijs geschonden als scholen niet bereid zijn extra zorg en ondersteuning te bieden

In het geïntegreerd onderwijs kan de school GON-begeleiding inschakelen. Ook daarover krijgt het Kinderrechtencommissariaat vragen en signalen. Ouders en leerlingen vinden het aantal GON-uren te beperkt en vragen om uitbreiding. Dat wordt ook aangekaart door leerlingen met een gehoorprobleem of volledige doofheid. Zij hebben recht op twee uur GON-begeleiding, wat veel te weinig is.

De beperkte ondersteuning en het beperkte zorgaanbod in het Vlaamse onderwijssysteem beantwoordt niet aan artikel 23 en 29 van het Kinderrechtenverdrag² en aan artikel 24 van het VN-verdrag³ over personen met een handicap.

² Kinderrechtenverdrag, artikel 23 en 29.

³ Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, artikel 24.

3.6 Formele regels en informele afspraken

Schriftelijk studeren

Branco, 15 jaar, meldt dat zijn cijfers op school niet zo goed zijn. De school heeft hem nu verplicht om schriftelijk te studeren voor alle vakken. Alle taken, toetsen en examens moet hij schriftelijk voorbereiden en daarna afgeven aan de school. Branco zegt bereid te zijn om schriftelijk te studeren voor de vakken waarvoor hij minder scoort, maar niet voor alles. Hij wil weten of de school dat kan verplichten.

Koffercontrole

Een vijfde klas secundair vertelt dat ze volgende week op schoolreis vertrekken naar het buitenland. De leerlingen hebben een contract gekregen van de school. Een van de afspraken is dat leerkrachten bij het vertrek enkele willekeurige koffers zullen doorzoeken. Als de leerling de controle weigert of als er drugs of alcohol gevonden worden, dan mag die niet mee vertrekken. Leerlingen die weigeren het contract te ondertekenen, mogen niet mee de bus op. De klas wil weten of de school dat mag eisen.

Elke school heeft een schoolreglement en een pedagogisch project. In het schoolreglement staan formele regels en afspraken zodat leerlingen weten wat van hen verwacht wordt, wat zij van de school mogen verwachten en hoe het schoolleven georganiseerd wordt. In het schoolreglement zit altijd een orde-, tucht- en examenreglement. Daarnaast heeft elke school een grote vrijheid om eigen regels vast te leggen, bijvoorbeeld over de omgang met elkaar, over kleren en kapsel. Naast die geschreven regels gelden er op school afspraken of gewoontes die minder tastbaar zijn.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen over de formele regels en over de informele afspraken. Wat vaak weerkeert, zijn meldingen over:

- ☐ kapsel
- ☐ kleren
- ☐ regels en afspraken tijdens het middageten
- ☐ samen omkleden en privacy in sport- en zwemlessen
- ☐ controle van boekentassen en lockers.

Opvallend is dat kinderen en jongeren vaak alleen maar willen weten of de geldende regels wel 'wettelijk' zijn. Ze vragen niet meteen een klachtenonderzoek, maar ze willen wel weten of hun rechten niet geschonden worden. Het schoolreglement is soms vaag over afspraken en regels. Daardoor zijn ze voor interpretatie vatbaar. Dat kan goed zijn omdat de school daardoor rekening kan houden met bepaalde omstandigheden. Maar de meldingen laten ook een keerzijde zien. Bij discussies over de leefregels hebben kinderen en jongeren sterk het gevoel dat de school altijd het laatste woord heeft. De onduidelijkheid zorgt bovendien voor willekeur bij sancties als een leerling zich niet aan de regels of afspraken houdt. Voor leerlingen voelt dat 'niet eerlijk' aan.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een school haar schoolreglement het best opstelt in samenspraak met de leerlingen. Leerlingen laten participeren verhoogt het draagvlak van het schoolreglement.

3.7 Straf? Dat is pas straf!

Het schoolleven wordt bepaald door leerlingen, leerkrachten, directies en het algemeen schoolbeleid. Dikwijls loopt dat vlot, maar soms kan een leerling de rust op school verstoren of de samenwerking verhinderen. Daarvoor kan de school een sanctie opleggen: een straf, een ordemaatregel, of een tuchtmaatregel zoals tijdelijke schorsing of zelfs definitieve uitsluiting.

3.7.1. Inbeslagname van persoonlijke bezittingen

Gsm afgepakt

Een meisje van 15 jaar vertelt dat haar gsm op school afgepakt werd. In het schoolreglement staat dat een gsm voor tien dagen 'in bewaring wordt genomen' als hij aanstaat tijdens de les. Het meisje had op de site van het Kinderrechtencommissariaat gelezen dat een school geen persoonlijke bezittingen in beslag mag nemen. Ze heeft dat laten lezen aan de directrice en verteld dat het Kinderrechtencommissariaat zegt dat ze wel een andere sanctie mag krijgen als gsm's verboden zijn. De directie antwoordde haar dat het wél kan omdat het in het schoolreglement staat en dat ze een dag geschorst wordt als ze nog eens contact opneemt met het Kinderrechtencommissariaat.

Veel meldingen gaan over scholen die persoonlijke spullen in beslag nemen. Meestal gsm's, mp3-spelers of iPods.

Als een leerling de regels rond gsm-gebruik niet naleeft, mag de school een gsm afnemen. De meeste leerlingen en ouders hebben daar ook begrip voor. Problemen ontstaan pas als de school de gsm niet teruggeeft op het einde van de schooldag. Dat stuut op veel verzet: de gsm is een belangrijk communicatiemiddel in de leefwereld van jongeren en verhoogt het veiligheidsgevoel als jongeren alleen onderweg zijn.

Een school is niet bevoegd om persoonlijke bezittingen lang in beslag te nemen. Zelfs niet als het schoolreglement die sanctie toch voorziet. Inbeslagname van persoonlijke eigendommen is een bevoegdheid van de politie en van de rechter. Veel scholen lijken dat nog altijd niet te weten. Andere scholen weten het dan weer wel en proberen het te omzeilen door bijvoorbeeld alleen maar de simkaart of de batterij af te pakken. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt zich af waarom geen andere, gangbare sanctie mogelijk is.

School niet bevoegd om persoonlijke spullen lang in beslag te nemen

3.7.2. Ordemaatregelen, schorsen en uitsluiten

Facebook

Karim, 15 jaar, meldt het Kinderrechtencommissariaat dat de school een klasgenoot van hem beschuldigde van vandalisme. Om bewijsstukken te verzamelen werd hij door de directeur verplicht om zijn facebookpagina te openen waar de directeur bij was. Hij vertelt dat de klas daar enorm van geschrokken is en vraagt zich af of dit wel kan.

Pas in mei geschorst

Een hulpverlener meldt dat een jongere sinds half mei geschorst is tot het einde van het schooljaar. Hij klaagt aan dat zo'n maatregel niet zinvol is.

Uit de meldingen over straffen leidt het Kinderrechtencommissariaat af dat het vooral gaat om:

- het gevoel oneerlijk behandeld te zijn
- de inhoud van de straf zoals karweitjes uitvoeren
- het niet-proportioneel zijn van de sanctie
- vragen over de wettelijkheid van de sanctie.

Per maatregel dienen zich ook specifieke moeilijkheden of problemen aan.

Een school heeft de vrijheid om **ordemaatregelen** te nemen. Meestal leveren die weinig problemen op. Als dat wel zo is, hebben ouders en leerlingen weinig of geen rechtsgronden om op te treden tegen incorrecte bejegening van een leerling door een leerkracht of schooldirectie. Er is weinig wettelijk houvast rond de inhoud en de toepassing van de ordemaatregelen. Het Kinderrechtencommissariaat respecteert de autonomie en vrijheid van scholen om ordemaatregelen te nemen. Maar het klaagt wel aan dat er geen enkele vorm van verdediging mogelijk is als die maatregelen in strijd zijn met de menselijke waardigheid van het kind.

Bij ernstige problemen kan een school een leerling tijdelijk **schorsen**. Een basisschool is verplicht om dan opvang te voorzien. Een secundaire school niet. Het Kinderrechtencommissariaat stelt nog altijd vast dat in de praktijk schorsingen lopen van enkele dagen tot weken. Leerlingen blijven bij een schorsing wel ingeschreven zodat hun recht op onderwijs volgens de letter van de wet gewaarborgd blijft. Maar ze zitten soms erg lang thuis, vaak zonder extra taken of opvolging van de gegeven lessen waardoor hun recht op onderwijs volgens de geest van de wet toch wel in het gedrang komt. Er bestaat geen enkele procedure die de scholen moeten volgen en er is geen beperking in tijd. De minderjarige heeft dus geen enkele rechtsbescherming. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat sommige scholen beperkt communiceren over deze maatregel. Ouders vallen soms uit de lucht als ze telefoon krijgen met de boodschap dat hun kind geschorst wordt. Sommige ouders krijgen daar zelfs geen enkel bericht over.

De meest ingrijpende sanctie in een tuchtprocedure is de **definitieve uitsluiting**. Voor die maatregel moet de school een strikte procedure volgen: de leerling en de ouders krijgen inzage in het tuchtdossier en hebben het recht om gehoord te worden. Een definitieve verwijdering kan pas na advies van de klassenraad en de beslissing moet schriftelijk gemotiveerd en meegedeeld worden. Het Kinderrechtencommissariaat stelt ook dit jaar weer vast dat er scholen zijn die de procedure niet correct volgen. Ouders en leerlingen weten dat vaak niet of pas te laat waardoor ze geen beroep meer kunnen aantekenen bij de beroepscommissie. Die commissie kan alleen maar oordelen of de klassenraad opnieuw moet samenkomen of dat de beslissing gerechtvaardigd is. Leerlingen en ouders hebben weinig vertrouwen in de beroepscommissie omdat die voor hen onder de eigen schoolstructuur valt. Als de conclusie is dat de klassenraad opnieuw moet samenkomen, wordt aan de leerling duidelijk gemaakt dat dat weinig zin heeft omdat klassenraden toch niet op eigen beslissingen terugkomen. Dat tornt nog meer aan het geloof van de leerling dat het om een eerlijke procedure gaat.

3.7.3. Gedrags- en begeleidingscontracten

Bekentenis

De 17-jarige David vertelt dat hij in een klasgesprek over druggebruik openlijk zijn mening verkondigde. Na de les vroeg de leerkracht of hij drugs nam. Hij gaf toe dat hij in het weekend cannabis gebruikte. Zijn ouders weten daarvan en controleren zijn gebruik. David voegt eraan toe dat hij nooit op school gebruikt en zeker niet dealt. De school gelooft dat ook. Door zijn bekentenis kreeg David een drugs- en begeleidingscontract van de school. Hij moet dat ondertekenen. Er staan drie dingen in: hij moet begeleiding volgen bij het CLB, er is een open aanbod om begeleiding op te starten bij het Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen en hij moet driemaandijks een urinecontrole ondergaan. De resultaten moet hij meedelen aan de school. Bij een positieve controle wordt hij uitgesloten. David vraagt zich af of de school niet te ver gaat. Hij voelt het aan als een controle en ingreep op zijn vrijetijdsbeleving en privéleven.

Als een school concludeert dat een leerling gedrag stelt dat niet getolereerd kan worden, dan bestaat de mogelijkheid om een gedragscontract op te stellen. Scholen spreken van gedragscontract, begeleidingscontract of gedrags- en begeleidingscontract. Ondanks dat verschillend woordgebruik komt het erop neer dat de school er via het contract naar streeft het gedrag van de leerling te beïnvloeden en te verbeteren. Vooral secundaire scholen passen het contract toe. Basisscholen werken eerder met beloningssystemen om gedrag te beïnvloeden.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat jongeren doorgaans positief staan tegenover het principe. Ze zien het vaak als 'de laatste kans' die de school aanbiedt. Maar uit de meldingen komt ook naar voor dat bij de uitwerking van het gedragscontract problemen kunnen opduiken. Het Kinderrechtencommissariaat merkt dat de contracten vaak eenzijdig opgesteld en opgelegd worden door de school. De doelstelling is niet altijd even duidelijk. Ook de inhoud van de afspraken heeft niet altijd te maken met het gedrag dat aangepast moet worden. Soms staan er ook dingen in als: "De leerling belooft goede punten te halen." Of zoals de case hierboven aantoont: "De leerling moet urinecontroles ondergaan en de resultaten meedelen." Dit laatste valt trouwens onder medisch handelen en op dat vlak gaat de school mogelijk te ver.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat gedragscontracten samen met de leerling opgesteld worden. Het is belangrijk dat jongeren participeren. Zo'n contract komt het best tot stand na overleg tussen de leerling en de school. Het doel en de acties om het te verwezenlijken worden het best zo zuiver mogelijk omschreven. Het is ook belangrijk evaluatiemomenten te voorzien, of sleutelmomenten om de afspraken eventueel te verfijnen.

Het Kinderrechtencommissariaat merkt dat scholen de gedragscontracten inroepen als laatste stap voor een uitsluiting. Leerlingen klagen aan dat het contract vaak in hun nadeel speelt. Elk gedrag, elke mogelijke misstap wordt uitvergroot en onmiddellijk aangegrepen als verantwoording om de leerling uit te sluiten. Het Kinderrechtencommissariaat is van mening dat er geen afbreuk gedaan mag worden aan de principes voor een gedragscontract. Het is geen dreigmiddel maar een kans om te werken aan gedragsbeïnvloeding. Het is een manier om appel te doen op de leerling zelf, zijn verantwoordelijkheid en die van de school.

Gedragscontract vaak eenzijdig opgesteld en opgelegd door school

3.8 Wat als de beschermingsmuur rond de school valt?

Deurwaarder

Een medewerkster van een school vraagt advies over een voorval op school. Ze vertelt dat een meisje op school de speelbal is van de vechtscheiding van haar ouders. Vorige week in de middagpauze kwam moeder op school met een deurwaarder om het kind uit de klas te halen en aan haar mee te geven. Het meisje raakte in paniek en wilde niet mee. Ook de andere kinderen van de klas raakten in paniek. Veel van die kinderen hebben thuis ook met een scheiding te maken. De school wil weten hoe zij haar leerlingen daartegen kan beschermen tijdens de schooluren.

Milieuwissel

Een directeur signaleert dat in sommige vonnissen bepaald wordt dat de milieuwissel van de kinderen op school moet gebeuren. Hij klaagt aan dat scholen daardoor in een moeilijke positie komen. Dit geeft aanleiding tot conflicten aan de schoolpoort. Ook de kinderen tonen op de dag van de wissel meer stress naarmate het einde van de schooldag dichterbij komt. De directeur stelt dat het voor scholen niet langer houdbaar is. Hij pleit ervoor om in het belang van de kinderen de school niet te verweven met het conflict tussen de ouders.

Op school opgepakt voor politieverhoor

Een leerlingenbegeleider meldt dat de school telefoon kreeg van de politie. Ze komen zo dadelijk een 7-jarige jongen uit de klas halen en willen hem meenemen voor verhoor. De school kreeg de opdracht de ouders niet te verwittigen. De school voelt zich daar niet goed bij en zit met heel wat vragen. De leerlingenbegeleider vraagt zich af wat de rechten en plichten zijn van de school en wat de rechten en plichten zijn van de jongen. Hij wil de jongen na het verhoor opvangen en nazorg bieden, maar weet niet wat mogelijk is.

Tussen de schoolmuren zijn er heel wat uitdagingen. De school wil goed onderwijs aanbieden, de leerlingen begeleiden in hun weg naar volwassenheid. Ook moet er een degelijk schoolbeleid zijn en moet er een team van leerkrachten gemanaged worden. Buiten al die schoolgebonden uitdagingen, worden scholen meer en meer geconfronteerd met invloeden van buitenaf. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt daarover meldingen van schooldirecties, leerkrachten en CLB-medewerkers. Ze vragen vooral advies en informatie om te kunnen handelen vanuit het belang van hun leerlingen. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat positief. Het ondersteunt de school en helpt ze verder op weg.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat de school een veilige plek moet zijn en blijven voor kinderen en jongeren. Scheidingsconflicten worden het best zo ver mogelijk buiten de school gehouden. De vraag is of de school wel de aangewezen plek is voor bijvoorbeeld deurwaarders die kinderen komen ophalen. Dat kan volgens het Kinderrechtencommissariaat alleen in erg uitzonderlijke gevallen. Hetzelfde geldt voor politioptreden op school. Het Kinderrechtencommissariaat begrijpt dat het voor politiediensten soms gemakkelijk is als ze weten dat de

leerling op school zit. Op zich kan een kind verhoord worden op school. Maar ook daar vraagt het Kinderrechtencommissariaat de nodige omzichtigheid en hoopt het dat deze situaties eerder uitzondering blijven dan regel.

De meldingen tonen aan dat scholen nood hebben aan juridische ondersteuning om correct om te gaan met de invloeden van buitenaf. Duidelijke afspraken over wat kan en niet kan, duidelijke overeenkomsten met bijvoorbeeld de zonechef van de plaatselijke politie kunnen heel wat frustraties en problemen voorkomen. Het biedt ook meer rechtsbescherming voor de leerling als de school weet wat wel of niet mogelijk is.

Verhoor op school graag omzichtig en liever uitzondering dan regel

4 Rechten op en in vrije tijd

Tv-kijken, gamen, chatten, sporten, uitgaan, bioscoop bezoeken, muziek spelen, fuiven, rondhangen, werken, shoppen, relaties hebben, reizen, optredens bijwonen, naar de jeugdbeweging gaan, tentoonstelling bezoeken, buiten spelen: de lijst van wat kinderen en jongeren buiten schooltijd doen is eindeloos en net zo gevarieerd als de vrijetijdsbesteding van volwassenen.

Maar doordat ze minderjarig zijn, hebben kinderen en jongeren specifieke problemen met hun vrije tijd. Ouders kunnen met hun ouderlijk gezag beperkingen opleggen. En er zijn maatregelen die minderjarigen beschermen, zoals leeftijdsgrenzen voor alcohol, films en werk.

4.1 Sport

• Aansluiting van niet-Belgen als niet-professionele sportbeoefenaar

Niet-Belgische jongeren kunnen soms maar moeilijk aansluiten bij een sportclub. Sportfederaties zoals de voetbalbond leggen strenge aansluitingsregels op om kinderen en jongeren te beschermen tegen mensenhandel. Het doel van de maatregel – mensenhandel voorkomen – is natuurlijk gerechtvaardigd. Maar de maatregel heeft nefaste gevolgen voor buitenlandse jongeren die in België willen aansluiten bij een club. Andere clubs weigeren dan weer buitenlandse jongeren omdat ze bang zijn voor complicaties met het ziekenfonds, met de ongevallenverzekering of met wedstrijden in het buitenland. De laatste jaren kreeg het Kinderrechtencommissariaat vooral klachten over voetbalclubs.

Juiste attest niet te krijgen

Na de scheiding van zijn ouders wordt de 16-jarige Dario opgevangen door zijn grootvader. Zijn ouders vertrokken terug naar Italië. Dario is officieel in België met toestemming van zijn ouders. Hij wil zich inschrijven in een voetbalclub, maar dat blijkt niet te kunnen. De club eist een attest van de dienst Voogdij. Dat kan Dario niet krijgen.

Ook overheidsinstanties zoals de Vlaamse Sportfederatie en Bloso krijgen af en toe vragen over problemen met de aansluiting van niet-Belgen bij een sportclub. Daarom werkte de Vlaamse Sportfederatie samen met het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, Kruispunt Migratie-Integratie, Bloso en het Kinderrechtencommissariaat een duidelijke, gedragen en laagdrempelige communicatie uit over de aansluiting van niet-Belgen als niet-professionele sportbeoefenaar. De sportclubs krijgen een folder met alle informatie over de nodige formaliteiten om buitenlandse jongeren aan te sluiten en over de regeling rond medische kosten bij sportongevallen. Het Kinderrechtencommissariaat hoopt zo het recht op vrije tijd van niet-Belgische jongeren te vrijwaren. De folder signaleert dat een onwettig verblijfsstatuut geen gegronde reden is om jongeren te weigeren. Als de jongere geen identiteitskaart heeft, kan de sportclub via een schoolattest informeren naar de identiteit, of kan ze de sporter een attest vragen

van de gemeente. Dan hebben ook die jongeren recht op medische hulp en vallen ze voor hun medische kosten onder de verzekering van de sportfederatie. Wie geen recht heeft op ziekteverzekering, kan nog bij het OCMW terecht voor het bedrag dat het ziekenfonds anders zou terugbetalen.

4.2 Spelen

• Spelen mag, maar niet altijd en zeker niet overal

Kinderen hebben recht op spel en vrije tijd. Dat staat uitdrukkelijk in het kinderrechtenverdrag. Initiatieven zoals de Buitenspeeldag zetten dit recht extra in de verf.

Lijkt het recht op spel evident? Toch laaide de discussie over kinderspel als overlast af en toe weer op.¹ Zo was er de discussie in Poperinge of kinderen wel of niet met een bal mogen spelen op een speelpleintje, en moest een kinderdagverblijf in Brugge verplicht verhuizen omdat spelende kinderen er te veel lawaai zouden maken.

Het is duidelijk dat dit thema maatschappelijk erg gevoelig ligt. Dat blijkt telkens uit de vele reacties in de media. Ook het Kinderrechtencommissariaat wordt hierover heel regelmatig aangesproken en krijgt formele klachten.

Balspelverbod?

De broertjes Thomas en Bavo van 10 en 8 jaar spelen bijna elke dag op het speelpleintje in hun wijk. Zoals het stoere jongens betaamt, spelen ze het liefst met de bal. In de krant lezen de jongens dat het gemeentebestuur een wel erg opmerkelijke beslissing nam na klachten van buurtbewoners: balspelen zijn binnenkort verboden op het speelpleintje. Het schepencollege kreeg geregeld klachten van buurtbewoners over lawaaihinder en overlast door spelende kinderen en rondhangende jongeren. In de hoop zo tot een compromis te komen en na veel overleg met buurtbewoners besliste het college balspelen te verbieden. De jongens vragen zich af waar hun stem en hun belang is in deze beslissing. Ze klagen dat hun recht op spelen door deze beslissing in het gedrang komt.

In het voorjaar zetten Vlaamse parlementsleden het thema al op de agenda met een voorstel van resolutie 'betreffende het sensibiliseren tot verdraagzaamheid voor spelende kinderen'.²

Sensibiliseren tot verdraagzaamheid voor spelende kinderen

Net als wij zijn ze bezorgd dat kinderen spelterrein verliezen waardoor hun recht op spel in het gedrang komt. Extra regelgeving is niet meteen aangewezen. Belangrijker is dat er genoeg speelruimte gecreëerd wordt voor kinderen en jongeren en dat de tolerantie tegenover spelende kinderen vergroot. Meteen de twee vragen van de motie aan de Vlaamse regering. Het voorbeeld van Poperinge toont aan hoe belangrijk het is om op buurtniveau te communiceren over de generaties heen. We moeten streven naar een samenleving waarin burgers in de eerste plaats met elkaar naar oplossingen zoeken en niet voortdurend de hulp van een bemiddelende overheid moeten inroepen om hun samen leven georganiseerd te krijgen. Het Kinderrechtencommissariaat bracht de laatste jaren al verschillende adviezen uit over geluidshinder door kinderen.³

¹ Zie bijvoorbeeld: Schriftelijke vraag aan minister Jo Vandeurzen over kinderdagverblijven en lawaaihinder, 14 maart 2011, nr. 365. Vraag om uitleg over de aanpassing van de VLA-REM-normen inzake 'lawaaihinder' veroorzaakt door kinderen en vraag om uitleg over lawaaihinder door spelende kinderen, Hand. Vlaams Parl. 2010-11, 22 maart 2011, nrs. 1464 en 1487.

² Voorstel van resolutie betreffende het sensibiliseren tot verdraagzaamheid voor spelende kinderen, Parl. St. VI. 2010-11, nr. 1071/2. Aangenomen door de plenaire vergadering op 6 april 2011.

³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2005-06/1, Advies Klachten over geluidshinder door kinderen en jongeren, www.kinderrechten.be.

• Kindeilandjes

In steden en gemeenten zien we steeds meer speelterreinen opduiken. Het is een goede evolutie dat er ruimte komt waar kinderen en jongeren kunnen spelen in onze samenleving die meer en meer aan open ruimte moet inboeten. Kinderen en jongeren krijgen steeds minder plekken waar ze veilig kunnen spelen. Een eigen 'veilige' speelruimte beantwoordt duidelijk aan een nood.

Maar we moeten niet alleen speciale speelplekken creëren. Daarnaast moeten kinderen en jongeren ook speelruimte krijgen: plaats om in de publieke ruimte te zijn, naast volwassenen. We merken dat er aparte kindeilandjes ontstaan. Kinderen en jongeren krijgen hun eigen speelplekken in de overwegend volwassen publieke ruimte. Dat heeft natuurlijk ook te maken met bezorgdheid om de risico's die kinderen in de publieke ruimte lopen. Maar ook – en misschien vooral – met de schrik dat kinderen en jongeren de publieke ruimte wel eens zouden kunnen verstoren.

4.3 Over last en overlast

Jongeren die samenscholen of in groepjes rondlopen, zorgen bij buurtbewoners soms voor ongenoegen. Ze voelen zich niet meer veilig, klagen over diefstal, vandalisme en nachtelijke lawaaihinder. Dat leidt tot de oprichting van 'VIP's', 'very irritating police'-eenheden, en tot het voorstel om het systeem van gemeentelijke administratieve sancties uit te breiden. Een belangrijk gevolg is de enorme wildgroei van de term overlast. Het is dan altijd zoeken naar een duidelijke definitie van overlast. De willekeur lijkt te regeren. Gemeente en politie vullen naar eigen believen het begrip ter plekke in. Wanneer is er echt sprake van overlast waartegen opgetreden moet worden en wanneer gaat het gewoon om 'last' die samen leven nu eenmaal met zich meebrengt? Wie weet het nog? Dat leidt tot rechtsongelijkheid. Bovendien tonen onderzoeken aan hoe systematisch bepaalde groepen jongeren extra gevisieerd worden. En is ook in het gebruik van de term 'hangjongere' elke nuance zoek.

Harde aanpak

Op het recreatiedomein bij ons in de buurt waren er twee weken geleden problemen met jongeren. Dit weekend nam ik met een vriendin de bus naar het domein. Plots hield de politie de bus tegen. Iedereen moest zijn identiteitskaart laten zien. Ik was de mijne thuis vergeten. De politie nam iedereen apart die zijn identiteitskaart niet bij zich had. Ze fotografeerden en filmden ons. Daarna brachten ze ons geboeid met aantrekstrips naar het bureau. Ik vind het een schande dat de politie zo overdreven reageert op overlast van jongeren. Ze moeten op het moment zelf ingrijpen. Met de steun van de burgemeester willen ze een afschrikbeleid voeren, maar de echte probleemjongeren zijn daarvan niet onder de indruk. Jongeren die er niets mee te maken hebben, zijn wel getraumatiseerd door die harde aanpak. Ik vraag me af of ze volwassenen ook zo zouden aanpakken als die voor overlast zorgen.

Shauni, 14 jaar

Ook in de ombudsklachten stellen we vast dat er meer en meer opgetreden wordt tegen overlast door kinderen en jongeren na klachten van de omgeving. Gemeentelijke politiereglementen worden aangepast of uitgebreid.

In 2008 waarschuwde het Kinderrechtencommissariaat al voor het gebruik van de 'Mosquito', het toestel om jongeren weg te jagen met een irritant ultrasoon geluid dat alleen zij kunnen horen. Ondanks het ontradend beleid worden er nog altijd Mosquito's gebruikt. In 2010 vaardigde de Raad van Europa een aanbeveling uit tegen het gebruik en de productie ervan. Toch zien we meer Mosquito's opduiken in het straatbeeld.

[Meer Mosquito's duiken op in straatbeeld](#)

'Spelregels' opvoedkundige maatregel van gemeente?

Een jeugddienst maakt zich zorgen over de beslissing van het schepencollege om een politiereglement op te maken met regels voor gebruikers van het openbaar speelterrein. De regels moeten kinderen en jongeren laten weten wat er kan en niet kan op het speelterrein en welke sancties er komen als ze de regels overtreden. Het politiereglement is een antwoord van de gemeente op klachten van verschillende wijkcomités over overlast door kinderen en jongeren. De politie is enthousiast over het idee omdat ze tot nog toe te weinig juridisch houvast had om op te treden tegen overlast zoals lawaaihinder en sluikstorten. De jeugddienst vraagt zich af of dat een gezond beleid is: Kan de gemeente openingsuren voorzien voor een openbaar terrein? Is het mogelijk is om aan het GAS-reglement opvoedkundige maatregelen of een alternatieve vorm van bestraffing te koppelen?

Mosquito

Een gezin geniet van een rustige namiddag in het speeltuintje van het park. De ouders en hun jonge kinderen krijgen plots last van een misselijkmakend gepiep. De ouders ontdekken een Mosquito aan een aanpalend kantoor. Op vraag van de ouders zet de verantwoordelijke van het kantoor de Mosquito uit. De ouders blijven met de vraag of zo'n toestel dat schadelijk is voor kinderen en jongeren toegelaten kan zijn vlak bij een speelpleintje. En of die Mosquito zomaar overdag kan aanstaan als er veel kinderen komen spelen.

Deze ontwikkelingen zetten ons ertoe aan om een extra advies te formuleren bij het nieuwe Vlaams Jeugdwerkbeleidsplan.

Sluit kinderen in en niet uit

De belangrijkste aanbevelingen uit het advies:

- Zorg voor meer ruimte voor kinderen en jongeren (zeker in de grootsteden).
- Zorg voor meer aandacht voor de betekenissen die kinderen en jongeren aan de publieke ruimte toekennen.
- Zorg voor meer rechtsgaranties voor de gebruikers van de publieke ruimte.
- Vermijd wildgroei van de term overlast.
- Kies als overheid voor inclusief beleid.
- Besteed aandacht aan de stem van kinderen en jongeren in het publieke debat.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2010-11/8, Addendum bij Advies Jeugdbeleidsplan III, www.kinderrechten.be.

Dit advies is het resultaat van een overleg op 27 april 2011 met Vlaamse Jeugdraad, de Gezinsbond, de Vereniging van Vlaamse Jeugddiensten, het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, Uit De Marge, Kras Jeugdwerk, vzw Jong, de Kinderrechtencoalitie, het Minderhedenforum, het Vlaams Straathoekwerk, Kind & Samenleving en het Kinderrechtencommissariaat. ⁴

⁴ De Kinderrechtencoalitie formuleerde eerder dit jaar een standpunt met gelijkaardige bezwaren: zie Kinderrechtencoalitie, *Standpunt Gemeentelijke Administratieve Sancties*, 3 februari 2011, te raadplegen op <http://www.kinderrechtencoalitie.be/uploads/documenten/Standpunt%20GAS.pdf>.

4.4 Geweld in de vrije tijd

Als kinderen en jongeren in hun vrije tijd gebruik maken van een georganiseerd aanbod, zoals een sportvereniging, een vakantiekamp of de jeugdbeweging, vallen ze onder het gezag van trainers, monitoren of begeleiders. Meestal loopt die relatie probleemloos, maar van elke gezagspositie kan er ook misbruik gemaakt worden: dan slaat gezag om in geweld of in seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat is toch wat de klachten laten zien.

De klachten gaan vooral over de relatie van kinderen en jongeren met hun trainer in de sportclub.

Het probleem aankaarten bij de club is voor ouders en minderjarigen niet gemakkelijk. Als de club het gedrag van de trainer minimaliseert of de klachten niet gelooft, kloppen kinderen, jongeren en ouders aan bij het Kinderrechten-commissariaat. Ook stellen we vast dat melders niet altijd een tussenkomst willen omdat ze bang zijn dat de situatie dan verergert of dat het kind dan uitgesloten wordt uit de club. Daardoor blijft de situatie aanhouden en dreigen ook andere kinderen het slachtoffer te worden.

Toch is de sportsector niet blind voor deze problemen. De Panathlonverklaring, een ethische code voor de jeugdsport, vraagt aandacht voor de bescherming van kinderen en jongeren. Al heel wat sportclubs streven ernaar om de code te integreren in hun werking. Maar blijvende aandacht en inspanningen zijn nodig.

Grensoverschrijdend

Laurens is zes en speelt voetbal. In een wedstrijd trapt Laurens verkeerd tegen de bal waardoor die een ander kind raakt tegen het been. Zijn trainer pakt hem hardhandig aan. Het begint met schelden, bedreigen en duwen. Plots krijgt Laurens een harde klap op zijn hoofd. Zijn ouders halen hun zoontje onmiddellijk van het veld en spreken de trainer aan over zijn gedrag. De ouders klagen het gedrag van de trainer aan bij de voetbalclub, maar die negeert de klacht. Ten einde raad gaan de ouders met hun klacht naar de politie en zoeken ze een andere club voor de jongen. Ondertussen horen ze van andere ouders dat de trainer ook hun kind al verschillende keren hardhandig aanpakte.

Handtastelijk

Lien geeft thuis een feestje voor haar zestiende verjaardag. Al haar vriendinnen van de basketclub en de trainer zijn erbij. Als de avond vordert en de meisjes wat alcohol gedronken hebben, wordt de trainer bij sommige meisjes handtastelijk en betast hij zelfs hun borsten en geslachtsdelen. Op het feestje zelf durft Lien niet te reageren. Ze weet nu helemaal niet wat ze hiermee moet doen. Ze heeft al verschillende trainingen overgeslagen met een smoes.

Elk jaar komen er meldingen over geweld in de vrije tijd bij de ombudsdienst. Het project 'geweld gemeld en geteld' was een uitstekend moment om meer zicht te krijgen op de mate waarin kinderen en jongeren in hun vrije tijd geconfronteerd worden met geweld.

Het Kinderrechtencommissariaat legde 356 kinderen en jongeren een vragenlijst voor over de mate waarin ze in de sportclub te maken krijgen met geweld.⁵ En nog eens 118 kinderen en jongeren over hun ervaringen met geweld in een jeugdbeweging.

Uit de resultaten blijkt dat vloeken, met opzet beledigen, belachelijk maken of andere vormen van vernederen opmerkelijk minder voorkomen in de sport en in de jeugdbeweging dan op school (85%). Toch blijft het met 53% vrij hoog.

Ook bij extreme straffen is er een opvallend verschil met de school, zij het alleen in de sportsector. 2% heeft ervaring met minstens drie vormen van extreme straffen. Op school was dat 7%. In de jeugdbeweging ligt dat nog een pak hoger: daar heeft 12% van de minderjarigen ervaring met minstens drie vormen van extreem geweld.

Een gelijkaardig verhaal voor seksueel geweld: 2% van de minderjarigen aangesloten bij een sportclub krijgt af te rekenen met vormen van seksueel overschrijdend gedrag. In jeugdbewegingen is dat 3%.

4.5 Relaties en seksualiteit

4.5.1. Relaties: autonomie versus ouderlijk gezag en de wet

Jongeren stellen de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat regelmatig vragen over relaties en seksualiteit. Vaak gaat het over conflicten tussen jongeren en hun ouders. Ouders kanten zich tegen een relatie of maken zich zorgen over het seksueel gedrag van hun kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat neemt dan geen standpunt in. Deze discussies hangen te sterk af van persoonlijke waarden en normen.

Naast het ouderlijk gezag botsen minderjarigen op beperkingen in de wet. Jongeren experimenteren met hun seksualiteit op een veel jongere leeftijd dan de wet toelaat. We krijgen dan ook vragen van jongeren en jongvolwassenen over de bepalingen in de wet en wat de gevolgen zijn van een relatie met iemand die nog geen 16 is.

Jongeren experimenteren met seksualiteit op jongere leeftijd dan wet toelaat

Seks en de wet?

Aurore heeft een relatie met de 18-jarige Staf. Maar Aurore is 15. Ze kennen elkaar al twee jaar en willen nu ook seks. Aurore heeft er met haar moeder over gepraat en heeft vernomen dat dat volgens de wet verboden is. Staf kan ervoor gestraft worden. Aurore vraagt zich af of dat klopt en waarom haar vriend gestraft zou worden voor iets wat ze allebei graag willen en waar ze klaar voor zijn.

⁵ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, 2011, Dossier geweld gemeld en geteld, Brussel: www.kinderrechten.be

Ouders waken

Free woont in een nieuw samengesteld gezin. In dat gezin woont ook de zoon van haar stiefmoeder. Free is 16, haar stiefbroer 19. De jongeren worden verliefd op elkaar en beginnen een relatie. Dat is zeer tegen de zin van haar vader, die het beschouwt als een vorm van incest. Haar stiefmoeder heeft geen bezwaar, want tenslotte hebben de twee geen biologische en geen wettelijke band met elkaar. Toch verbiedt vader de relatie. Free vraagt zich af of haar vader het recht heeft om de relatie te verbieden.

4.5.2. Seksuele gezondheid en ontwikkeling

Jongeren experimenteren volop met seksualiteit en relaties. Stap voor stap verkennen ze seksualiteit en geleidelijk aan doen ze ervaring op. Bij dat groei-proces hoort steun en begeleiding, in een positief en veilig klimaat. We gaan uit van een positieve kijk op seksualiteit. Vanuit kinderrechtenperspectief ijveren we voor een beleid dat niet uitsluitend gericht is op bescherming. Een recht op seksualiteit bestaat niet. Toch zien we seksuele gezondheid en ontwikkeling als belangrijke rechten voor jongeren.

 Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een beleid rond seksualiteit dat afgestemd is op de realiteit van vandaag, dat jongeren ruimte geeft en dat ze tegelijk genoeg beschermt

• Legaal kader voor seksuele handelingen tussen jongeren onderling

We stellen vast dat de huidige wetgeving eenzijdig gericht is op minder-jarigen beschermen. Tot 16 jaar is seks strafbaar. De strafwet geldt niet alleen voor seksuele handelingen van volwassenen met jongeren, maar ook voor seks van jongeren onderling. Ze is bedoeld om jongeren te beschermen tegen misbruik van volwassenen, maar doordat de wet jongeren en seksualiteit eenzijdig problematiseert, is ze ook een sta-in-de-weg voor een positief beleid. Het huidige wettelijk kader is bovendien een juridisch doolhof en een bron van onduidelijkheid en onzekerheid. Het zorgt voor een taboesfeer, terwijl er rond seksualiteit juist openheid nodig is om jongeren te kunnen begeleiden.

We nodigen beleidsmakers uit om het debat te voeren rond een wetgevend kader waarin experimenteren met seks en relaties tussen leeftijdgenoten wel mag, en we reiken ze in het dossier inspiratie en voeding aan voor het debat: Europese initiatieven, een wetenschappelijke visie, de visie van jongeren over een aanpassing van de wet. We leggen ook de link met de visie op bekwaamheid zoals die naar voren komt in het decreet rond de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp.

• Een sterker beleid rond relationele en seksuele vorming

In onze ‘verseksualiseerde’ samenleving mag seks en is seks overal. Jongeren hoeven thuis geen strijd meer te leveren voor hun vrijheid. Ouders staan voor een moeilijke evenwichtsoefening tussen interesse tonen en zich toch niet overal mee bemoeien. Online hebben jongeren een immens speel- en oefenterrein naast het echte leven. Geen reden tot paniek, maar wel voer voor nieuwe uitdagingen en discussies. Jongeren hebben behoefte aan informatie en reflectie en gaan te rade bij

sleutelfiguren in hun omgeving, bij hun ouders en leerkrachten, bij vrienden, broers en zussen. Zijn ouders en opvoeders wel aanspreekbaar genoeg, zodat jongeren ze vragen durven te stellen?

We vragen dat het beleid rond relationele en seksuele vorming niet alleen focust op problemen, maar vanuit een brede kijk aandacht heeft voor plezier en genot, respect voor diversiteit en ervaring, voorkeur en beleving. We reiken beleidsmakers concrete aandachtspunten aan zodat relationele en seksuele vorming in het beleid sterker uit de verf komt. We kijken dan vooral naar de methodiek van het Vlaggensysteem van Sensoa en naar de Europese richtlijn over relationele en seksuele vorming.

• **Extra stimulans en ondersteuning voor positieve seksualiteitsbeleving in jeugdhulpvoorzieningen en onderwijs**

Relationele en seksuele vorming maakt verplicht deel uit van het lesaanbod op school. Maar hoe vullen scholen dat concreet in? De kwaliteit blijkt sterk te verschillen van school tot school en van leerkracht tot leerkracht. We vragen ons af of de lerarenopleiding wel genoeg voorbereidt op relationele en seksuele vorming.

Bereidt lerarenopleiding wel genoeg voor op relationele en seksuele vorming?

Als jeugdhulpvoorzieningen open en positief met seksualiteit willen omgaan, staan ze voor een moeilijke opdracht. Vaak is het niet duidelijk vanuit welke waarden en normen de voorziening naar seksualiteitsbeleving kijkt. Er is geen visie op begeleiding rond relationele en seksuele ontwikkeling. Ook in een jeugdvoorziening moeten kinderen en jongeren kansen krijgen om te groeien in hun relationele en seksuele ontwikkeling.

Als we seksuele opvoeding versterken, maken we tegelijk ook preventie tegen seksueel geweld sterker. Want seksuele opvoeding werkt preventief tegen seksueel misbruik. We vragen meer aandacht voor jongeren en seksualiteit in verschillende opleidingen en het onderwijs. We vragen dat het beleid voorzieningen ondersteunt en stimuleert om een visie en een beleid te ontwikkelen.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier jongeren en seksualiteit. Het recht op seksuele gezondheid en ontwikkeling. Visie en aanbevelingen, mei 2011, www.kinderrechten.be.

Het Kinderrechtencommissariaat kon voor het dossier 'Jongeren en seksualiteit' rekenen op de expertise van het service- en expertisecentrum Sensoa, de Vlaamse Jeugdraad en de informatie- en vormingsdienst Jeugd & Seksualiteit. Op 8 juni 2010 overlegden we over onze visie en aanbevelingen in een rondetafelgesprek met experts. Op 13 mei 2011 organiseerden we een 'kamer met uitzicht' in het Vlaams Parlement rond de voorstelling van het nieuwe dossier rond jongeren en seksualiteit. Experts reflecteerden er over onze aanbevelingen vanuit verschillende perspectieven: gezondheid, de wet, psychologie en het perspectief van jongeren zelf.

4.6 Arbeid

We leven in een maatschappij waar alles een prijs heeft. Jongeren hebben daarom ook meer geld nodig om hun vrije tijd naar wens te kunnen beleven. Modieuze kleren kosten geld. Uitgaan, de nieuwste games, gsm: het vreet allemaal een stevige hap uit het budget van kinderen en jongeren. De vraag naar een eigen inkomen is dan ook groot. De ombudsdienst krijgt geregeld vragen van jongeren wanneer ze als jobstudent mogen beginnen werken en wat hun rechten dan zijn. Ook werkgevers zijn op zoek naar correcte informatie als ze jongeren tewerkstellen.

Maar werken houdt ook gevaren in. Jongeren zitten in een kwetsbare positie, lopen het risico om uitgebuit te worden of worden soms tegen hun wil gedwongen om te werken in de zaak van hun ouders. Ook over deze keerzijde van de medaille krijgt de ombudsdienst meldingen.

Toestemming ouders?

In een kinderoppassdienst zijn heel wat van de kinderoppassers minderjarig. Het huishoudelijk reglement zegt dat dan de toestemming van de ouders nodig is. Die regel zorgt ervoor dat een meisje dat in een pleeggezin woont en geen contact meer heeft met haar ouders niet aangeworven kan worden. Toch wil de organisatie haar graag opnemen in haar bestand. Geconfronteerd met dit probleem vraagt een medewerker zich af of het huishoudelijk reglement wel correct is of aangepast moet worden. Jongeren mogen volgens de wet toch zelf een arbeidscontract ondertekenen, zolang er geen uitdrukkelijk verbod is van de ouders?

Dwang

De ouders van de 15-jarige Rachid baten een tankstation uit. Hij moet er tegen zijn zin elk weekend werken, waardoor hij geen vrije tijd meer heeft. Ook zijn school lijdt eronder. Bovendien mag en kan hij amper pauzes nemen. Rachid vraagt zich af wat hij daartegen kan doen.

Verantwoordelijkheid

Gert-Jan heeft een studentenjob gevonden in de horeca. Op zijn eerste werkdag stelt hij vast dat hij ook geld moet ontvangen van de klanten. Hij voelt zich daar niet goed bij. Mogen minderjarigen met geld omgaan en welke verantwoordelijkheid heeft hij als de kassa niet klopt?

4.7 Media

• Tv

Als kinderen en jongeren meedoen aan tv-programma's, is het belangrijk dat ze goed voorbereid, begeleid en opgevolgd worden. Tv-uitzendingen hebben onvermijdelijk en onmiddellijk een impact op het sociale leven van ouders en kinderen. Die zijn in volle ontwikkeling en dus uiterst kwetsbaar. Er wordt te weinig stilgestaan bij de gevolgen op lange termijn, zeker als een zender een programma na een paar jaar opnieuw uitzendt.

Een belangrijk argument is dat ouders in principe geen toestemming tot heruitzending kunnen geven in naam van jongeren. Jammer genoeg kan dat wel voor heel jonge kinderen op het ogenblik van de eerste uitzending. Voor oudere kinderen is de toestemming van het kind nodig. Bij heruitzendingen zijn de kinderen al heel wat ouder en is ook hun bekwaamheid om beslissingen te nemen en om een mening te vormen geëvolueerd. Bekwaamheid is geen status, maar evolueert met de leeftijd. Naarmate ze ouder worden, groeien ook de competenties van kinderen.

Neverending story

Jonas is 15. Zijn ouders hebben een paar jaar geleden meegedaan aan een tv-programma rond opvoedingsproblemen. Jonas was toen 10. In het programma is hij te zien als een jongen met grote gedragsproblemen. Jonas verneemt dat het programma heruitgezonden zal worden. Zijn ouders hebben daar ooit toestemming voor gegeven. Nu is Jonas een opgroeiende puber die flink last heeft van de herhalingen. Jonas of zijn ouders kunnen de heruitzending niet tegengaan. Jonas wil dat we er programmamakers attent op maken wat de gevolgen voor de kinderen zijn bij dit soort programma's.

• Privacy

Minderjarigen komen niet alleen herkenbaar op tv, maar ook in dagbladen en tijdschriften. Over de privacy van minderjarigen bestaan er duidelijke regels. Zeker als het gaat om minderjarigen die begeleid worden in de bijzondere jeugdzorg. Het Kinderrechtencommissariaat overlegde daarover met de Raad voor de Journalistiek. Het gebeurt dat mensen zelf naar de pers stappen met hun verhaal. Vaak is dat uit onmacht, in de hoop dat de bekendmaking in de media hun dossier vooruit helpt. Het Kinderrechtencommissariaat raadt dat altijd af. Ook als mensen de media zelf aanspreken, is dat nog geen vrijgeleide om de volledige familiegeschiedenis te grabbel te gooien of de privacy van de minderjarigen te schenden. Zonder afbreuk te doen aan de persvrijheid, is het belangrijk dat journalisten oog hebben voor de kwetsbare positie van de minderjarige en altijd zijn recht op bescherming van zijn privacy respecteren.

Herkenbaar in beeld

Een verontruste burger signaleert ons de herhaaldelijke berichtgeving over enkele buitenlandse meisjes die momenteel in Vlaanderen verblijven in een precare situatie. De meisjes komen herkenbaar in beeld en hun persoonlijke situatie wordt uitgebreid uit de doeken gedaan. Hoe staat het met de bescherming van de privacy van deze minderjarigen?

Op het internet worden heel wat goederen en diensten aangeboden. Ook jongeren maken daar gebruik van. Sommige diensten zijn gratis maar meestal vragen ze eerst persoonsgegevens. De reclame spreekt jongeren actief aan om vragenlijsten in te vullen. Daardoor geven die jongeren heel wat persoonlijke informatie vrij. Het is belangrijk dat ze degelijk geïnformeerd worden over de gevolgen daarvan, en dat de communicatie gebeurt op maat van de jongere.

Maar ook op tv schuilt het gevaar dat jongeren onbedacht hun persoonlijke gegevens te grabbel gooien. Verschillende zenders hebben chatboxen die rechtstreeks op het scherm verschijnen. Hoewel die bedoeld zijn voor volwassenen, maken jongeren er ook gebruik van. Vaak zonder zich bewust te zijn van de gevaren. Er is een belangrijke taak weggelegd voor ouders en scholen om kinderen en

Ook op tv gevaar dat jongeren onbedacht persoonlijke gegevens te grabbel gooien

jongeren verantwoord te leren omgaan met deze nieuwe mediavormen. Een aanhoudende sensibilisering is nodig.

Banners

Een ouder ontdekt een website waarop regelmatig banners verschijnen: advertenties die spelers lokken om een vragenlijst of enquête in te vullen. Door dat te doen verdien je credits. De vragenlijsten vragen zonder schroom naar persoonlijke gegevens van de ouders. Vooral jongeren worden daardoor gelokt en vullen de enquêtes in zonder daar bij na te denken.

Onschuldig?

Anouk is 15 en heeft 's nachts een berichtje gepost op de chatbox van een muzikzender: "Meisje van 15 zoekt vriend of vriendin om mee te chatten" gevolgd door haar gsm-nummer. Onschuldig dacht ze. Tot ze voortdurend smakeloze en dreigende berichten kreeg van een man. De man vroeg steeds meer persoonlijke gegevens en een foto van haar. Anders zou hij naar de politie stappen en een klacht indienen omdat ze oneerbare bedoelingen zou hebben. Anouk gelooft de dreiging en is doodsbang. Ze durft er niet met haar ouders over te spreken.

• Meer inbreng van jongeren in de media?

Al in zijn beleidsplan 2009-2014 wees het Kinderrechtencommissariaat op het belang van een meer actieve en systematische inbreng van kinderen en jongeren in de media.

Kinderen en jongeren kregen de laatste jaren een plek in het medialandschap. Er zijn specifieke tv-stations voor kinderen en jongeren, speciale bijlagen in de kranten en eigen magazines. Volwassenen sturen dat aanbod vaak zelf aan. Voor kinderen en jongeren? Nog te beperkt krijgen kinderen en jongeren de kans om zelf actief vorm te geven aan de bestaande formele 'media'. Toch toont het meer informele circuit dat zij weldegelijk competenties in huis hebben om creatief met media om te gaan.

Op 17 december 2010 organiseerde het kabinet Media een bijeenkomst in de aanloop van de nieuwe beheersovereenkomst tussen de Vlaamse regering en de VRT. Gespreksonderwerp was de opdracht van de VRT om kinderen en jongeren te bereiken. De focus lag op het aanbod voor kinderen en jongeren en de mogelijke rol van de VRT op het vlak van mediawijsheid.

Het Kinderrechtencommissariaat was erbij. We beklemtoonden het belang van positieve beeldvorming over kinderen en jongeren. Maar ook dat kinderen en jongeren zelf meer aan bod moeten komen. Hoe zien en beleven kinderen en jongeren zelf de actualiteit? En krijgen zij de kans om mee de actualiteit te maken?

Een extra zender voor jongeren is op het eerste gezicht een goed idee. Het Kinderrechtencommissariaat adviseerde om nog voor de start te polsen naar de behoeften en de kijk van jongeren zelf. Is er nood aan een niet-commerciële jongeren-zender? Op welke plekken breekt het beleid nu al binnen in de commerciële zenders om jongeren te bereiken? Een procesmatige opstart zal hoe dan ook nodig zijn.

Bestaande expertise van bijvoorbeeld StampMedia en REC Radiocentrum moeten zeker benut worden. Het huidige aanbod voor 14- tot 18-jarigen is nog te versnipperd en beperkt.

Wat gebeurde er ondertussen met het aanspreekpunt kinderrechten van de VRT? Dat valt niet onder beter bestuurlijk beleid maar heeft nog altijd zijn aanspreekpunt in de cel Diversiteit. Is ook daarvoor een mogelijke rol weggelegd?

4.8 Jongeren en geldzaken

• Geldzaken en de minderjarige als consument

Betaalspelletjes

Een moeder meldt dat haar 15-jarige dochter zonder toestemming haar visakaart gebruikte om online mee te doen aan betaalspelletjes. Moeder vraagt zich af of er een wet is over de deelname van minderjarigen aan betaalspelletjes, want ze wil haar geld terug. Ze signaleert ook dat die sites extra beveiligd moeten worden voor minderjarigen want zij laten zich sneller verleiden om mee te spelen. De sites beloven dat je er forse bedragen kunt winnen.

Gratis surfen

De vader van Elise, 17 jaar, vertelt dat zijn dochter via de telefoonprovider gratis kilobytes kreeg bij haar nieuwe kaart om zeggezd gratis te kunnen surfen. Op enkele dagen was de 150 euro belkrediet van het meisje opgesoupeerd. Elise heeft alleen op het internet gesurft via het wifisysteem thuis. De klantendienst van de provider zegt dat het meisje de kleine lettertjes had moeten lezen. Bij elke connectie met het internet moet er wel betaald worden. Dat geld gaat dan van je belwaarde af. Vader klaagt aan dat minderjarigen als jonge consument slachtoffer worden van deze maffiapraktijken.

Spaarrekening leeg

Een hulpverlenster vraagt advies voor een jongere die ze begeleidt. De vader heeft twee jaar geleden een grote som geld van de spaarrekening van het kind gehaald. Nu de jongen bijna meerderjarig is en alleen wil gaan wonen, is hij dat te weten gekomen. De jongen vraagt of hij zijn geld kan terugeisen. Hij vindt het oneerlijk dat een kind niet beschermd kan worden tegen dergelijke praktijken van een ouder.

Heel wat jongeren hebben een eigen spaarrekening. Naarmate ze opgroeien, wordt die rekening soms aangevuld met geld dat ze zelf verdienen met weekend- en vakantiewerk. Doordat ze zelf financiële verrichtingen en aankopen kunnen doen, zijn minderjarigen een interessante nieuwe consumentengroep. Maar door hun gebrek aan informatie zijn ze uiterst kwetsbaar. Er is nood aan informatie op maat van jongeren. Ze moeten geïnformeerd worden over contractuele verbintenissen die ze aangaan als ze bepaalde aankopen doen.

Onlineverrichtingen en -aankopen zijn nog gemakkelijker. Met een druk op de knop kun je aan- en verkopen afsluiten. Dat biedt zeker voordelen, maar aan die 'snelle' aankopen zit ook een keerzijde.

De spaarrekening van kinderen en jongeren is in theorie beschermd doordat ouders alleen nog geld kunnen afhalen als dat het belang van het kind dient. In de praktijk kunnen ouders toch nog vlot aan het geld van hun kinderen. Zeker als het over forse bedragen of regelmatige geldafhalingen gaat, zou de banksector de wetgeving moeten toepassen. Minderjarigen hebben weinig rechtsmiddelen om tegen ouders op te treden als er onrechtmatig geld van hun rekening gehaald werd. Dat kan alleen met een ingewikkelde rechtsprocedure.

Minderjarigen interessante nieuwe consumentengroep

4.9 Mobiliteit en omgeving

• Boetes in het openbaar vervoer

Leergeld voor zwartrijden met ticket

“Ongeveer een jaar geleden nam mijn dochter voor het eerst de bus. Ze was vergeten haar ticket te valideren. Bij de controle werd ze beschuldigd van zwartrijden, ook al had ze het ticket bij zich. We kregen 75 euro boete. Nu, elf maanden later, werd mijn dochter opnieuw gecontroleerd. Ze stapte de bus op, zette haar weekendtas op de zetels en ze zocht nog even naar haar lijnkaart. Ze draaide zich om met de bedoeling haar kaart te valideren en werd aangesproken door de controleur. Ze kreeg geen kans op een weerwoord. Ze kreeg meteen te horen dat ze op dat moment zwart reed. Omdat het nog net binnen hetzelfde jaar gebeurde, beschouwt De Lijn dit als recidive. We moeten nu 200 euro boete betalen.

Ik vind dat dat niet kan. Enerzijds pakken ze minderjarigen vrij hard aan en profiteren de controleurs van hun machtspositie. Anderzijds raken ze door die hoge boetes alleen de ouders want mijn dochter kan dat niet betalen. Het gaat om 275 euro op elf maanden.”

Vader van Hanna, 14 jaar

Prompt afgezet bij volgende halte

“Ik ben achteraan op de bus opgestapt. Ik heb mijn boekentas opzij gezet en was op weg naar de chauffeur om een ticket te gaan vragen. De conducteur hield me tegen vóór ik een geldig betaalbewijs kon voorleggen. Hij geloofde niet dat ik onderweg was om een ticketje te kopen. Er werd een pv opgesteld en ik ga een boete krijgen voor zwartrijden. Ik ging de discussie aan met de conducteur omdat ik dat onrechtvaardig vond. Mijn vriendin en ik werden prompt afgezet aan de volgende halte. De conducteur zei dat ik ook nog een boete zou krijgen omdat ik moet betalen voor de onderbreking van de dienstregeling. Ik zit in de problemen want als dat een dure boete is, zal mijn moeder ze niet kunnen betalen. Wij hebben het financieel niet zo ruim. Wordt er voor minderjarigen een lager bedrag aangerekend?”

Phoebe, 15 jaar

Jongeren maken actief gebruik van trein, tram en bus. Meer dan volwassenen zijn ze voor hun verplaatsingen aangewezen op het openbaar vervoer.

Wie bij een controle op tram, trein of bus geen geldig vervoerbewijs heeft, krijgt een boete. Dat geldt ook voor minderjarigen. Boetes voor jongeren bestaan niet alleen bij overtredingen in het openbaar vervoer. Ook voor verkeersovertredingen of ‘overlast’ kunnen minderjarigen een boete of een gemeentelijke administratieve sanctie oplopen.

Is het juridisch mogelijk om minderjarigen buiten het jeugdrecht te sanctioneren? Is een boete wel verenigbaar met het feit dat minderjarigen principieel onder het jeugdrecht vallen en geen eigen vermogen hebben?

Het Kinderrechtencommissariaat heeft over financiële sancties voor minderjarigen een juridische studie gevraagd aan experts van de Universiteit Gent. De

onderzoekers besluiten dat een geldboete voor een minderjarige moeilijk te rijmen valt met de handelingsonbekwaamheid van minderjarigen. Juridisch zijn de ouders aansprakelijk. Zij moeten de boete betalen. Het is dus maar de vraag of een boete als sanctie voor minderjarigen wel effectief is. Het kinderrechtenverdrag zegt dat een minderjarige recht heeft op een sanctie die aangepast is aan zijn leeftijd. Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat administratieve sancties en boetes voor minderjarigen mogelijk zijn op voorwaarde dat er extra bij die sancties dezelfde waarborgen zijn als in het jeugdrecht. Alleen maar beboeten zoals bij volwassenen kan niet.

Alleen maar beboeten
zoals bij volwassenen kan
niet

Aangepast boetesysteem

In het openbaar vervoer stelt het Kinderrechtencommissariaat voor het boetesysteem af te stemmen op de specifieke positie van minderjarigen.

Concreet kan dat betekenen:

- De boete voor minderjarigen verlagen tegenover de boete voor volwassenen.
- De ouders betrekken bij de procedure.
- Beroep bij de jeugdrechter mogelijk maken.
- De jongeren via vrijwillige werkprestaties in staat stellen om de boete zelf te betalen.

We vragen heldere en zorgvuldige communicatie over de sancties naar jongeren en ouders, met extra aandacht voor de klacht- en verweermogelijkheden.

Ook de Vlaamse Ombudsdienst krijgt klachten over boetes voor minderjarige reizigers en pleit voor meer aangepaste boetes en voor bedragen die in verhouding staan tot de overtreding. Samen met de Vlaamse ombudsman overlegt de kinderrechtencommissaris in 2011 met De Lijn over de geplande aanpassing van de boetetarieven.

5 Rechten bij politieoptreden

• Jongeren en politie: vriend of vijand?

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt vooral adviesvragen over de rechten van minderjarigen tegenover de politie. Dat gaat over de minderjarige als dader, slachtoffer of getuige. Opvallend is dat er heel weinig toegankelijke informatie is over de rechten van minderjarigen bij politieoptreden. Toch heeft de confrontatie van een minderjarige met de politie altijd een grote impact op het kind of de jongere. Zeker als het de eerste keer is.

Ook al is er weinig regelgeving over de relatie tussen minderjarigen en politie, toch is het nodig om de regels die wel bestaan duidelijk kenbaar te maken. Jongeren zitten met vragen als: Wat gebeurt er nu met mijn verklaring? Als ik een getuigenis afleg, kent de dader dan mijn naam? Is mijn verklaring als slachtoffer beveiligd? Ze zien geen andere mogelijkheid dan die vragen voor te leggen aan het Kinderrechtencommissariaat.

Naast de adviesvragen krijgt het Kinderrechtencommissariaat ook klachten over het politieoptreden. Omdat er bij de politie een eerstelijnsklachtendienst is, ondersteunt het Kinderrechtencommissariaat de jongere om daar zelf een klacht in te dienen. Het helpt de minderjarige zijn verhaal te structureren en de klacht te formuleren. Soms voegt het Kinderrechtencommissariaat een extra brief toe om het kindperspectief in de klacht duidelijk te belichten. Het Kinderrechtencommissariaat stelt zelf vast dat niet altijd even duidelijk is hoe het klachtenmechanisme werkt bij de politie. Soms wordt er verwezen naar Comité P, dan naar de interne ombudsdienst, dan weer naar de zonechef. Via een zoektocht is het Kinderrechtencommissariaat zelf bij Aigpol, de algemene inspectie van de politie terechtgekomen.

Naast de zoektocht naar de juiste klachtenlijn, stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de feedback over de resultaten van de klacht soms erg summier blijft. Er wordt alleen maar vermeld: "Uw klacht werd afgetoetst bij de betreffende politiezone. Zij ontkennen de aantijging. Wegens te weinig bewijzen sluiten wij uw klacht af." Voor minderjarigen komt dat over alsof de politie zich alles kan permitteren. Ze willen alleen dat sommige fouten toegegeven worden met een verontschuldiging.

Vertrouwenspersoon geweigerd bij verhoor

"Vorige week werd een jongere uit onze voorziening meegepakt voor verhoor door de politie. Het gaat om feiten thuis. De jongen is licht mentaal gehandicapt. Hij vroeg of ik er bij mocht zijn als vertrouwenspersoon. Dat werd regelrecht geweigerd door de politie. Kan dat zomaar? Die jongen weet totaal niet wat zijn rechten zijn. Is het niet de taak van de politie om daarover duidelijk te communiceren?"
Begeleider uit een voorziening

Jongeren weten vaak niet wat hun rechten zijn als ze opgepakt, verhoord of opgesloten worden door de politie. Maar ook voor politiemensen is het niet altijd duidelijk wat mag en wat niet.

“Opsluiten met open celdeuren?”

“Soms moeten minderjarigen in de cel overnachten in afwachting van hun overbrenging naar de jeugdrechter. Ook jongeren die zelfs nog geen 16 jaar zijn. Hoe moeten we ze opsluiten? In een soort doorgangskamer of met open celdeuren?”

Politieman

Een ander concreet voorbeeld is het verhoor van een hele klas in Oudenburg in het najaar van 2010. Aanleiding was de diefstal van spullen van de leerkracht. Ook dat illustreert dat een duidelijk handelingskader voor politie ontbreekt voor die situaties.

Er is weinig regelgeving over de relatie tussen jongeren en politie. Is die er wel, dan verschilt ze vaak van arrondissement tot arrondissement en van korps tot korps. Als het specifiek gaat over politiegeweld tegen minderjarigen, valt het op dat er nog geen bruikbaar cijfermateriaal voorhanden is. De statistieken maken geen onderscheid tussen volwassenen en minderjarigen. Wel vertellen jongeren die de stap gezet hebben om een klacht in te dienen tegen een politieambtenaar ons en andere professionals dat de politie vaak weigert om de klacht van geweld te noteren en een pv op te stellen. Ook zeggen verschillende jongeren dat ze al op voorhand ontmoedigd zijn omdat ze niet weten waar naartoe. Daardoor proberen ze niet eens meer iets te doen.

Ook voor politiemensen
niet altijd duidelijk wat
mag en wat niet

Zerotolerance

“We hebben in onze stad een probleemwijk. Op het pleintje troepen jongeren vaak samen. Onlangs beslisten het stadsbestuur en de politie om nultolerantie in te voeren. Het gevolg is dat de jongeren nu voor het minste incident hardhandig aangepakt worden door de politie. De politie heeft geen respect meer voor jongeren. Die krijgen geregeld combitaks en gemeentelijke administratieve sancties aan hun broek. De jongeren zijn niet allemaal doetjes, maar deze aanpak lokt agressie uit van de jongeren tegen de politie. De situatie escaleert en uiteindelijk zullen de jongeren uitwijken naar een ander pleintje. Een geïntegreerde aanpak is nodig, in plaats van alleen maar politieoptreden. De agenten worden gesteund door het stadsbestuur en dekken elkaar in. Wie gelooft deze jongeren als ze een klacht indienen wegens schending van hun rechten?”

Straathoekwerker

Hoog tijd om de relatie tussen jongeren en politie grondiger te onderzoeken. Dat deden we samen met onze Franstalige collega's van de Délégué général aux droits de l'enfant. Zij riepen een werkgroep samen met verschillende professionals uit de sector om het thema uit te diepen. Op basis daarvan schreven we een ontwerp-tekst die dan weer voorgelegd en bediscussieerd werd op rondetafels met mensen binnen en buiten de politie. Het resultaat is een advies.

Jongeren en politie: aanbevelingen aan het beleid

- Verspreid basisinformatie over de rol van de politie in de samenleving en betrouwbare informatie aan minderjarigen en professionals over de bestaande hulp aan minderjarigen die het slachtoffer zijn van onwettig geweld van de politie, en over hun rechten als ze een klacht indienen.
- Zorg voor permanente opleiding voor alle politiemensen over jongeren, jeugd- en kinderrechten, psychologie van en communicatie met kinderen en jongeren.
- Ondersteun verder aparte jeugdbrigades in de korpsen en richt jeugdbrigades op waar die nog niet bestaan.
- Ontwikkel een expertise- en overlegnetwerk, waaraan ook minderjarigen meewerken. Dat netwerk moet informatie over de relatie tussen jongeren en politie en goede praktijken verzamelen, uitwisselen en coördineren. Het zou ook regels en praktijken kunnen uitklaren voor het hele land.
- Geef genoeg middelen aan instanties die belast zijn met controle op de politie. En verspreid genoeg informatie bij het publiek over het bestaan en de werking van die controle-instanties.

De andere aanbevelingen staan in de tekst van het Kinderrechtencommissariaat, Jongeren en politie: aanbevelingen voor meer toenadering. www.kinderrechten.be

In het najaar van 2011 overleggen het Kinderrechtencommissariaat en de Délégué général aux droits de l'enfant hierover met de politietop en met het College van Procureurs-Generaal.

6 Rechten van jongeren in detentie

Op 3 juni 2010 trok het Kinderrechtercommissariaat aan de alarmbel. We maakten ons zorgen over de opsluiting van minderjarigen. Detentie van kinderen is alleen toegelaten als uiterste maatregel. Toch zagen we in de praktijk behoorlijk wat plannen opduiken om te zorgen voor meer detentieplaatsen en dus ook meer variatie in rechtswaarborgen. Reden om de zwakke rechtspositie van minderjarigen in detentie onder de aandacht te brengen.

Met het dossier 'binnen(ste) buiten' kaartten we de verschillende tekorten aan in rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie.

We wezen op het gebrek aan toezicht en inspectie in de gemeenschapsinstellingen en in de federale detentiecentra voor minderjarigen. We pleitten voor een sterker uitgebouwd onderwijsaanbod. We vroegen om sterkere rechtswaarborgen die de vergelijking met internationale verdragen en richtlijnen doorstaan. En we vroegen de sluiting van de jeugdgevangenis van Tongeren.

• De gebrekkige rechtspositie van jongeren in detentie in het parlement

Verschiedende Vlaamse volksvertegenwoordigers namen onze bezorgdheden ter harte. Het Vlaams Parlement nodigde het Kinderrechtencommissariaat op 12 oktober 2010 uit om zijn dossier toe te lichten in de Commissie Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid. Op 26 november 2010 organiseerden we voor de Vlaamse volksvertegenwoordigers een bezoek aan gemeenschapsinstelling De Kempen in Mol. De vraag naar meer ondersteuning van het onderwijsaanbod voor minderjarigen in detentie werd op 17 februari 2011 aangekaart en besproken in de Commissie Onderwijs en Gelijke kansen.

• Toezicht, inspectie en recht op onderwijs

Ook de bevoegde Vlaamse ministers en administraties pikten veel bezorgdheden op. Onderwijsminister Pascal Smet engageerde zich om het recht op leren te garanderen voor jongeren in detentie en in de gedwongen of vrijwillige hulpverlening. Om tot gerichte beleidsaanbevelingen te komen, ondervroegen we alle mogelijke voorzieningen waar jongeren residentieel kunnen verblijven.

Welzijnsminister Jo Vandeuren nam onze bezorgdheid over het gebrek aan toezicht en inspectie in de gemeenschapsinstellingen ter harte. Bij de voorstelling van de 'Differentiatienota'¹ somde Jongerenwelzijn verschillende stappen op om extern toezicht uit te bouwen.

• Wat met de andere aanklachten?

Naast deze eerste fundamentele stappen blijven er toch nog aanklachten liggen. Wat met de realisatie van een wettelijk vastgelegde rechtspositie van minderjarigen in detentie? Wat met de erg gebrekkige infrastructuur van de jeugdgevangenis in Tongeren?

Samen met jeugdadvoocaat Geert Decock lichtte de kinderrechtencommissaris zijn zorgen toe bij de differentiatie van het aanbod in de gemeenschapsinstellingen.²

¹ Differentiatienota van het aanbod in de gemeenschapsinstellingen. Agentschap Jongerenwelzijn, 2011.

² 'Toekomstplannen voor minderjarigen in detentie. Een interview met Geert Decock en Bruno Vanobbergen'. Welwijs. Jaargang 22, nummer 2, juni 2011. p. 14-18.

In een interview voor het tijdschrift Welwijs benadrukt hij dat het differentiatieplan te veel focust op de individuele jongere. Het breder maatschappelijk verhaal en de sociale context van de jongere komt te weinig aan bod in de uitbouw van een gedifferentieerde aanpak. Een pedagogisch antwoord op jeugdcriminaliteit is nodig maar mag de uitbouw van een sterke rechtspositie niet in de weg staan. De kinderrechtencommissaris betreurt dat het differentiatieplan te veel vertrok vanuit de vraag 'Welk aanbod moeten we hier inzetten?' Beter is te vertrekken vanuit de vraag 'Waar heeft deze jongere recht op en welke (intensieve) zorg heeft hij nodig?'

Het Kinderrechtencommissariaat bracht nog een tweede bezoek aan de jeugdgevangenissen van Tongeren en van Everberg.

De directies van de jeugdgevangenis van Tongeren hebben behoorlijk wat bezorgdheden opgepikt. De jongeren hebben meer dagactiviteiten. Het onderwijs krijgt extra ondersteuning. De jongeren brengen veel minder tijd door op hun kamer. Ze kunnen weer gebruik maken van de beveiligde buitenruimte. De rechtspositie van de uit handen gegeven jongeren raakt stilaan klaar. Toch blijft het meest kritieke punt bestaan: de infrastructuur van de jeugdgevangenis blijft de goede intenties dwarsbomen. Daarom blijven we zeggen dat de jeugdgevangenis van Tongeren beter een gevangenis museum gebleven was. Ons tweede bezoek aan Everberg gebeurde toen dit jaarverslag al bij de drukker lag.

Ook al gaf het dossier 'binnen(ste) buiten' weerklank aan enkele bezorgdheden, toch blijft er nog werk aan de winkel. Ook dit jaar kreeg het Kinderrechtencommissariaat specifiek klachten over de gemeenschapsinstellingen. Die meldingen gaan vooral over het beleid, over afspraken en sancties, en over problemen met het handelen van individuele opvoeders. Opvallend is dat jongeren uit de gemeenschapsinstellingen contact opnemen met het Kinderrechtencommissariaat omdat ze op zoek zijn naar de consulent. Het Kinderrechtencommissariaat merkt op dat daar toch nog verwarring rond bestaat.

Straf buiten verhouding

In de les ben ik ontzettend kwaad geworden omdat ik een taak opnieuw moest maken. Ik vond dat niet terecht, maar moest mijn mond houden. Toen ik terugging naar de leefgroep, werd het me te veel en heb ik een stoel tegen de deur gegooid. Ik ben naar de isoleercel gevlogen en moest daar tien uur blijven. De volgende dag vertelde de campusverantwoordelijke dat er een extra straf bij kwam. Ik vloog terug naar de onthaalfase. Ik klaag dit aan want dat is totaal niet eerlijk. Ik word twee keer gestraft. Dat staat niet in verhouding tot wat er gebeurd is.

Ruby, 15 jaar

Hele groep gestraft

Deze week zijn jongens bij de avondactiviteit met damblokjes beginnen gooien. Daarom hebben de opvoedsters beslist dat iedereen een half uur vroeger naar de kamer moest. Ik vind dat niet terecht. Wie over de schreef gaat moet gestraft worden, niet de hele groep. Ik wil dat wie niets misdaan heeft de volgende keer gewoon een half uur langer in de leefgroep mag blijven. Het is toch beter om zo te werken? Nu zetten ze ons onbewust tegen elkaar op, want wij zijn lastig op wie met blokjes gesmeten heeft.

Niels, 16 jaar

7 Integraal kinderrechtenbeleid

Een goede toepassing van kinderrechten vraagt een integraal beleid. Omdat alle rechten van kinderen even belangrijk zijn, maar ook omdat ze onderling met elkaar verweven zijn. Het ene recht kan niet zonder het andere. Een overstijgende en integrale aanpak is nodig. Dit hoofdstuk bundelt thema's die moeilijk op te splitsen zijn zoals kinderarmoede en geweld tegen kinderen.

7.1 Vlaams Jeugdbeleidsplan en Vlaams Actieplan Kinderrechten

Het laatste jaar stonden er behoorlijk wat integrale kinderrechtenbeleidsplannen op de politieke agenda. Er was het Vlaams Jeugdbeleidsplan en het Vlaams Actieplan Kinderrechten.

De Vlaamse regering maakte een Vlaams Jeugdbeleidsplan (VJP) op. Het Vlaams Actieplan Kinderrechten (VAK) kwam er op vraag van het Comité voor de Rechten van het Kind in Genève. Met het VAK anticipeert de Vlaamse regering op de slotbeschouwingen van het Comité.

• Twee beleidsplannen met veel kinderrechtenplannen

De twee plannen formuleren doelstellingen en acties die vorm geven aan het Vlaamse kinderrechten- en jeugdbeleid. De plannen hebben aandacht voor participatie, informatie, educatie, geweld, armoede, gezondheid, welzijn, vrijwilligerswerk, diversiteit, media, kunst, cultuur, ruimte en mondiale thema's. Bij de twee plannen formuleerde het Kinderrechtencommissariaat advies en suggesties:

- Het recht op participatie – en vooral leerlingenparticipatie – moet uitdrukkelijker op de agenda komen.
- Het recht op informatie moet vertaald worden naar specifieke contexten. De overheid moet oog hebben voor de contexten waar kinderen afhangen van volwassenen om gepaste informatie te krijgen.
- De Vlaamse overheid mag in haar diversiteitsbeleid nog meer voluit gaan. Sommige beleidsdomeinen, zoals bijzondere jeugdzorg, worden te weinig ondersteund in de uitbouw van een degelijk diversiteitsbeleid.
- Voor het beleid rond sociaal wonen hopen we dat het niet blijft bij evaluatie en onderzoek. Maar dat ook jongeren op een huursubsidie kunnen rekenen.
- De overheid mag meer investeren in geweldpreventie. De aandacht voor institutioneel geweld evalueren we heel positief.
- Ook de aandacht voor de jonge vrijwilliger of voor meer publieke ruimte voor kinderen en jongeren beoordelen we positief.

Naast deze inhoudelijke suggesties formuleerden we nog bedenkingen bij de coördinatie en de uitbouw van het integrale kinderrechtenbeleid.

• Maar waar blijft de slagkracht?

Bij elke nieuw VJP betreurt het Kinderrechtencommissariaat dat de kinderrechten daar niet explicieter in voorkomen. Kinderrechten zijn voor ons de sporen waar het jeugdbeleid op rijdt. Kinderrechten zijn tenslotte mensenrechten. Ze zijn meer dan een plan of een aandachtspunt. Ze brengen verplichtingen met zich mee.

In zijn slotbeschouwingen formuleerde het Comité vier richtlijnen voor de opmaak van een slagkrachtig kinderrechtenbeleidsplan. Zo moet het plan deel uitmaken van de beleidsplanning, die gestoeld moet zijn op de rechten van het kind. Het plan moet bestaan uit concrete doelstellingen, indicatoren en tijdsschema's. Een follow-upmechanisme moet de bereikte vooruitgang opvolgen en mogelijke gebreken vaststellen. Het plan moet aan de uitvoering van de rechten van het kind gepaste budgetten toewijzen.

Waarom het VJP niet sowieso afstemmen op de richtlijnen van het Comité? Het VJP zou een VAK in opmaak kunnen zijn. De Vlaamse regering zou in plaats van twee plannen al haar energie kunnen steken in de realisatie van één slagkrachtig plan. Zowel in het VAK als in het VJP ontbreekt het gevraagde overzicht van financiële middelen. In het VAK ontbreekt een follow-upmechanisme. Heel wat acties mogen in de twee plannen heel wat concreter.

Vlaams minister van Jeugd Pascal Smet nam onze bezorgdheden ter harte en zegt alvast een aantal aanpassingen aan het VAK te doen. Zo ondersteunt hij onze aandacht voor leerlingenparticipatie. Hij respecteert de contextuele vertaling van het recht op informatie. En hij gaat meer investeren in de voorkoming van geweld. Scholen worden ertoe aangezet om acties te ondernemen. Minister Smet gaat zijn collega-ministers aanmoedigen om hun acties verder te concretiseren met financiële middelen. Tegen eind 2011 wil hij kernindicatoren voor een follow-up-mechanisme bepalen.

7.2 Integrale aanpak geweld tegen kinderen

Vanuit internationale hoek wordt extra aandacht gevraagd om geweld tegen kinderen te voorkomen en er gepast op te reageren. Vijf jaar geleden legde speciaal rapporteur Sergio Pinheiro van de Verenigde Naties het toonaangevende rapport 'World report on violence against children' voor aan de Vlaamse overheid met een twaalfstal algemene aanbevelingen.¹ Prioriteiten die zijn opvolgster Maria Santos Pais verder verfijnde in 2010. Begin 2011 publiceerde het Comité voor de Rechten van het Kind 'General Comment nr. 13' over geweld tegen kinderen.² Het Comité roept de staten op hun verplichtingen uit het kinderrechtenverdrag na te komen.

Op basis van 'General comment nr. 13' vraagt het Kinderrechtencommissariaat in het dossier 'Geweld gemeld en geteld' wetgevende, gerechtelijke, administratieve, sociale en educatieve maatregelen om de geïsoleerde, gefragmenteerde en reactieve initiatieven met een beperkte invloed op kinderen te overstijgen.³

Volgens het Kinderrechtencommissariaat moeten alle signalen van geweld tegen kinderen en jongeren sneller en beter gedetecteerd en accuraat aangepakt worden. Daarom vraagt het Kinderrechtencommissariaat het beleid om meer ondersteuning te voorzien en geweld bespreekbaar te maken.

¹ PINHEIRO, P.S., 2006, World report on violence against children <http://www.violencestudy.org/r229>.

² United Nations, 2011, General Comment No 13. Article 19: The right of the child to freedom of all forms of violence, CRC/C/GC/13, http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf.

³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, 2011, Dossier geweld gemeld en geteld, Brussel: www.kinderrechten.be.

- **Ondersteun de directe omgeving van kinderen en jongeren**

- Bouw de eerstelijns hulpverlening sterker, nabij en beter uit. Kinderen en jongeren vinden de weg niet. Ze kennen weinig of geen hulpbronnen buiten hun directe omgeving. Ook volwassenen hebben nood aan steun.
- Organiseer vorming en sensibiliseer alle geledingen van de samenleving.
- Maak een duidelijk centraal meldpunt voor alle vormen van geweld. Daarvoor kunnen de bestaande Vertrouwenscentra Kindermishandeling het best verder uitgebouwd worden.
- Ondersteun scholen om een stevig pestbeleid uit te bouwen.

- **Ondersteun kinderen en jongeren zelf**

- Zorg ervoor dat minderjarigen die het slachtoffer zijn van geweld ook zelf stappen kunnen zetten. Soms is er niets meer mogelijk en ondergaan de minderjarigen het geweld. Ze kunnen alleen maar een klacht indienen bij de politie. Maar ze kunnen zelf niet naar de rechter stappen om hun rechten op te eisen. Geef daarom de minderjarige zelf rechtstreeks toegang tot de jeugdrechter.
- Besteed meer aandacht aan seksuele vorming op school. Leer kinderen een taal om over hun lichaam te spreken. Leer ze ook wanneer gedrag seksueel overschrijdend is.
- Zorg ervoor dat kinderen geweld in al zijn verschillende vormen leren lezen.

- **Ondersteun professionals**

- Reik professionals een stappenplan aan dat ze helpt om met signalen van geweld tegen kinderen om te gaan.
- Bouw het Vlaams Forum Kindermishandeling uit tot een sterk en maatschappelijk aanwezig forum.
- Leg een verbod op lijfstraffen tegen kinderen op in de wetgeving. Verhoog zo de alertheid van de samenleving en geef een duidelijk maatschappelijk signaal.

Leg verbod op lijfstraffen
voor kinderen wettelijk
vast

7.3 Kinderarmoede op de agenda houden

- **2010 jaar van de armoede**

Op 11 juni 2010 publiceerde het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties zijn Concluding Observations voor België. Het Comité ziet toe op de toepassing van kinderrechten. Het formuleerde zestien aanbevelingen over kinderarmoede. Het Comité is vooral ongerust over de toenemende kinderarmoede in België. In zijn slotbeschouwingen wijst het er ook op dat België heel weinig budget besteedt aan sociale uitgaven, in vergelijking met andere OESO-landen.

De slotbeschouwingen werden gepubliceerd in het Europees jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Het Belgische voorzitterschap schoof het terugdringen van kinderarmoede als prioritair werkpunt naar voren. De Vlaamse overheid kondigde in haar Pact 2020 de ambitie aan om de kinderarmoede tegen 2020 te halveren.

Zowel de overheid als organisaties namen in het werkjaar van de armoede verschillende initiatieven. Het Kinderrechtencommissariaat deed actief mee aan debatten en congressen over (kinder)armoede.

• Kinderarmoede als structurele schending van kinderrechten

Ook op vraag van de commissie Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid van het Vlaams Parlement boog het Kinderrechtencommissariaat zich over kinderarmoede. In het advies 'Armoede en Sociale Uitsluiting. Visie en voorstellen vanuit een kinderrechtenperspectief' belichtten we de verschillende dimensies van armoede voor kinderen.⁴ We vestigden ook de aandacht op de plicht van de overheid om ouders te ondersteunen in hun hun ouderlijke zorg en verantwoordelijkheden.

Het Kinderrechtencommissariaat reikt in zijn advies een kader aan om armoede vanuit verschillende kinderrechten te benaderen. Het laat zien hoe kinderen en jongeren in armoede elke dag geschonden worden in hun kinderrechten: hoe ze onvoldoende toegang krijgen tot gezondheidszorg, hoe ze leven zonder behoorlijke huisvesting, hoe ze de ongelijkheid in en door onderwijs ervaren, hoe ze sociaal uitgesloten worden, hoe niemand hun mening vraagt. Kinderarmoede vergroot een structureel armoedeprobleem uit dat ook op dat niveau bestreden moet worden.

Om kinderarmoede op de voet te volgen, adviseerde het Kinderrechtencommissariaat in juni 2010 extra kinderarmoede-indicatoren op te nemen in de armoedebaarometer van Decenniumdoelen.

In 2008 ontwikkelde OASeS, de onderzoeksgroep rond armoede en sociale uitsluiting van de Universiteit Antwerpen, een armoedebaarometer voor volwassenen (www.decenniumdoelen.be). Die laat elk jaar zien hoe de armoede in Vlaanderen evolueert. Hij meet de realisatie van de decenniumdoelen.

Bij de vierde armoedebaarometer vestigden Decenniumdoelen en het Kinderrechtencommissariaat op 24 mei 2011 extra aandacht op kinderarmoede. Aan de metingen van gezondheid, arbeid, inkomen, wonen, onderwijs en samenleven voegden we verschillende kindindicatoren toe.

Dankzij de kinderarmoedebaarometer kan de geboekte vooruitgang van kinderarmoede elk jaar gemeten worden.

• Dwingende cijfers

Het aandeel kinderen dat geboren wordt in een kansarm gezin verdubbelde de laatste tien jaar tot meer dan 8%. Het financiële armoederisico voor kinderen onder 18 jaar stijgt elk jaar en schommelt in Vlaanderen rond 10%. Algemeen wordt aangenomen dat tewerkstelling de efficiëntste beschermer is tegen armoede. Toch groeit 6% van alle kinderen op in een gezin waar niemand een job heeft. 70% van de kansarme gezinnen maakt geen gebruik van kinderopvang, en een op vijf jongens stopt met secundair onderwijs zonder diploma.

De moeilijkheden van veel gezinnen met kinderen om een menswaardig inkomen bij elkaar te krijgen, hebben gevolgen op verschillende domeinen. Een op tien waaronder vaak eenoudergezinnen stelt gezondheidszorg uit om financiële redenen. Een op vier woont in een huis met een gebrek aan comfort. Een op vijf kan zich geen week vakantie veroorloven met de kinderen weg van huis.

⁴ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, 2010, Armoede en sociale uitsluiting. Visie en voorstellen vanuit een kinderrechtenperspectief, Parl.St. VI.Parl. 2009-2010, nr. 580 – Nr. 2

- **Naar een globale aanpak van kinderarmoede**

Op 25 maart 2011 keurde de Vlaamse regering het voortgangsrapport goed. De Vlaamse regering bezorgt het voortgangsrapport elk jaar voor 1 mei aan het Vlaams Parlement.

Het rapport geeft een stand van zaken van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid einde 2010, formuleert prioriteiten voor 2011 en concretiseert de doelstellingen uit het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014.

Op basis van het rapport kreeg de Vlaamse regering een nieuwe nota voorgelegd met het oog op een snellere en grondiger uitvoering van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding. Die nieuwe nota houdt rekening met de alarmerende cijfers voor kinderarmoede. Daarnaast engageert de Vlaamse regering zich ook om bij elk nieuw ontwerp van reglementering of beleidsmaatregel rekening te houden met de doelstellingen en maatregelen uit het Actieplan. Het is de bedoeling dat alle Vlaamse ministers tegen eind 2011 de doelstellingen en acties uit het plan binnen hun eigen bevoegdheden uitvoeren, en voorstellen doen om het plan bij te sturen.

[Alarmerende cijfers over kinderarmoede](#)

Dat leidde ondertussen tot de maatregel dat elke co-ouder recht krijgt op een sociale woning. Tot nog toe kwam alleen de ouder bij wie het kind officieel gedomicilieerd was in aanmerking voor de verhoogde inkomensgrenzen voor ouders met kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat vond dat onrechtvaardig. De minister van Wonen gaf daar gevolg aan. Ook bij de berekening van de huurprijs en de grootte van de toegewezen woning wordt nu rekening gehouden met co-ouderschap. Verder krijgen jongeren onder begeleiding bij de Bijzondere Jeugdzorg voorrang als ze een sociale woning willen huren. Ook daar komt de minister tegemoet aan onze vraag.

Het Kinderrechtencommissariaat kijkt vol verwachting uit naar de verdere concrete plannen en doelen en naar de opvolging en evaluatie ervan. Gaat het echt om structurele maatregelen die een menswaardig bestaan voor die gezinnen mogelijk maken? Is er bijzondere aandacht voor de extra kwetsbare eenoudergezinnen? En wat met de aanpak van gekleurde armoede in de Vlaamse grootsteden? Wordt er werkelijk naar kinderen gekeken, geluisterd en op hun maat gehandeld?

Het is de hoogste tijd voor actie, om de armoede daadwerkelijk te bestrijden. Er is een duidelijk engagement nodig om deze realiteit te veranderen. Kinderrechten kunnen als hefboom dienen om te zorgen voor meer gelijkheid tussen kinderen onderling en tussen kinderen en volwassenen.

8 Kinderrechten internationaal

8.1 Internationaal klachtenmechanisme komt eraan

Na vier jaar lobbywerk is het zover: de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties keurt het klachtenmechanisme bij het kinderrechtenverdrag goed. Het nieuwe systeem zorgt ervoor dat kinderen en jongeren – of de mensen die hen vertegenwoordigen – schendingen van hun rechten ook internationaal kunnen aanvechten. Het kinderrechtenverdrag was het enige mensenrechtenverdrag dat nog niet zo'n procedure had.

Het kinderrechtenverdrag bestaat al meer dan twintig jaar. Ondertussen zijn er twee aanvullende protocollen aangenomen: een over de verkoop van kinderen, kinderp prostitutie en kinderpornografie en een over de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten. Het protocol over de *communications procedure* wordt het derde in de rij.

• Hoe werkt zo'n klachtenprocedure?

Als de klacht ontvankelijk is en interne wegen bewandeld zijn, informeert het Comité voor de Rechten van het Kind het land in kwestie over de klacht. Het land krijgt dan tijd om te reageren en om eventueel te verduidelijken welke acties het ondernam. Daarna probeert het Comité te bemiddelen en een minnelijke schikking te regelen. Als dat niet lukt en het Comité vindt dat er toch kinderrechten geschonden zijn, bezorgt het zijn aanbevelingen aan de staat. Die moet dan op zijn beurt het Comité laten weten welke stappen hij zet om de situatie van de klagers te verbeteren. Bij zware schendingen kan het Comité zelfs ter plaatse een kijkje komen nemen.

De volledige tekst staat online: MENSENRECHTENRAAD, *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure*, A/HRC/RES/17/18, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/17session/docs/A-HRC-RES-1-18.pdf>.

• Standpunt van België

In de aanloop naar de zittingen van de internationale werkgroep over het nieuwe protocol moest België zijn eigen standpunt bepalen. De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind werd gevraagd advies te geven over het Belgische standpunt. Daarvoor leverden we mee input.¹

¹ Voor meer informatie: <https://1168.fedimbo.belgium.be/nl/inhoud/adviezen-met-betrekking-tot-ontwerpen-van-verdrag-protocol-0>.

 In een gezamenlijk advies met verschillende kinderrechtenpartners pleitte het Kinderrechtencommissariaat onder andere hiervoor:

- Behoud de collectieve klachtenprocedure. Die vernieuwende procedure maakt het mogelijk dat ook ngo's en mensenrechteninstellingen naar het Comité stappen om herhaaldelijke kinderrechtenschendingen van groepen kinderen aan te klagen. Een belangrijke mogelijkheid omdat ze kwetsbare groepen een stem geeft: zij vinden niet gemakkelijk zelf hun weg naar het Comité (denk maar aan slachtoffers van genitale verminking). Slachtoffers zijn ook soms moeilijk te identificeren (zoals bij kinderpornografie) waardoor een individuele klachtenprocedure onmogelijk is.
- Maak de procedure toegankelijk voor kinderen. Het heeft geen zin om een internationale klachtenmogelijkheid voor kinderen te creëren als ze niet toegankelijk is voor de doelgroep zelf.
- Stel geen bijkomende drempels in waaraan klachten moeten voldoen.
- Geef staten geen keuzemogelijkheid om sommige bepalingen uit te sluiten (opt-outsysteem).

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies 2010-2011/4, Advies over het aanvullend protocol bij het kinderrechtenverdrag tot instelling van een klachtenprocedure, www.kinderrechten.be. Het advies werd mee ondertekend door: Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, Unicef, Vlaamse Jeugdraad, Kenniscentrum Kinderrechten, Délégué Général aux Droits de l'Enfant, Conseil de la Jeunesse, Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse en Coordination des ONG pour les Droits de l'Enfant.

• **Ja, maar**

Dát de tekst uiteindelijk goedgekeurd raakte, is een goede zaak. Maar toch ook een zaak van gemiste kansen. De collectieve klachtenprocedure is onherroepelijk geschrapt omdat de landen geen compromis konden bereiken. Ook is de uiteindelijke versie niet zo heel kindvriendelijk. Zo kan een klacht alleen maar schriftelijk ingediend worden en worden kinderen niet automatisch gehoord als ze dat willen.

• **De rest van het verhaal**

Eind december 2011 buigt de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zich over de tekst. Daarna is het aan het Kinderrechtencommissariaat en zijn partners om onze regeringen aan te sporen om dit protocol te ratificeren. Als dat gebeurd is bij ons en in negen andere landen, kan de klachtenprocedure in werking treden. Wordt vervolgd.

8.2 Kinderarbeid en cacao

Kinderarbeid gaat niet over kinderen die meehelpen in het familiebedrijf, maar wel over de extreme vorm: arbeid van kinderen die de ontwikkeling bedreigt en onderwijs in de weg staat.

Oxfam-Wereldwinkels komt op tegen kinderarbeid in de cacaoteelt en dient een verzoekschrift met 58.771 handtekeningen in bij het Vlaams Parlement. Op vraag van de commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media maakt ook het Kinderrechtencommissariaat een advies.

Op een hoorzitting op 7 oktober 2010 lichten Oxfam en het Kinderrechtencommissariaat het verzoekschrift en het advies toe. Op 25 januari 2011 komt er een tweede hoorzitting met de onder andere de chocolade-industrie en de vakbonden.

Moedig als overheid eerlijke handel aan

Extreme armoede is een voedingsbodem voor kinderarbeid. We vragen dat de overheid eerlijke handel aanmoedigt. Eerlijke handel geeft boeren een eerlijke prijs voor hun producten. We vragen ook dat de overheid steden, gemeenten en scholen aanmoedigt om voor producten van eerlijke handel te kiezen. We pleiten voor het ontwikkelen van een kinderrechtentoets waarmee internationale bedrijven bewijzen dat er aan hun hele toeleveringsketen geen vorm van kinderarbeid te pas komt. Vlaamse subsidies gaan dan alleen maar naar de bedrijven met een internationale toeleveringsketen die een kinderrechtentoets voorleggen. We vragen dat Vlaanderen ook alleen verdragen afsluit met landen en regio's met een duidelijk standpunt tegen kinderarbeid.

Verzoekschrift over een krachtdadig Vlaams beleid tegen de ergste vormen van kinderarbeid. Advies van het Kinderrechtencommissariaat, Parl.St. VI.Parl. 2010-2011, 667/1. Verslag van de hoorzittingen, Parl.St. VI.Parl. 2010-2011, 667/2 en 667/3.

8.3 Vrij verkeer van kinderen in Europa

De Europese Unie waarborgt voor al haar burgers vrij verkeer van personen. Dat is een grondrecht dat mogelijk gemaakt werd door de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht zonder binnengrenzen. Belgische kinderen hebben dus recht op vrij verkeer in Europa. En ook Europese kinderen mogen zich vrij verplaatsen naar België. Ook zonder toezicht en begeleiding van hun ouders kunnen kinderen in Europa reizen en tijdelijk – tot drie maanden – in een ander Europees land verblijven. Europese burgers kunnen in een Europees land geen asiel aanvragen. Onder bepaalde voorwaarden kan een land langer dan drie maanden verblijfsrecht toestaan.

8.3.1. Vakantie-initiatieven met humanitair doel

Sinds de binnengrenzen in Europa open zijn, brengen elk jaar honderden kansarme kinderen uit Europese landen zoals Roemenië of Wit-Rusland de zomervakantie door bij Belgische gastgezinnen. Denk maar aan de kinderen die slachtoffer waren van de kernramp in Tsjernobyl of de kinderen in de Roemeense weeshuizen na de val van Ceausescu. Al snel ontstonden er verschillende privé-initiatieven en vrijwilligersorganisaties om die kinderen en hun gezinnen te helpen in hun precaire situatie. Ze sturen hulpgoederen en bezorgen sociaal kwetsbare kinderen een zorgeloze vakantie in België. De organisatie selecteert de kinderen in hun land van oorsprong. Belgische gastgezinnen kunnen zich kandidaat stellen om kinderen op te vangen. Het Kinderrechtencommissariaat is bezorgd om het welzijn van kinderen die zo in ons land terechtkomen. Ook al vangen de privé-initiatieven kinderen op uit liefdadigheid, toch is er op die kinderopvang toezicht nodig. De screening van gastgezinnen moet nauwkeurig en professioneel gebeuren, wat vrijblijvende privé-initiatieven niet kunnen garanderen. Bovendien moet er aandacht zijn voor de impact van deze initiatieven op het welzijn van de kinderen op korte en lange termijn. De – vaak heel jonge – kinderen worden geconfronteerd met een taalbarrière, cultuurverschillen en de nieuwe omgeving van hun gastgezin. Er is de lange reis. Het heimwee naar huis. Bovendien worden ze ondergedompeld in een materiële welvaart die ze thuis niet kennen en teruggestuurd met allerlei cadeaus. Allemaal goed bedoeld, maar het kan er wel voor zorgen dat de ouders hun kinderen sneller wegsturen. Het

Ook voor kinderopvang uit liefdadigheid toezicht nodig

Kinderrechtencommissariaat is voorstander van humanitaire projecten om het welzijn van kinderen te bevorderen. Maar er zijn efficiëntere manieren om structurele steun te geven aan gezinnen in moeilijkheden.

8.3.2. Rechtsbescherming van Europese kinderen

Het verhaal van de drie Roemeense meisjes is wellicht weinig mensen ontgaan. Het Kinderrechtencommissariaat was nauw betrokken bij het onderzoek van de situatie van de meisjes. De meisjes verbleven meer dan een jaar in ons land op vrijwillig initiatief van de gastgezinnen die ze ook in de vakantie opgevangen hadden. Dat leidde tot een illegaal verblijf, waardoor de kinderen in een erg precare situatie terecht kwamen. Bovendien rees de vraag naar de bescherming van de meisjes tegen het familiaal geweld waarvan ze het slachtoffer waren. Zonder juridisch statuut hadden de Belgische overheden geen grond om bescherming te bieden: het gaat om kinderen uit de Europese Unie, en moeder oefent vanuit Roemenië haar ouderlijk gezag uit. Europese regelgeving en nationale richtlijnen maken een legaal verblijf in België mogelijk. Die richtlijnen zijn er om vrij verkeer mogelijk te maken, maar ook om te beschermen tegen misbruiken. Toch toont het verhaal van de meisjes dat er niet genoeg bescherming en middelen ingebouwd zijn om de belangen te garanderen van kinderen in andere EU-landen dan hun land van herkomst. Die extra bescherming en middelen zijn nodig om te voorkomen dat nog meer kinderen terechtkomen in gelijkaardige precare situaties, zonder rechtsbescherming.

Bijlagen

Naar wie wordt doorverwezen?

Kinderrechten in de media

**Verdrag inzake de Rechten van het Kind
aangenomen door de Algemene Vergadering
van de Verenigde Naties op 20 november 1989**

Naar wie wordt doorverwezen?

Een van de kernopdrachten van het Kinderrechtencommissariaat is melders doorverwijzen naar de meest geschikte dienst als hun vraag of klacht niet behandeld kan worden of als een andere dienst specifiek deskundig is.

Eén melding kan leiden tot verschillende doorverwijzingen. Zo kan een kind met vragen en klachten over geweld thuis tegelijk doorverwezen worden naar de Kinder- en Jongerentelefoon, het JAC, het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Of kan een ouder met klachten over aanhoudende pesterijen van een leerling op school doorverwezen worden voor een gesprek met de leerkracht, de schooldirectie, de vzw Limits en het CLB.

Algemene dienstverlening

Voor kinderen en jongeren

Jongerenadviescentrum	69
Kinderrechtswinkel	26
Kinderombudsman Nederland	7
Kinder- en Jongerentelefoon	56

Algemeen

Centrum Algemeen Welzijnswerk	40
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg	2
Centrum voor Relatievorming en Zwangerschapsproblemen	1
Centrum Zit Stil	1
Child Focus	8
Gemeentediensten	4
Jeugd en Seksualiteit	1
OCMW	4
Opvoedingstelefoon/Opvoedingswinkel	3
Plan International België	1
Rijksdienst voor Kinderbijslag	1
Slachtofferonthaal	3
Tele-Onthaal	2
Therapeut	1
Unicef	1
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling	21
Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap	1
Intact vzw (vrouwelijke genitale verminking)	1
Zelfmoordlijn	2

Bijzondere jeugdzorg

Bemiddelingscommissie	2
Comité Bijzondere Jeugdzorg	29
Dienst voor pleegzorg	1
Directie voorziening	1
Jeugdrechtbank	22
JO-lijn	6
Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg	3
Roppov (Regionaal OverlegPlatform Participatie Oost-Vlaanderen)	1

Juridische bijstand en justitie

Advocaat	103
Ambassade	3
Jeugdadvocaat	26
Justitiehuis	11
Politie (alle diensten)	12
Notaris	1
Parquet	2
Stafhouder	1

Onderwijs

Beroepscommissie	3
Centrum voor Leerlingenbegeleiding	31
Commissie Zorgvuldig Bestuur	1
Departement Onderwijs	3
Inrichtende macht	9
Leerkracht	6
Interne leerlingenbegeleider/zorgleerkracht	6
Lokaal Overlegplatform voor gelijke onderwijskansen (LOP)	1
Onderwijsinspectie	1
Onderwijskoepels	4
Ouderraad	4
Schooldirectie	10
Schoolraad	1
Steunpunt voor ouders en leerlingen	6
Vlaamse Scholierenkoepel	4

Ombudsdiensten en klachtenlijnen

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding	2
Délegué général aux droits de l'enfant	1
Federaal contactpunt voor ouderontvoeringen	1
Federal Computer Crime Unit (eCops)	2
Federale Ombudsdienst	6
Hoge Raad voor Justitie	3
Huurdersbond	1
Interne ombudsdienst politie	5
Kind en Gezin klachtendienst	2
Limits vzw (ongewenst gedrag op school)	2
OIVO (Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties)	1
Ombudsdienst De Lijn	1
Ombudsdienst voor telecomunicatie	1
Ombudsdienst ziekenhuis	1
Raad voor de Journalistiek	2
Vast Comité P	3
Vlaamse Ombudsdienst	3
Vlaamse Regulator voor de Media	1

Zorg voor vluchtelingen en minderheden

De Foyer	2
Kinderen op de vlucht	1
Kruispunt Migratie-Integratie	1
Medet-foon	1
Onthaalbureau inburgering	1
Vluchtelingenwerk Vlaanderen	1

Federale overheden

FOD Arbeid en Tewerkstelling	3
FOD Binnenlandse Zaken	2
FOD Economische Zaken	2

Websites

clicksafe.be	1
jac.be	33
jeugdadvocaat.be	23
jeugdseksualiteit.be	2
kinder mishandeling.be	5
kinderrechtswinkel.be	21
kjt.org	52
rechtenopschool.be	1
rechtspositie.be	3
tweehuizen.be	22
web4me.be	1

Kinderrechten in de media

Vorig werkjaar kwamen de standpunten van het Kinderrechtencommissariaat zo'n driehonderd keer aan bod in de media. In tijdschriften en dagbladen, gedrukt of online, op radio en tv.

De media-aandacht ging over thema's zoals gesloten instellingen, kinderarmoede, scheiding, co-schoolschap, spreekrecht.

Dit is een onvolledig overzicht van wat tussen 1 september 2010 en 31 augustus 2011 in verschillende media verscheen:

1/9/2010	Knack	Bladspiegel
1/9/2010	Tertio	KRCommissaris Bruno Vanobbergen pleit voor leerlingenstatuut. Het onderwijs heeft vooral passie nodig
1/9/2010	Kerk & Leven	Al zeilend de wereld rond
8/9/2010	Q-music	Interview gevangenis Tongeren
8/9/2010	VRT - Radio 1 - Nieuws 8 u	Volgens KRCommissaris Bruno Vanobbergen is de jeugdgevangenis van Tongeren een tikkende tijdbom
8/9/2010	VRT - Het 1 uurjournaal	KRCommissaris Bruno Vanobbergen vraagt aandacht voor de toestand in de jeugdgevangenis van Tongeren
8/9/2010	TV Limburg	Jeugdgevangenis Tongeren is tijdbom
8/9/2010	VTM - Nieuws 19 u	De KRCommissaris vindt dat de jeugdgevangenis in Tongeren een tikkende tijdbom is
8/9/2010	VRT - Het 7 uurjournaal	KRCommissaris Bruno Vanobbergen vraagt aandacht voor de toestand in de jeugdgevangenis van Tongeren
8/9/2010	VRT - Het 6 uurjournaal	KRCommissaris Bruno Vanobbergen vraagt aandacht voor de toestand in de jeugdgevangenis van Tongeren
8/9/2010	VRT - Het journaal laat	KRCommissaris Bruno Vanobbergen vraagt aandacht voor de toestand in de jeugdgevangenis van Tongeren
8/9/2010	VTM - Nieuws Laat	De KRCommissaris vindt dat de jeugdgevangenis in Tongeren een tikkende tijdbom is
8/9/2010	VTM - Nieuws 8 u	De KRCommissaris vindt dat de jeugdgevangenis in Tongeren een tikkende tijdbom is
8/9/2010	Jommekeskrant	Recht op talent. Met je klas gratis naar Ikanda!
8/9/2010	De Standaard	Overheid laat jeugdgevangenis van Tongeren ontploffen
8/9/2010	De Morgen	Bruno Vanobbergen veroordeelt slechte infrastructuur en schending van rechten van jongeren. Jeugdgevangenis van Tongeren kan ontploffen

8/9/2010	Het Nieuwsblad	Flagrante schending van kinderrechten
8/9/2010	Het Nieuwsblad	Recht op talent. Met je klas gratis naar Ikanda!
8/9/2010	Het Belang van Limburg	Jeugdgevangenis in Tongeren is tikkende bom
8/9/2010	Het Nieuwsblad	Ouders vinden maar geen hulp voor Liam (16)
8/9/2010	De Standaard	Flagrante schending van kinderrechten
8/9/2010	Belga	Overheid laat jeugdgevangenis van Tongeren ontploffen
8/9/2010	www.dewereldmorgen.be	Open brief aan minister van Kinderrechten Pascal Smet
9/9/2010	Jeugdwerknet	Interview met KRCommissaris Bruno Vanobbergen
9/9/2010	De Morgen	Niemand is te spreken over jeugdgevangenis Tongeren
9/9/2010	Het Laatste Nieuws	Bedelen met kinderen is toegestaan
9/9/2010	Het Belang van Limburg	Jeugdgevangenis is tikkende tijdbom
9/9/2010	Het Laatste Nieuws	Tongerse jeugdgevangenis is tijdbom
9/9/2010	De Morgen	De Clerck verdedigt Tongerse gevangenis
9/9/2010	Metro	Kort Nieuws: jeugdgevangenis van Tongeren
13/9/2010	Het Nieuwsblad 4 Teens	Jeugdgevangenis Tongeren is tikkende tijdbom
14/9/2010	VRT - Radio 1 – Peeters & Pichal	Interview met professor Yves Vanden Auweele over een onderzoek dat hij vijf jaar geleden deed naar seksueel misbruik in sportclubs. Na de bekendmaking van de resultaten volgde een debat met de KRCommissaris maar die vond dat er genoeg instellingen waren waar slachtoffers terecht kunnen.
14/9/2010	VRT - één - het 1 uurjournaal	Vlaams minister van Sport Philippe Muyters denkt aan een algemeen meldpunt voor misbruik in sportclubs. Hij is gesprekken gestart met onder meer de KRCommissaris
15/9/2010	Het Nieuwsblad	Meldpunt voor sportclubs op komst
15/9/2010	Yeti Nieuwsbrief	Word journalist met heel je klas
15/9/2010	Nieuwsbrief Lerarendirect	Oproep: word journalist (met de hele klas)
21/9/2010	P-magazine	Exclusieve getuigenis uit de Tongerse jeugdgevangenis: “Ik ben net niet verhongerend in die cel”
24/9/2010	De Standaard	To game or not to game
25/9/2010	Het Belang van Limburg	Voor het eerst binnen de muren van jeugdgevangenis van Tongeren
25/9/2010	Het Belang van Limburg	Ze lopen hier vaak met een sleutel achter je aan
27/9/2010	www.standaard.be	Mag ik de mails en sms'jes van mijn kinderen checken?

28/9/2010	VTM - Telefacts	Reportage over de situatie in de jeugdgevangenis van Tongeren. KRCommissaris Bruno Vanobbergen wil dat de jongeren een gepast programma kunnen volgen met het oog op hun reïntegratie in de maatschappij
28/9/2010	De Morgen	“Telefacts Crime” interviewt delinquenten uit omstreden jeugdgevangenis van Tongeren. Het leven is hier mensonwaardig
28/9/2010	Gazet van Antwerpen	Vorming Gezinsbond over de balans tussen bescherming en zelfstandigheid van kinderen in GC Kadans
28/9/2010	www.standaard.be	Het kind en de rekening
28/9/2010	www.mediawatchers.be	Telefacts Crime: De jeugdgevangenis van Tongeren
28/9/2010	www.gva.be	Vormingsavond over kinderen
29/9/2010	www.standaard.be	Mag de school de gsm van een jongere afnemen?
29/9/2010	Belga	Open Vld pleit voor beter onderwijsaanbod in jeugdinstanties
30/9/2010	www.politics.be	Open Vld: Tijd voor een beter onderwijsaanbod en een betere pedagogische omkadering in jeugdinstanties
1/10/2010	Maks!	Mag de gemeente ons weggagen?
1/10/2010	Yeti	Directrice van de maand: wat als de KRCommissaris te weten komt dat ik Yeti niet uitdeel?
6/10/2010	Ketnet	Karrewiet: kinderkrant en kinderredactie
6/10/2010	Aktief Magazine Gezinsbond	Kinderrechten: recht doen aan elk kind
7/10/2010	Belga	Oxfam dwingt Vlaams Parlement na te denken over kindsavernij in cacaosector
10/10/2010	Belga	Habbekrats heeft na klimmuur ook Kinderrechtenmuur in Gent
15/10/2010	Metro	Volwassenen zijn geen afgewerkt product
18/10/2010	www.jongerenplaneet.be	De reporters van het IKANDA kindercongres stellen zich voor...
19/10/2010	De Bond	Wat zal de impact van de Lange Wapper zijn op het leven van kinderen?
20/10/2010	Het Nieuwsblad	Iedereen heeft talent. Ruim 2.500 twaalfjarigen nemen deel aan Kindercongres IKANDA
20/10/2010	Het Nieuwsblad	Ikanda! was weer succes
20/10/2010	De Gentenaar	Ikanda! was weer succes
20/10/2010	www.youtube.be	Ikanda filmpje kinderreportages
20/10/2010	www.belgamediasupport.be	Kinderen met talent gaan uit de bol op IKANDA
22/10/2010	De Bond	Kinderrechten: recht doen aan elk kind
1/11/2010	Yeti	Vraag het aan Lisa

1/11/2010	Maks!	Heb ik het recht om vegetariër te worden, ook al zijn mijn ouders tegen?
1/11/2010	ID	Gewoon is wat je gewend bent
3/11/2010	De Streekkrant (Antwerpen)	Jong talent in Hangar 29
10/11/2010	Karrewiet	School uit Gentbrugge krijgt kinderkrant
15/11/2010	Metro	Bruno Vanobbergen neemt het op voor het kind. Volwassenen zijn geen afgewerkt product
17/11/2010	VRT - één - Het 1 uurjournaal	Volgens het jaarverslag van het KRC zorgen problemen tussen gescheiden ouders almaar vaker voor problemen op school
17/11/2010	VRT - Radio 1	Conflicten tussen gescheiden ouders dringen steeds vaker de schoolmuren binnen. Dat blijkt uit het jaarverslag van het KRC
17/11/2010	VRT - één - Het 7 uurjournaal	Volgens het jaarverslag van het KRC zorgen problemen tussen gescheiden ouders almaar vaker voor problemen op school
17/11/2010	Jommekekrant	Hallo!
17/11/2010	Het Nieuwsblad	Kinderrechtenverdrag is jarig
17/11/2010	De Gentenaar	Kinderrechtenverdrag is jarig
17/11/2010	De Morgen	Kinderen in België nog vaak geconfronteerd met onrecht
17/11/2010	Het Belang van Limburg	Kinderrechtencommissariaat wil geen "co-schoolschap"
17/11/2010	Knack Extra	Woordvoerders van de jeugd. Kun je deze generatie verwijten dat ze conservatief is?
17/11/2010	Belga	Droits de l'enfant: pas un problème de luxe
17/11/2010	Belga	Kinderrechten zijn geen luxeprobleem in België
18/11/2010	Q-music - Nieuws 8 u	Almaar meer kinderen van gescheiden ouders volgen les in twee scholen
18/11/2010	Radio 2 Antwerpen	Seks en wet: interview met KRCommissaris Bruno Vanobbergen
18/11/2010	Studio Brussel	Volgens het jaarverslag van het KRC zorgen problemen tussen gescheiden ouders almaar vaker voor problemen op school
18/11/2010	Q-music	Volgens het jaarverslag van het KRC zorgen problemen tussen gescheiden ouders almaar vaker voor problemen op school
18/11/2010	Het Laatste Nieuws	Kind niet gebaat bij co-schoolschap
18/11/2010	Het Belang van Limburg	Verbod op seks onder zestien niet realistisch
18/11/2010	Gazet van Antwerpen	Co-schoolschap
18/11/2010	Gazet van Antwerpen	Elke week moesten wij die leerling in- en uitschrijven

18/11/2010	Het Nieuwsblad	Kind van gescheiden ouders naar twee scholen
18/11/2010	De Standaard	Na de twee huizen, nu ook twee scholen. Co-schoolschap schuift op naar lagere school.
18/11/2010	De Morgen	Kinderrechtencommissaris: verantwoordelijkheid ligt bij ouders
18/11/2010	Metro	Scheiding leidt ook tot schoolproblemen
18/11/2010	Métro	Les droits de l'enfant ne sont pas un luxe
19/11/2010	Karrewiet	Reportage school Merelbeke: school won vorig jaar kinderrechtenkoffer en leerkracht werkt dit jaar weer rond kinderrechten
19/11/2010	De Standaard	Twee scholen, veel traantjes
19/11/2010	De Nieuwe Gazet	Twee scholen, veel traantjes
19/11/2010	Het Laatste Nieuws	Co-schoolschap na scheiding: enige maar moeilijke oplossing voor Duncan
19/11/2010	www.klasse.be/leraren	20 november: internationale dag voor de rechten van het kind
20/11/2010	Ketnet	Kinderredactie en Bruno
22/11/2010	De Standaard	Kinderen het recht op spreken geven. Wetsvoorstel sleept al bijna tien jaar aan
22/11/2010	De Morgen	Een buis voor het Vlaamse onderwijs
22/11/2010	Het Nieuwsblad	Geef kinderen vanaf 7 jaar spreekrecht voor rechtbank
22/11/2010	De Gentenaar	Geef kinderen vanaf 7 jaar spreekrecht voor rechtbank
23/11/2010	VRT - Radio 1	Verhoor van minderjarigen
23/11/2010	www.gva.be	Het verblijfsco-ouderschap geëvalueerd
24/11/2010	Jommekekrant	Kinderrechtencommissaris Bruno beantwoordt jullie vragen
24/11/2010	De Standaard	Wat goed is voor kinderen is goed voor iedereen
24/11/2010	www.hbvl.be	11% sporters slachtoffer van ernstig seksueel geweld
24/11/2010	www.gva.be	11% sporters slachtoffer van ernstig seksueel geweld
24/11/2010	www.zita.be	11% sporters slachtoffer van ernstig seksueel geweld
24/11/2010	www.vandaag.be	11% sporters slachtoffer van ernstig seksueel geweld
25/11/2010	www.nieuwsblad.be	Onderzoeken of het verhoren van minderjarigen moet beter
25/11/2010	www.politics.be	Open VLD: Lahaye-Battheu neemt, na voor rechtbanken, ook initiatief voor politie
30/11/2010	www.standaard.be	Wie afgewezen is, moet actief begeleid worden.
1/12/2010	Right!	Interview met KRCommissaris Bruno Vanobbergen
1/12/2010	Klasse voor leraren	De 40 rechten van elke jongere

1/12/2010	Parlando	Voorstelling jaarverslag, kinderkrant en jongerenjaarkrant
1/12/2010	De Nieuwe Gazet	Gezinnen met kinderen ondergebracht in flat zonder verwarming
1/12/2010	Het Laatste Nieuws	Gezinnen met kinderen ondergebracht in flat zonder verwarming
3/12/2010	Krant Van West-vlaanderen	Lezers reageren
3/12/2010	De Bond	Armoede heeft niets te maken met slecht ouderschap
3/12/2010	De Bond	Idee van 'kindnorm' getoest bij beleid en deskundigen
10/12/2010	Alter Echos	Un enfant, deux domiciles ... et deux écoles
23/12/2010	www.nieuwsbank.nl	Persuitedigging: ouders en school, een hechte tandem voor het kind
24/12/2010	www.zita.be	Glazen huis dit jaar ook in Gentbrugge
Nov-Dec 2010	Budget & Recht	Jong maar niet wereldvreemd
1/1/2011	Klasse	Na twee huizen, ook twee scholen
14/1/2011	Radio 2 Antwerpen	Beslissing RB moeder die kind Jasper Essen ten vondeling legde
19/1/2011	De Standaard	Avontuur en risico maken kinderen zelfstandig
20/1/2011	Q-music	Gps-toestanden voor bezorgde ouders
20/1/2011	De Nieuwe Gazet	Gps volgt uw kind 24 uur op 24
20/1/2011	Het Laatste Nieuws	Gps volgt uw kind 24 uur op 24
20/1/2011	www.stampmedia.be	Kinderrechten zijn nog altijd geen mainstream
20/1/2011	www.apache.be	Bijzondere jeugdzorg dreigt kopje onder te gaan
20/1/2011	www.apache.be	Kinderrechten zijn nog altijd geen mainstream
20/1/2011	www.stampmedia.be	[dossier]Bijzondere jeugdzorg dreigt kopje onder te gaan
20/1/2011	www.mo.be	Kinderrechten zijn nog altijd geen mainstream
21/1/2011	De Standaard	Chinees-amerikaanse moeder stelt westerseopvoeding ter discussie
24/1/2011	www.dewereldmorgen.be	Kinderrechten zijn nog altijd geen mainstream
24/1/2011	www.dewereldmorgen.be	Bijzondere jeugdzorg dreigt kopje onder te gaan
27/1/2011	www.stampmedia.be	Mama is watching you
27/1/2011	www.belgamediasupport.be	Mama is watching you
27/1/2011	www.jongerenplaneet.be	Mama is watching you
27/1/2011	www.dewereldmorgen.be	Mama is watching you
1/2/2011	Weliswaar	Interview met KRCommissaris Bruno Vanobbergen
1/2/2011	Libelle Mama!	Vraag aan de kinderrechtencommissaris. Mag de juf mijn boekentas doorzoeken?

4/2/2011	De Bond	Big brother in het gezin?
7/2/2011	VRT - Radio 1	Bijdrage over strenge tuchtprocedures in sommige scholen
8/2/2011	Belga	GO! vraagt duidelijkere regels om met nieuwe gezinsvormen om te gaan
20/2/2011	VRT - één - De zevende dag	De Oekraïense Samuel die bij een Oekraïense draagmoeder verwekt werd voor een Belgisch homokoppel mag dan toch naar ons land komen
24/2/2011	www.lerarenkaart.be	Vertel het aan mijn meisje
26/2/2011	Het Nieuwsblad	Poperinge 'grijpt in' na klachten van burens
26/2/2011	Het Nieuwsblad	Het speelplein waar een bal verboden is.
28/2/2011	VRT - Radio 1 – Peeters & Pichal	Op een speelplein in Poperinge mogen kinderen niet meer met de bal spelen. Dat heeft de gemeenteraad beslist na klachten met buurtbewoners over geluidsoverlast.
1/3/2011	Klasse	Angst voor de advocaat
2/3/2011	Klasse	Conflicten. Niet akkoord met ...
3/3/2011	De Standaard	Waarom de drie Roemeense kinderen altijd de klos zullen zijn.
3/3/2011	JAVI.tv	Kinderen maken kinderrechtelevisie
3/3/2011	www.standaard.be	Waarom de drie Roemeense kinderen altijd de klos zullen zijn.
10/3/2011	De Standaard	Roemeense zusjes kunnen wél blijven
16/3/2011	www.vandaag.be	Geen klachten misbruik minderjarigen in de sport
16/3/2011	www.zita.be	Geen klachten misbruik minderjarigen in de sport
22/3/2011	Metro	BVCV KRCCommissaris Bruno Vanobbergen
25/3/2011	Radio 1 Nederland	Interview over nieuwe ombudsman in Nederland
29/3/2011	VTM - Nieuws 13 u	Studiogesprek met ontslagnemend minister van Justitie Stefaan De Clerck over de uitwijzing van de drie Roemeense zusjes. Hij zegt dat onder meer Unicef en het KRC geïnterpelleerd werden in de zaak.
29/3/2011	VRT – Het journaal	De Clercq noemt KRC
1/4/2011	Maks!	Ik wil niet om de week van huis wisselen
4/4/2011	Metro	Iedereen leest.be. Betrapt met een boek
7/4/2011	De Standaard	Buitenspeeldag voor gevangenen en kroost
7/4/2011	De Standaard	2.000 vrouwen lopen risico besnijdenis
7/4/2011	Het Nieuwsblad	Gevangenen genieten van buitenspeeldag
7/4/2011	De Gentenaar	Gevangenen genieten van buitenspeeldag
9/4/2011	De Standaard	Stalk eens je eigen kind
10/4/2011	Parlando	Bezoek KRC aan Wales

15/4/2011	De Bond	Opgroeien met een etiketje, betekent voor ons gezin...
19/4/2011	VT4 - Vlaanderen Vandaag	De politite van de Westkust gaat deze zomer hard optreden tegen jongeren die overlast kunnen veroorzaken. Volgens het KRC werkt nultolerantie niet.
19/4/2011	De Morgen	Nultolerantie tegenover jongeren is contraproductief
19/4/2011	Belga	Hangjongeren: nultolerantie is contraproductief
19/4/2011	www.nieuwsblad.be	Nultolerantie tegenover jongeren is contraproductief
19/4/2011	www.standaard.be	Nultolerantie tegenover jongeren is contraproductief
19/4/2011	www.knack.be	Kritiek op nultolerantie hangjongeren aan de kust neemt toe
19/4/2011	www.hln.be	Nultolerantie tegenover jongeren is contraproductief
19/4/2011	www.belga.be	Hangjongeren: nultolerantie is contraproductief
19/4/2011	www.belga.be	Very irritating police: la tolérance zéro est contre-productive (experts)
20/4/2011	www.belgamediasupport.be	Antwerpen debatteert over de jeugd van tegenwoordig
21/4/2011	www.stampmedia.be	Antwerpen debatteert over de jeugd van tegenwoordig
21/4/2011	www.jongerenplaneet.be	Antwerpen debatteert over de jeugd van tegenwoordig
22/4/2011	VRT - Terzake	Studiogesprek met KRComm over de problemen met co-ouderschap na een echtscheiding
22/4/2011	Het Belang van Limburg	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	Belga	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	Het Belang van Limburg	Meer dan 20.000 inbreuken op regels co-ouderschap
22/4/2011	Gazet van Antwerpen	Bezoekrecht gescheiden ouders faalt
22/4/2011	Gazet van Antwerpen	Scheiding. Aantal inbreuken tegen bezoekrecht gestegen tot meer dan 20.000 per jaar
22/4/2011	www.7sur7.be	La garde conjointe est un échec
22/4/2011	www.lalibre.be	La garde conjointe fait défaut pour les parents divorcés
22/4/2011	www.standaard.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	www.nieuwsblad.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	www.hln.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	www.demorgen.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	www.vandaag.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	www.goedgevoel.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
22/4/2011	www.zita.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders

22/4/2011	www.hbvl.be	Bezoekrecht faalt voor gescheiden ouders
26/4/2011	VRT - Terzake	Echtscheiding - Co-ouderschap
27/4/2011	VRT - Radio 1 - Peeters & Pichal	Interview met KRCommissaris Bruno Vanobbergen over het idee van minister van Binnenlandse Zaken Turtelboom om een toegangsverbod in te voeren voor jongeren die overlast veroorzaken in recreatiedomein
27/4/2011	www.stampmedia.be	Nadruk op diversiteit tijdens kalm jongerendebat
27/4/2011	www.apen.be	Nadruk op diversiteit tijdens kalm jongerendebat
27/4/2011	www.jongerenplaneet.be	Nadruk op diversiteit tijdens kalm jongerendebat
27/4/2011	www.dewereldmorgen.be	Nadruk op diversiteit tijdens kalm jongerendebat
28/4/2011	VRT - Radio 1 - Het 1 uurjournaal	Vlaams kinderrechtencommissaris roept ouders die in een echtscheiding verwickeld zijn op om altijd het belang van de kinderen voorop te stellen
28/4/2011	De Morgen	Willen we kinderen weer opsluiten?
28/4/2011	www.standaard.be	Kinderrechtencommissaris doet oproep aan gescheiden ouders
28/4/2011	www.deredactie.be	Impact van echtscheiding niet onderschatten
29/4/2011	VRT - Radio 1 - Peeters & Pichal	KRCommissaris Bruno Vanobbergen riep gisteren op om bij een echtscheiding het belang van de kinderen te laten primeren.
29/4/2011	VRT - Radio 1 - De Ochtend	De KRCommissaris luidt in Het Laatste Nieuws de alarmbel. Hij wil dat het belang van het kind primeert bij echtscheidingen.
29/4/2011	Het Laatste Nieuws	Belang kind primeert te weinig bij scheidingen
29/4/2011	De Nieuwe Gazet	Belang kind primeert te weinig bij scheidingen
29/4/2011	De Morgen	Gescheiden ouders moeten zich verantwoordelijk gedragen
29/4/2011	Het Laatste Nieuws	KRcommissaris Bruno Vanobbergen luidt alarmbel na zelfmoord van 12-jarige jongen
29/4/2011	De Standaard	Scheiden is veel te duur
29/4/2011	De Morgen	Het laatste taboe: zelfdoding bij jongeren
30/4/2011	Het Nieuwsblad	Annemie op zaterdag. Scheiden.
30/4/2011	De Gentenaar	Scheiden
2/5/2011	Klasse	Plichten van het kind
2/5/2011	www.dewereldmorgen.be	Rel in Vlaams Parlement over afschaffing Vredesinstituut en Kinderrechtencommissariaat
3/5/2011	Belga	Ongeloof over mogelijke opheffing Kinderrechtencommissariaat en Vredesinstituut
3/5/2011	Belga	PPI's: werkgroep gaat door met optie van tekstwijzigingen bovenaan de agenda

3/5/2011	Belga	PPI's: Peumans betreurt geruchten en hoopt sp.a en Groen! aan boord te houden
3/5/2011	Belga	PPI's: Groen! stapt op uit werkgroep, sp.a eist intrekking werktekst
3/5/2011	Belga	Vlaams Parlement herbekijkt nut Vredesinstituut en Kinderrechtencommissariaat
3/5/2011	www.knack.be	Vlaams Parlement herbekijkt nut Vredesinstituut en Kinderrechtencommissariaat
3/5/2011	www.nieuwsblad.be	Peumans houdt Groen! en sp.a dan toch in werkgroep
3/5/2011	www.standaard.be	Peumans houdt Groen! en sp.a dan toch in werkgroep
3/5/2011	www.standaard.be	Kinderrechtencommissaris reageert met ongeloof
3/5/2011	www.nieuwsblad.be	Kinderrechtencommissaris reageert met ongeloof
3/5/2011	www.dewereldmorgen.be	De nota over de ontmanteling Kinderrechtencommissariaat en Vredesinstituut doorgelicht
4/5/2011	De Morgen	Kinderrechtencommissariaat mag blijven bestaan, maar moet vermageren
4/5/2011	Het Laatste Nieuws	Kinderrechtencommissaris straks afgeschaft?
4/5/2011	De Standaard	Kinderrechtencommissariaat is broodnodig
4/5/2011	De Standaard	Politieke rel over Kinderrechtencommissariaat
4/5/2011	Het Nieuwsblad- De Gentenaar	Weg met het kind?
4/5/2011	Het Nieuwsblad - De Gentenaar	Zijn rechten van het kind dan niet belangrijk?
4/5/2011	Het Nieuwsblad - De Gentenaar	Peumans ontketent rel met nota over commissariaat
4/5/2011	De Standaard	Geef kinderen die stem
4/5/2011	Het Belang van Limburg	Werkgroep bekijkt Vredesinstituut
4/5/2011	Metro	Kinderrechtencommissaris dreigt te verdwijnen
4/5/2011	Belga	PPI's: werkgroep zet werkzaamheden voort
4/5/2011	www.politics.be	Open brief: voor het behoud van het Kinderrechtencommissariaat
4/5/2011	www.dewereldmorgen.be	Werkgroep over paraparlementaire instellingen zoekt opnieuw schaduw op
5/5/2011	Het Belang van Limburg	Politieke werkgroep
5/5/2011	Metro	Parlement zet denkoefening verder
5/5/2011	Gazet van Antwerpen	Gezinnen die niet willen terugkeren, sluiten we op
5/5/2011	www.hbvl.be	Amnesty steunt opsluiting illegale gezinnen die niet terug willen

5/5/2011	www.gva.be	Amnesty steunt opsluiting illegale gezinnen die niet terug willen
7/5/2011	Het Nieuwsblad	Schaf Kinderrechtencommissariaat af
8/5/2011	Het Nieuwsblad op Zondag	Schaf commissariaat voor kinderrechten af
8/5/2011	www.standaard.be	Schaf commissariaat voor kinderrechten af
10/5/2011	Het Nieuwsblad	Expo over Anne Frank in Bib
11/5/2011	Knack	Het Kinderrechtencommissariaat kan niet inkrimpen of taken uitbesteden
12/5/2011	Knack.be	Falend asielbeleid voor Europese kinderen in België
12/5/2011	Knack.rnews.be	Parlement stelt kinderrechtencommissaris in vraag
13/5/2011	De Standaard	Seks op 15 moet kunnen
13/5/2011	www.hbvl.be	N-VA: Maak van Dendermondse gevangenis een gesloten jeugdinstelling
13/5/2011	www.gva.be	N-VA: Maak van Dendermondse gevangenis een gesloten jeugdinstelling
13/5/2011	www.vandaag.be	N-VA: Maak van Dendermondse gevangenis een gesloten jeugdinstelling
16/5/2011	www.dewereldmorgen.be	Jongeren in de gevangenis van Dendermonde
18/5/2011	't Pallieterke	Verdriet
19/5/2011	De Standaard	Je mag niet omdat ik het zeg. Kan dat?
24/5/2011	www.dewereldmorgen.be	Arm Vlaanderen: kinderen laten opgroeien zonder toilet, bad of stromend water
25/5/2011	Het Nieuwsblad	Kinderarmoede verdubbeld
25/5/2011	De Tijd	Vlaamse armoededoelen zijn nog veraf
26/5/2011	www.vandaag.be	Vredesinstituut: Jeugdcriminaliteit stijgt niet
26/5/2011	www.gva.be	Vredesinstituut: Jeugdcriminaliteit stijgt niet
26/5/2011	www.hbvl.be	Vredesinstituut: Jeugdcriminaliteit stijgt niet
26/5/2011	www.zita.be	Vredesinstituut: Jeugdcriminaliteit stijgt niet
27/5/2011	visie	1 op 12 kinderen leeft in armoede
1/6/2011	Maks!	Hoe kan ik protesteren tegen een B-attest?
1/6/2011	Vrouw en Wereld	Krijgen onze kinderen te snel ADHD-medicatie?
5/6/2011	Kerk & Leven	Gevangenisbeleid blijft heikel punt
7/6/2011	P-magazine	Dossier Bijzondere Jeugdzorg: Achter de muren van een jeugdinstelling
7/6/2011	Weliswaar	We moeten de jeugd niet onderschatten
9/6/2011	www.lerarenkaart.be	Geweld gemeld en geteld
10/6/2011	gezinsbondafdelinggent	Project 'gevaarlijk jong'
15/6/2011	De Morgen	Kinderen krijgen inspraak bij echtscheiding
16/6/2011	www.politics.be	Kinderen krijgen eindelijk recht op spreken

17/6/2011	Radio 2 Oost-Vlaanderen	Reactie van KRCommissaris op pedagogische tik
18/6/2011	Het Nieuwsblad	Experts zijn het roerend eens: een kinderverzorger mag nooit slaan
25/6/2011	Jobat	Aan wie gaf Vlaanderen 30.000 arbeidskaarten?
28/6/2011	www.politics.be	Sp.a bevestigt noodzaak onafhankelijk Kinderrechtencommissariaat
28/6/2011	Belga	Minister Smet bevestigt noodzaak onafhankelijk Kinderrechtencommissariaat
29/6/2011	Metro	Smet benadrukt belang van Kinderrechtencommissariaat
29/6/2011	www.dewereldmorgen.be	Kinderrechten krijgen zoveelste expert
30/6/2011	Het Nieuwsblad	Geen contact meer met Roemeense zusjes
30/6/2011	www.gva.be	Senaat: minderjarige moet door rechter gehoord worden
30/6/2011	www.hbvl.be	Senaat: minderjarige moet door rechter gehoord worden
30/6/2011	www.vandaag.be	Senaat: minderjarige moet door rechter gehoord worden
1/7/2011	Libelle Mama!	Mag ik zelf kiezen of ik bij mama of papa ga wonen?
1/7/2011	Gazet van Antwerpen	Senaat: minderjarige moet door rechter gehoord worden
1/7/2011	Botsing	Gevaarlijk jong
1/7/2011	KIND&Co	Buiten spelen!
15/7/2011	De Morgen	Elke co-ouder krijgt recht op sociale woning
16/7/2011	Het Laatste Nieuws	Asielzoekers voetballen in het Vrijbroekpark
18/7/2011	VTM - Nieuws 19 u	Kinderen - geluidshinder
18/7/2011	VTM - Nieuws Laat	Kinderen - geluidshinder
18/7/2011	www.knaack.be	Meer klachten over kinderen
20/7/2011	De Standaard	Spelen, of Rilatine
20/8/2011	Jobat	Beroepsgeheim: Bruno Vanobbergen

Bijlage 1

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

aangenomen door de Algemene Vergadering
van de Verenigde Naties op 20 november 1989

Officiële Nederlandse vertaling

Officiële tekst	Officieuze samenvatting van de belangrijkste bepalingen
PREAMBULE	PREAMBULE
De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de waardigheid inherent aan, alsmede van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld, Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen, Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat eenieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status, Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand, Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen, Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn (of haar) persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,	De preambule: herinnert aan de basisprincipes van de Verenigde Naties evenals aan specifieke bepalingen van sommige relevante mensenrechtenverdragen en verklaringen; herbevestigt het feit dat kinderen omwille van hun kwetsbaarheid nood hebben aan bijzondere zorg en bescherming; legt bijzondere nadruk op de primaire verantwoordelijkheid van het gezin voor de zorg voor en de bescherming van het kind, de noodzaak van wettelijke en andere bescherming voor het kind voor en na de geboorte, het belang van het respect voor de culturele waarden van de gemeenschap waarin het kind leeft, en de vitale rol van internationale samenwerking met het oog op de effectivering van de rechten van het kind.

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1959 en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10) en in de statuten en desbetreffende akten van gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, “het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na zijn geboorte”,

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake Sociale en Juridische Beginselen betreffende de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, in het bijzonder met betrekking tot Plaatsing in een Pleeggezin en Adoptie, zowel Nationaal als Internationaal; de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren (de Beijingregels); en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in Noodsituaties en Gewapende Conflicten,

Erkennende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarden die ieder volk hecht aan de bescherming en harmonische ontwikkeling van het kind,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Zijn het volgende overeengekomen:

Deel I

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Definitie van het begrip kind

Elke persoon jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheidsgrens volgens de wet vroeger valt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen

Non-discriminatie

Het principe dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en de verplichting van de Staat om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen.

De Staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen.

Het belang van het kind

Alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang.

De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.

De effectuering van rechten

De verplichting van de Staat om de rechten uit dit Verdrag in werkelijkheid om te zetten.

De leiding door ouders en de groeiende capaciteiten van het kind

De plicht van de Staat tot respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om

die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

het kind leiding te geven overeenkomstig zijn of haar groeiende capaciteiten.

Overleven en ontwikkelen

Het inherente recht op leven, en de plicht van de Staat het overleven en de ontwikkeling van het kind te garanderen.

Naam en nationaliteit

Het recht vanaf de geboorte een naam te hebben en een nationaliteit te verwerven.

Behoud van identiteit

De verplichting van de Staat om de basale aspecten van de identiteit van het kind (naam, nationaliteit en familiebanden) te beschermen en, zo nodig, te herstellen.

Van de ouders gescheiden worden

Het recht van het kind om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn of haar belang;

Het recht van alle betrokken partijen om aan deze procedures deel te nemen; Het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of van beide ouders;

De plichten van de Staten in die gevallen waar een dergelijke scheiding het resultaat is van een actie door de Staat.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers of hun familieleden.
2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en

Gezinshereniging

Het recht van kinderen en hun ouders om het even welk land te verlaten en hun eigen land terug binnen te komen met het oog op hereniging of om de ouder-kind relatie te onderhouden.

Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren

De plicht van de Staat om te trachten kidnapping of het vasthouden van kin-

- het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.
2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht de landsgrenzen hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.
2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:
  - a) voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
  - b) ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van eenieder zijn of haar godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

deren in het buitenland door een ouder of door derden te voorkomen of ongedaan te maken.

De mening van het kind

Het recht van het kind om zijn of haar mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft.

Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft het recht informatie te verkrijgen of bekend te maken en zijn of haar mening uit te drukken, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, onderworpen aan de passende leiding van de ouders en aan de nationale wetten.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé-leven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Vrijheid van vereniging

Het recht van kinderen met anderen samen te komen en verenigingen op te richten of er zich bij aan te sluiten, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Bescherming van de privacy

Het recht te worden beschermd tegen inmenging in de privacy, het gezinsleven, de woning en de correspondentie, evenals tegen smaad en laster.

Toegang tot passende informatie

De rol van de media inzake het verspreiden van informatie onder kinderen op een wijze die in overeenstemming is met het moreel welzijn, met wederzijdse kennis en begrip onder de volkeren en die de culturele achtergrond van het kind respecteert. De Staat dient maatregelen te treffen om dit aan te moedigen en om kinderen te beschermen tegen schadelijk materiaal.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van diegenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing onderzoek, behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waar toe het behoort moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitisch recht, adoptie, of,

Verantwoordelijkheden van ouders

Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de Staat hen bij deze taak dient te ondersteunen.

Bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing

De verplichting van de Staat om kinderen te beschermen tegen elke vorm van mishandeling door ouders of door andere personen die verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor het kind, en om in verband hiermee preventieve maatregelen te nemen en behandelingsprogramma's op te zetten.

Bescherming van kinderen buiten hun gezin

De plicht van de Staat om kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden, en om er voor te zorgen dat voor hen een beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de culturele achtergrond van het kind.

indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- c) verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;
- e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van

Adoptie

In landen waar adoptie wordt erkend en/of toegestaan mag het enkel worden toegepast in het belang van het kind, met alle noodzakelijke waarborgen voor het kind en mits goedkeuring door de bevoegde overheden.

Interlandelijke adoptie kan worden overwogen nadat de mogelijkheden in het land van oorsprong van het kind zijn uitgeput. Ook in het geval van interlandelijke adoptie dienen alle noodzakelijke waarborgen te worden gerespecteerd.

Vluchtelingenkinderen

Kinderen die als vluchteling worden beschouwd of die de status van vluchteling hebben aangevraagd dienen een bijzondere bescherming te genieten.

De Staat heeft de plicht samen te werken met bevoegde instanties die een dergelijke bescherming en bijstand bieden.

de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat, om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.
2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.
3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.
4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij gehandicapte kinderen,

Gehandicapte kinderen

Het recht van gehandicapte kinderen op bijzondere zorg, onderwijs en training, bedoeld om hen te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig en actief leven te leiden in de samenleving.

met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.
2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:
  - a) om baby- en kindersterfte te verminderen;
  - b) om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
  - c) om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
  - d) om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
  - e) om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid en van de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
  - f) om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Gezondheid en gezondheidszorg

Het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en het recht op toegang tot gezondheidszorg en medische voorzieningen met bijzondere nadruk op eerstelijnsgezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg, op gezondheidsvoorlichting en -educatie en op de vermindering van de kindersterfte. De verplichting van de Staat om te werken in de richting van het uitbannen van schadelijke traditionele praktijken. De nood aan internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt beklemtoond.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationaal recht.
2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Periodieke herziening van een plaatsing

Het recht van het kind, dat ter verzorging, bescherming of behandeling door de Staat geplaatst is, op een regelmatige evaluatie van alle aspecten ervan.

Sociale zekerheid

Het recht van kinderen om van sociale zekerheid te genieten.

Levensstandaard

Het recht van kinderen om een passende levensstandaard te genieten, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor, en de plicht van de Staat om er voor te zorgen dat deze verantwoordelijkheid kan opgenomen worden en ook opgenomen wordt, zolang door het innemen van onderhoudsgeld.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:
  - a) primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
  - b) de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
  - c) met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
  - d) informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
  - e) maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.
3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient gericht te zijn op:
  - a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
  - b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
  - c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;

Onderwijs

Het recht van het kind op onderwijs en de plicht van de Staat er voor te zorgen dat tenminste lager onderwijs gratis en verplicht is. De discipline op school moet gehandhaafd worden op een wijze die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. De noodzaak van internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt benadrukt.

Doel van het onderwijs

De erkenning door de Staat dat het onderwijs dient gericht te zijn op de ontplooiing van de persoonlijkheid en de talenten van het kind en op de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene. Het onderwijs moet ook gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van de mens en op het ontwikkelen van respect voor de culturele en nationale waarden van het kind zelf en van anderen.

- d) de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
  - e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.
2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgelegde minimumnormen.

Artikel 30

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en creatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:

Kinderen van minderheden of de oorspronkelijke bevolking

Het recht van kinderen van minderheidsgroepen en de oorspronkelijke bevolking hun eigen cultuur en godsdienst te beleven en hun eigen taal te gebruiken.

Vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten

Het recht van het kind op vrije tijd, spel en deelname aan culturele en artistieke activiteiten.

Kinderarbeid

De plicht van de Staat om kinderen te beschermen tegen tewerkstelling in werkzaamheden die een bedreiging vormen voor hun gezondheid, opvoeding en ontwikkeling, om minimumleeftijden voor toegang tot tewerkstelling voor te schrijven en om de arbeidsomstandigheden te reglementeren.

- a) een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
- b) voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
- c) passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikhandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- a) een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- b) kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- c) kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenis-

Drugmisbruik

Het recht van het kind te worden beschermd tegen het gebruik van narcotica en psychotrope drugs en tegen betrokkenheid bij hun productie of distributie.

Seksuele uitbuiting

Het recht van het kind te worden beschermd tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, met inbegrip van prostitutie en betrokkenheid bij pornografie.

Verkoop, handel en ontvoering

De plicht van de Staat al het mogelijke te doen om verkoop, handel en ontvoering van kinderen te voorkomen.

Andere vormen van exploitatie

Het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van uitbuiting die niet vermeld zijn in de artikelen 32, 33, 34 en 35.

Foltering en vrijheidsberoving

Het verbod op foltering, wrede behandeling of bestraffing, doodstraf, levenslange gevangenisstraf en onwettige gevangenschap of vrijheidsberoving. De principes van gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met de familie en toegang tot rechtshulp en andere bijstand.

- neming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
  - d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.
3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn.
4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving

Gewapende conflicten

De plicht van de Staat om de op kinderen van toepassing zijnde regels van humanitair recht te respecteren en te doen respecteren. Het principe dat geen enkel kind beneden de leeftijd van 15 jaar direct betrokken mag worden bij vijandelijkheden of in het leger mag ingelijfd worden, en dat alle kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten moeten kunnen genieten van bescherming en verzorging.

Zorg voor herintegratie

De plicht van de Staat er voor te zorgen dat kinderen die het slachtoffer geweest zijn van gewapende conflicten, foltering, verwaarlozing, mishandeling of uitbuiting, een aangepaste behandeling krijgen met het oog op hun herstel en hun herintegratie in de maatschappij.

die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.
2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:
  - a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;
  - b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:
    - i. dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
    - ii. dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, of indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
    - iii. dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
    - iv. dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

Aanpak van jeugdmisdadigheid

Het recht van kinderen, die worden verdacht van of veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, op respect voor hun mensenrechten en, in het bijzonder, op het genot van alle aspecten van een eerlijke rechtspleging, met inbegrip van rechtsbijstand en andere bijstand bij de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging. Het principe dat het gebruik van gerechtelijke procedures en van plaatsing in een inrichting moeten worden vermeden telkens wanneer dit mogelijk en passend is.

- v. indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
  - vi. dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;
  - vii. dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.
3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:
- a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;
  - b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.
4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- a) het recht van een Staat die partij is; of
- b) het in die Staat geldende internationale recht.

Eerbied voor bestaande regels

Het principe dat, indien er in de nationale regelgeving of andere van toepassing zijnde internationale regels strengere normen gelden dan in het Verdrag, het de strengste norm is die geldt.

Deel II

Artikel 42

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegeven verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.
3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop de verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
5. De verkiezingen worden gehouden tijdens de vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de le-

Uitvoering en inwerkingtreding

De bepalingen van de artikelen 42 tot 54 behandelen het volgende:

- i. De plicht van de Staat om de rechten uit dit Verdrag ruime bekendheid te geven bij volwassenen en kinderen.
  - ii. De installatie van een Comité voor de Rechten van het Kind, bestaande uit tien experts, dat de rapporten moet behandelen die de Staten die partij zijn bij het Verdrag moeten indienen twee jaar nadat zij het Verdrag ratificeerden, en vervolgens elke vijf jaar. Het Verdrag treedt in werking nadat 20 landen het hebben geratificeerd. Vanaf dan vat ook het Comité zijn werkzaamheden aan.
  - iii. Staten die partij zijn moeten hun rapporten op ruime schaal bekend maken bij het publiek.
  - iv. Het Comité kan voorstellen dat gespecialiseerde studies worden uitgevoerd betreffende specifieke thema's die betrekking hebben op de rechten van het kind, en kan zijn bedenkingen formuleren ten aanzien van elke Staat die partij is en ten aanzien van de Algemene Vergadering van de VN.
- Met het oog op het bevorderen van een effectieve toepassing van dit Verdrag en om internationale samenwerking aan te moedigen, kunnen de gespecialiseerde organisaties (zoals de IAO, de Wereld Gezondheidsorganisatie, UNESCO, het Kinderfonds van de Verenigde Naties) de bijeenkomsten van het Comité bijwonen. Samen met om het even welke andere als competent erkende organisatie, met inbegrip van NGO's die een consultatieve status bij de Verenigde Naties hebben, en met andere VN-organen, zoals de Commissie Mensenrechten, kunnen ze het Comité re-

den die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.

7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.
9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.
12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:
  - a) binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;
  - b) vervolgens iedere vijf jaar.
2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.
3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft overgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.

levante informatie verstrekken of om advies worden gevraagd betreffende een optimale toepassing van het Verdrag.

4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.
5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.
6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt aan te moedigen:

- a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;
- b) doet het Comité, naar zij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;
- c) kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;
- d) kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

Deel III

Artikel 46

Dit verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.
2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.
3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.
3. Een voorbehoud kan ten allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Interpretatieve verklaringen België

Bij de neerlegging van de bekrachtigingsoorkonde heeft België de volgende interpretatieve verklaringen afgelegd:

1. In verband met artikel 2, lid 1, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhoudend om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen. Dit begrip moet worden verstaan als ertoe strekkende iedere willekeurige gedraging uit te bannen, doch niet verschillen in behandeling, stoelend op objectieve en redelijke overwegingen, overeenstemmend met de beginselen die in democratische samenlevingen gelden.
2. De artikels 13 en 15 zullen door de Belgische Regering worden toegepast in de context van de bepalingen en de beperkingen welke in de artikels 10 en 11 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, door gezegd Verdrag worden opgesomd of toegestaan.
3. De Belgische Regering legt lid 1 van artikel 14 in die zin uit, dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, overeenkomstig de geldende bepalingen van het artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966 evenals van het artikel 9 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, ook de vrijheid impliceert om zijn godsdienst of overtuiging te kiezen.
4. Met betrekking tot lid 2 b.(v) van artikel 40 is de Belgische Regering van oordeel dat de uitdrukking “overeenkomstig de wet” in fine van deze bepaling betekent dat:
  - a) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet in tweede aanleg schuldig zouden zijn bevonden en veroordeeld, tengevolge van een beroep ingesteld tegen hun vrijspraak in eerste aanleg;
  - b) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks verwezen worden naar een hoger rechtscollege zoals het Hof van Assisen.

Colofon

Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2010-2011.
Kinderrechten vragen een verscherpte focus.
November 2011

Redactie

Leen Ackaert
Hilde Cnudde
Lieven De Rycke
Silke Heiden
Mie Jacobs
Isabel Moerman
Inge Schoevaerts
Maureen Van Canneyt
Dominique van den Akker
Els Van Hemelrijck
Marjan Rom
Bruno Vanobbergen

Eindredactie

Hilde Cnudde

Tekstcorrectie

Mark Van Bogaert

Concept & vormgeving

CIBE vzw Communicatie op maat van de publieke sector

Druk

Drukkerij Artoos

Verantwoordelijke uitgever

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN: 9789077021231

Wettelijk depotnummer: D/2011/9680/4

Dit jaarverslag is ook online beschikbaar www.kinderrechten.be

Dag in, dag uit informeert, bemiddelt en adviseert de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat kinderen, jongeren en volwassenen die het voor ze opnemen over hun rechten.

Het Kinderrechtencommissariaat detecteert waar het voor kinderen en jongeren in Vlaanderen nog niet goed loopt. Het signaleert dit aan betrokkenen of adviseert het beleid om een tandje bij te steken of een koerswijziging in te zetten. De dialoog met het Vlaams Parlement is broodnodig

Dit jaarverslag bundelt heel wat problematieken waar kinderen en jongeren mee kampen. Daarom is dit jaarverslag tegelijk een beknopte handleiding voor een Vlaams kinderrechtenbeleid. Het beleid heeft een sleutelrol om de maatschappelijke en juridische positie van kinderen en jongeren te versterken.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00
fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechten.be